

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Møller, P. L.

Kritiske Skizzer fra Aarene 1840-47.

Vol. 1

Kjøbenhavn : P. G. Philipsens Forlag, 1847

2 bd.

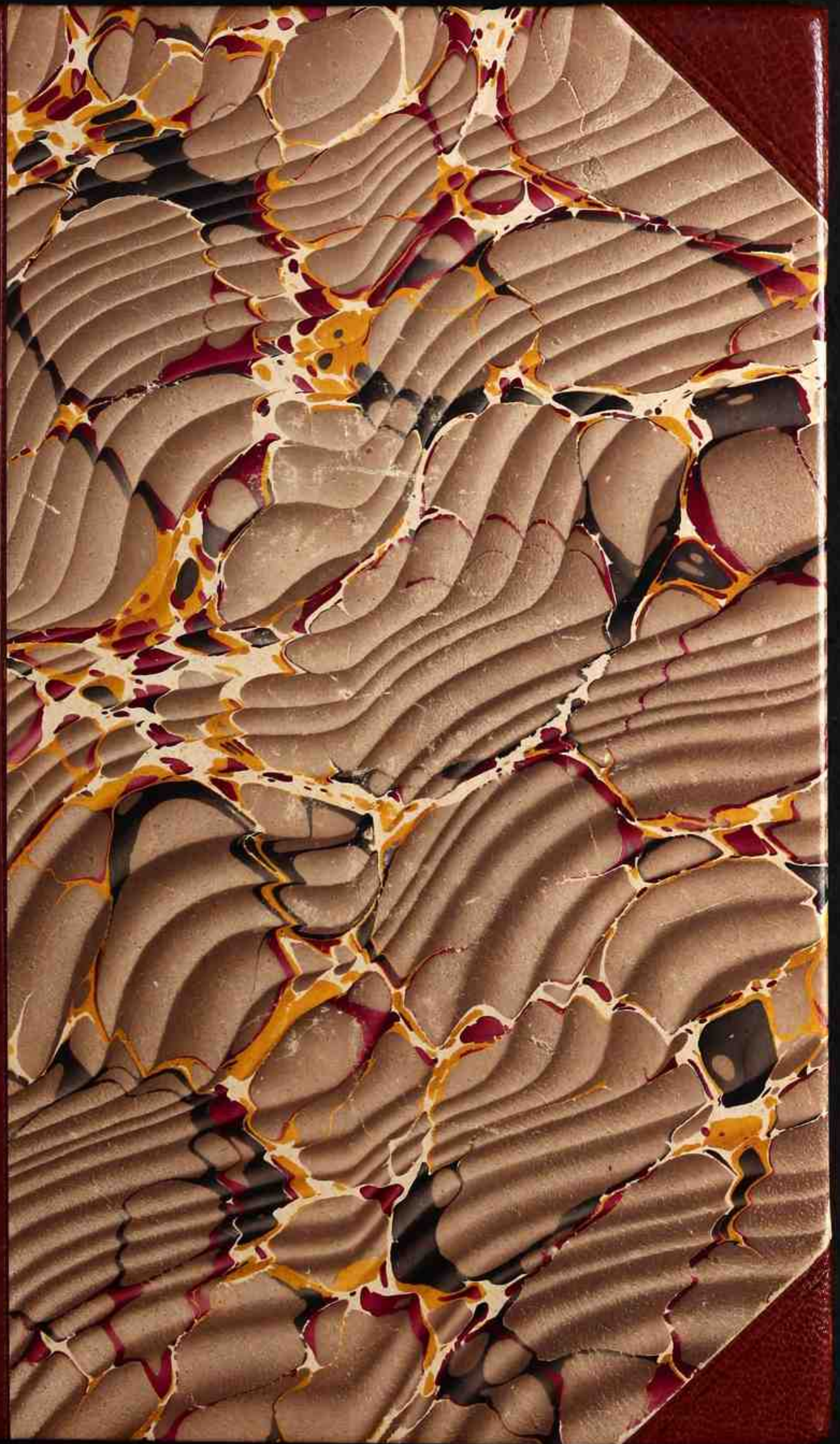
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

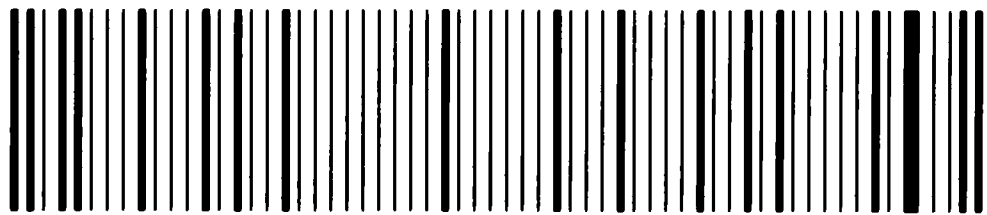
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

52 - 98 - 8

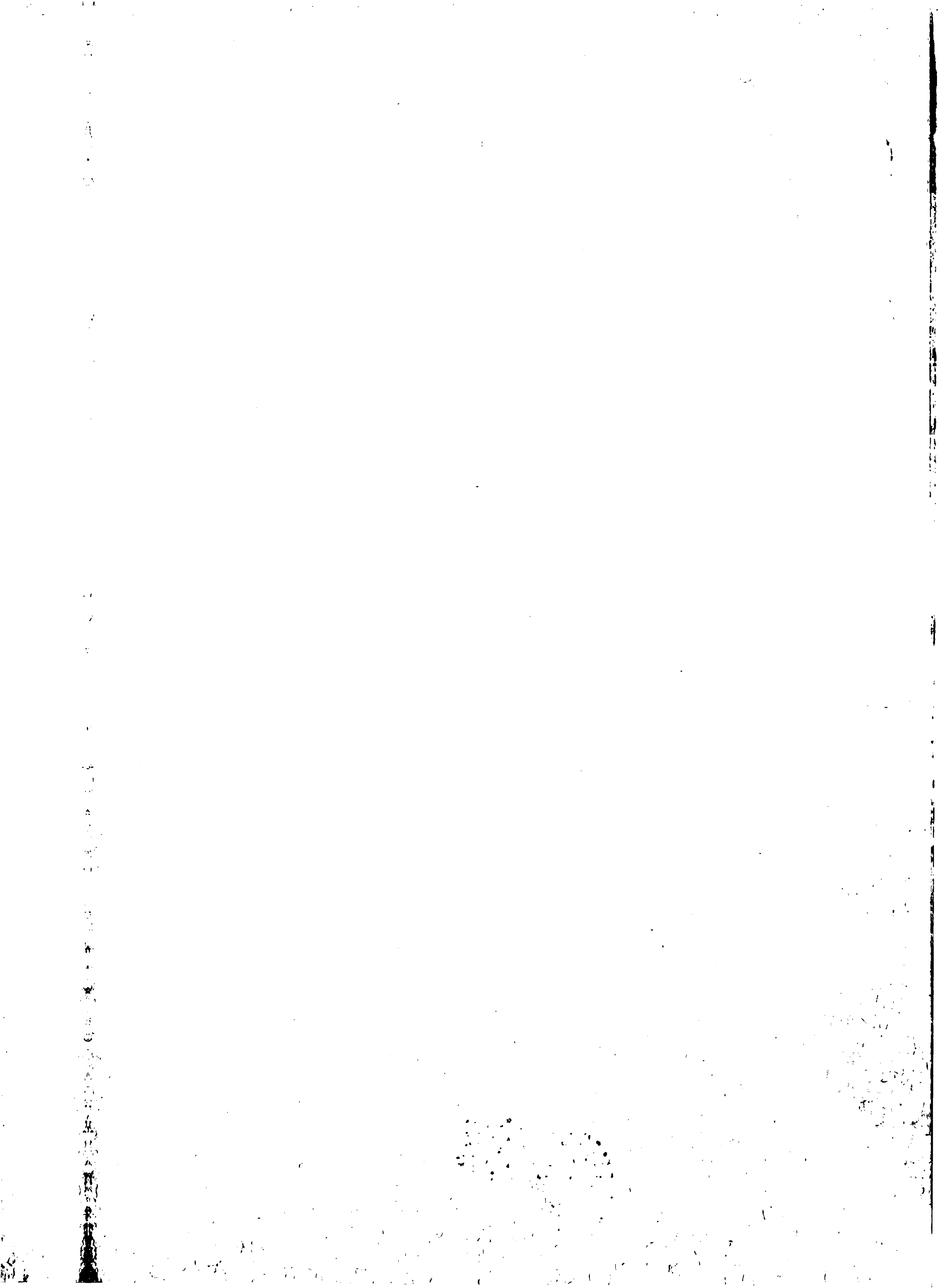
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 52 8°

1 1 52 0 8 04484 2

+REX-

Kritiske Skizzer

fra Aarene 1840—47,

af

P. L. Møller.

Første Del.

Kjøbenhavn, 1847.

Paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag.

Trykt hos S. G. Brill.

Indhold.

	Pag.
Om æsthetisk Kritik: (Indledning)	1
A. Oehlenschläger: { Den lille Skuespiller	9
{ Drvarodds Saga	15
{ Dina	33
Esaias Tegnér (Actionsindlæg)	43
Henr. Hertz: Lyriske og dramatiske Digte	72
J. L. Heiberg: { Sysoverdag (Defension)	100
{ Dgsaa „en Siæl efter Døden“ (Intermezzo)	135
{ Intelligensblade og malerisk Atlas	139
H. C. Andersen: { Mulatten	166
{ En Digters Bazar	171
{ Nye Eventyr	175
Lidt om Calderon: Dorotea og Gomez Arias	182
Tilbageblik paa vor æsthetiske Litteratur i 1841 og 42 .	198
(Heiberg, Paludan-Müller, Brøndsted, Hauch, Jean Pierre, S. P. Holst o. fl. å.)	

Leur (les chefs des générations déjà mûries) absence dans la critique littéraire n'a pas peu contribué à rompre toute tradition; ... l'époque est bien riche en talent, en esprit, en monnaie d'oeuvres; ... le fait est que l'ensemble, la composition, à manqué à d'admirables éléments Nous sommes nés dans des entre-deux sans cesse coupés, non pas sous un astre continu Rendons admiration et justice à ces hommes qui ont imposé leur nom à leur siècle, Pericles, Auguste, Léon X et Louis XIV; ils ont empêché les genies et les talents de s'égarer, de se dissiper: ... l'anarchie entre les hommes de talent est complète ... Ce que le talent gagne en goût dans le monde, il le perd en originalité, en audace, en fécondité; ... on craint de compromettre désormais une fortune, qu'on sent tenir un peu du caprice et du hasard ... Il y a surtout à dire, à répéter, à la décharge des hommes de talent de nos jours, qu'il circule dans l'atmosphère quelque chose de dissolvant, et que là, où se tient le gouvernail, on n'a rien fait, ni sans doute pu faire, pour y obvier ... Mais il s'agit ici de plus que d'un délassement de l'esprit; il s'agit de la vie morale et intellectuelle d'un temps et d'un peuple.

Sainte-Beuve (Vérités sur la littérature).

Om æsthetisk Kritik.

(Som Indledning.)

Det er bemærket om vore Dages æsthetiske Kritik, „at den mærker Intet, lytter til Intet, læser neppe som man bør læse. Den dræber en Bog som om den var en lyslevende Skabning og ikke noget Slumrende, der skulde vækkes ved Kjærlighed. Ingensteds trædes flere Hjerter under Fødder, end i Kritiken.“ Det er sagt, og jeg gjør disse Ord til mine, „at til ægte Kritik hører et Gemyt, der kan høre Græsset groe.“ Men for at høre Poesiens Græs groe, maa man aabenbar selv være Digter, eller dog et Stykke af en saadan. Man misforstaae mig kun ikke her, som om det var min Mening, at man, for at være en god Kritiker, absolut maa have udgivet poetiske Producter, de være nok saa gode, eller nok saa slette. Nei, der vander maaskee Folk omkring, „som vi ikke kjende“, Folk som aldrig have skrevet og aldrig ville udgive et Digt, og som med alt det ere mere Digtere, end Mange, der have forøget Litteraturen med Bind og sig selv med Titel af Poeter. Iblandt hine Folk skulde man maaskee finde de gode Kritikere; de have ikke spildt Tiden med forfængelige For-

fatterdrømme, have haft bedre No til at træde i fuldstændigt og inderligt Bekjendtskab med Litteraturen, omfatte den med levende Kjærlighed og med et upartist Blik betragte dens Udvikling i' alle Forgreninger. Maaskee, siger jeg; thi det er ogsaa muligt, at man Intet fandt, om man end vendte op og ned paa dem. Det er muligt, at denne Tro kun er en national Dvertro, en af vore philistrøse Barnagtigheder, og at Hr. N. N. som vi staae stille og see efter paa Gaden, og hvikke betydningsfuldt til hverandre: „Han kunde, hvis han blot vilde,“ — at han, naar han endelig lod sig formaae til at krybe frem under „Skjeppen“, slet ikke befandtes at være noget „Lys“. Nærværende Forf. tør imidlertid ikke rose sig af den misundelsesværdige Lod at være en saadan ganske forborgen Mulighed; men vilde vi Alle lægge Hænderne i Skjødets, hvorledes skulde det da gaae Poesien hos „vore Børn, om ogsaa Alt holder sammen mens vi leve?“

Gjælder det nu om den æsthetiske Kritik hos os, og det endnu i højere Grad, end hos Tydsterne, til hvilket Folk den ovenfor citerede Forfatter*) hører, — at den ingenlunde er et veldyrket Landskab med „duftende Enge og kornrige Bange“, men snarere en gammel Brakmark, som Mange vel ei engang ere paa det Rene med, hvorvidt det lønner Umagen at opbryde; saa kan det ikke være Kritikeren's Opgave at træde til sit Værk med et Apparat af færdige Theorier, og med dette i al dets abstracte Nøgenhed at kaste sig over et eller andet corpus delicti. Det

*) Guxkow.

kan ikke noksom indskræmpes, hvad Heiberg selv bemærker i sin Kritik over Svend Dyrings Huus (en Artikel, der i flere Punkter hører til hans bedre, medens den i andre liden af stereotyp-systematisk Vilkaarlighed), at en ægte digterisk Frembringelse i Almindelighed etablerer en ny Digtart, — naturligvis ikke i den vulgære Betydning af dette Ord. Meningen er ikke, at den jo skulde kunne formelt henføres under Lyrik, Epos eller Drama, ja selv under en af disse Kategoriers tidligere bekjendte Species, men kun, at den udvikler en eiendommelig, fra forhen fremtraadte Digterværker forskjellig Grundcharakter, hvorved ethvert ældre System meer eller mindre modificeres. Saadanne Frembringelser ere f. Ex. Gøthes Faust, enten man falder den det speculative Drama, eller det mystiske, eller det phantastiske,*) Belmanns Sange, Dehlenschlägers nordiske Digte, uden Hensyn til de forskjellige Former, hvori vi have dem, Byrons lyriske-episke Værker, ja selv Heines Lyrik og for en Del Heibergs Vaudeviller, (nemlig ikke i Litteraturen, men i deres Fremtræden paa Theatret); havde han faaet det Indfald at kalde dem f. Ex. danske Folkecomedier, eller noget lignende, vilde de maaskee have vundet større Anseelse for Originalitet, skjøndt Indflydelsen saavel af Frejas Altar og Sanct Hans-Aftenspil, som især af Belmann, ikke lader sig miskjende, baade i de lunefulde, og i de lyriske Partier. For ethvert af disse Phænomener maatte Kritiken enten skabe en ny Theori, eller ved Anvendelsen af en ældre optage deri den nødvendige Modification. Dette lig-

*) Som George Sand i Revue des deux mondes.

ger ligefrem i Sagens Natur. Betragt engang disse saakaldte Kunsttheories Historie! Ere de Solen, der ved sin Barmes Almagt fremtryller Poesiens Skabninger? Ere de ikke snarere Diets Organisme, hvorved Beskuelse og Opfattelse af en foregaaende poetisk Verden bliver mulig, eller et Huulspeil, hvorved den lettes for Diet, der savner faste Hvilepunkter? — Ere de Grund eller Følge, ere de ældre eller yngre, end Kunstværkerne? — Aristoteles skrev først sin Poetik, da den græske Poesi var afsluttet, Batteux's „Indledning til de skønne Kunster og Videnskaber“ blev først til, da den gammelfranske Skole havde udlevet sine „jours de fête“, og Hegels Æsthetik begrændses paa den ene Side af Kunstens Begyndelse, paa den anden af den Epoke, der fik sin Fuldendelse i Gøthe, uden at anvise nogen Plads for den senere fremtraadte „unge“ Litteratur.

Men med al mulig Respect for den saakaldte speculative Erkjendelses Betydning ogsaa paa det æsthetiske Gebet, saa maa den dog, hvis den skal vinde Popularitet og frugtbringende Virksomhed, og ikke indtæres i ufrugtbare Selvbeskuelse, ligesom oversætte sig selv, afføre sig sin abstracte Nøgenhed, hver Gang den vil gennemtrænge en individuel Kunstproduction. Den maa, uforandret i sit inderste Væsen, paatage sig en ny Skikkelse hver Gang den vil bringe os Ertz fra en nyopdaget Grube. Men hos hvor mange har den vel endnu en saadan evig foryngende Livskraft? — Saavel det sidste, som alle tidligere Systemer, staae og falde med deres Tids Smag, og Dan-

nelle, men Poesiens Mesterværker have en evig Natur, en uomskiftelig Gyldighed, og Poesien er, som Molbech, der forresten neppe er trængt langt ind i den hegelske Philosophi, engang har sagt (i Maanedsskrift for Litteratur) en saa rig og omfattende Kunst, idet den slutter sig til det hele uendelige Menneskeliv, „at man ikke nok kan vogte sig for, at ville i theoretiske Læresætninger og kritisk-afgjørende Domme, indskrænke dens Grændser meer end tilbørligt, eller træde den for nær med de justerede Maal, som indrettes efter et vist speculativt æsthetisk System.“

Ingen troe dog for Alvor, at han giver os et anskueligt Billede af en Digers Genius med dens Fortrin og Grændser, og dette skulde dog være en Hovedside af Kritikers Hverv, naar han med temmelig Evidents har angivet, paa hvilken Stue af en — maaskee antiqueret — Theoris Hospital den med mindst Ueilighed kan indlægges! og troer han alligevel herved at lette sig selv og Andre Opfattelsen; nu vel, men saa lade han tillige den nye Livsaabenbarelse, den selvstændige Individualitet (og med Andre behøver han jo ikke at befatte sig) komme fyl- dig til orde, inden han paatvinger den Snørlivet! — Vi leve jo dog i en protestantisk Tid, og ligger det ikke i Protestantismens Princip, at Individualiteterne skulle respecteres? Det siger idetmindste Hr. Martensen, og han maa vel vide det.

Fremfor Alt bør dog Kritiken kunne forståes, idetmindste som den selv har forstået, og denne Fordring er saa simpel, at den kunde synes unødvendig. Men, for-

udsat, at den virkelig selv har forstaaet, saa tør den ikke indhylle sig i Phraser, der om end nok saa correcte, let komme til at ligne Abreviaturerne hos en Hurtigskriver; den maa idetmindste for en Deel aflægge det dunkle Bevandt, der kun er gennemskueligt for de Indviede; den maa erindre, at dens Formaal ikke er at være Enebesidder af sin „høiere“ Erkjendelse. Thi Poesien skal ikke drages op i de enkelte philosophisk Dannedes Bevidsthed; der er den allerede, eller burde idetmindste være der; men den skal drages ned, eller, rettere sagt, ud blandt de Mange, at den kan varme deres Indre med Prometheusgnisten, og kaste sit Lys over deres Livs Gjerning. Derfor maa Kritiken ikke være en haard Tale; den skal ikke selv være Digter, den skal ikke skabe Noget af Intet, men for at forklare og forherlige, hvad der har Krav derpaa, for ei at profanere det Hellige, maa den ikke blot have Sværd og Pile til at vogte Musernes Hal, men ogsaa Duft og Sødme som Honningen fra Hymettus, og Klarhed som Kilderne ved Parnasset.

Min Tanke føres her uvilkaarlig tilbage til en lille Artikel, der engang stod i „Fædrelandet“. Den var af Hauch, og handlede om Bredahls dramatiske Scener. Jeg kan ikke noksom anbefale denne Artikel; det er en Perle i vor kritiske Litteratur. Blandt de mange gedigne Tanker og sunde Anskuelser, som her findes udtalte, maa jeg især fremhæve den Bemærkning, at den gode Kritiks Opgave ikke saameget er at fremhæve, hvad der ikke er i et Digt, hvad der ikke er ved en Digter, hvilke Feil han

dele med sin Tidsalder eller skylder tilfældige Aarsager; men at Sagen væsentligen er, at bringe det Fortræffelige hos ham frem for Lyset, bringe hans, og netop hans, eiendommelige Fortrin til klar Bevidsthed, det, der er den reelle Gavn og Udbytte for hans Folk og hans Tid. Dette kan stundom falde noget besværligere. Hertil hører først og fornemmelig et friskt ungdommeligt Gemyt, et frit og livsglad Sind, der kan sympathisere med Poesiens evige Ungdom, et humant og liberalt Hjerte, der kan og vil opfatte det Poetiske i alle dets forskjellige Skikkelser. Men naturligvis kan man ikke skride til dette Værk uden omfattende Forberedelse. Jeg mener kun, at det ikke er nok for en Kritiker at have filosofisk, han maa ogsaa have poetisk, han maa have historisk og navnlig litteraturhistorisk Dannelse*); thi det er ikke blot i et tilfældigt laant, lært eller postuleret Aggregat af Theoremer, han skal anvise Digterens Plads**); det er tillige i det menneskelige Gemyt, der ofte kun slumrer, det er tillige i Historien, i Totaliteten af det universelle Verdenslivs Aabenbaring. Naar Kritiken vil være retfærdig, naar den vil vinde Berettigelse til at være Mentor for Poeter og Publikum, maa den, som Mythen beretter om Odin, stige ned igjennem

*) Bæst staaer det sig naturligvis, hvor der hverken findes Princip eller Sagkundskab, paa hvilket man i den nyeste Tid hos os oplever daglige Exempler.

***) En classisk Prøve herpaa har man i en norsk Tf., Rolf Dilsens Recension af Welhavens „Nyere Digte“.

Bølgerne til Søqvabæk, til Sagas Bolig, vaage der i de stille Nætter, og lytte til hendes Røst.

Jeg har i mine kritiske Leilighedsarbejder, hvoraf her følger et Udvalg, saavidt muligt søgt at anvende de antydede Principer, hvormed jeg dog ikke vil nægte, at en streng Overholdelse af dem undertiden kan være forhindret ved Gjenstandenes særegne Bestaffenhed og Forhold, og den deraf udspringende Stemning. Disse Smaaafskizzer slutte sig i Tiden omtrent til vore egentlige kritiske Tidsskrifters Ophør, og under denne den officielle Kritiks Insolventsperiode, vil man maaskee dog ikke ugjerne modtage nogle, om end kun flygtige Træk af vor Litteraturs Physiognomie i de sidste 6—7 Aar. Skjøndt jeg i Almindelighed væsentligst benytter som Basis for Betragtningen en historisk-æsthetisk Sammenligning af de respective Digterelevner, for derefter at bestemme det enkelte Arbeides, eller dets Forfatters Rang i den poetiske Stat; maa jeg dog gardere mig mod, at Noget her fordrer eller venter denne giennemført med samme Conseqvents som i en Litteraturhistorie, hvor det ene Led uafbrudt i Tid og Rum kan knytte sig til det andet, eller i Tidsskrifter (som man i forrige Tider har seet), hvor man har Taalmodighed og Plads til foran hver enkelt Kritik i Indledningen at udvikle et helt æsthetisk eller litteraturhistorisk System. Ogsaa i denne Henseende maa jeg bede erindret, at det oftest var Leiligheden, som fremkaldte disse Artikler, og foranledigede en Behandling af Gjenstanden, der nærmest, om ikke udelukkende, maatte slutte sig til denne.

A. Dehlenschläger.

(Født 1779.)

I. Den lille Skuespiller, Lystspil i (5) 4 Acter. 1837.

„Et Lystspil af Dehlenschläger!“ — hed det overalt i et helt Fjerdingaar før Opførelsen, og man sagde i Almindelighed ikke mere; thi Enhver læste paa sin Nabos Ansigt Alt, hvad han selv havde paa Hjertet; man trak paa Skuldrene, rystede med Hovedet, og kappedes kun om, hvem der kunde frembringe det mest kritiske Minespil. — De Gudsborne havde længst fældet Dødsdommen i deres Hjerter, men Delinqventen lod sig endnu ikke tilsyne. Endelig kom den store Dag; — Huset var propsuldt, Tæppet og Vinene gik op, men til sin store Forbauselse mærkede man, at Stykket ikke var daarligt, om end ikke just et Lystspil i Ordets sædvanlige Betydning. En Del godmodige Folk, der vare gaaet paa Komædie, lig hin fra Rahbek bekjendte holstenske Skipper, med den faste Beslutning at lee, fandt maaskee hertil ikke det Stof de havde ønsket, hvorimod de stundom ubilkaarlig rørtes til Taarer. Tæppet gik ned efter femte Act, og nu indtraadte den mærkværdigste Pause, man længe har været Vidne til; den store Mængde, som i det Hele havde fundet en behagelig og i mange Partier skøn Underholdning, saae sig om med spør-

gende Blikke, der syntes at sige; „vi kunde i Grunden have Lyst til at klappe, men vi tør ikke, for vi ere bange for at begaae en Dumbhed, da vi bedst selv vide, at vi hverken have Smag eller Dygtighed til at fælde en uafhængig Dom.“ Dette Mod skulde man imidlertid finde — hos „Kjernen af Folket?“ — nei! med mindre man dermed vil betegne et Par unge Studenter, som paa et Gadehjørne, strax efter Ankomsten til Arelstad, havde hørt at Dehlenschläger ikke kunde skrive Lystspil, og som derfor denne Dag ved fælles Midler kjøbte sig Piber og Parterrebilletter, og droge saa ind i Musetemplet med det glade Haab om at faae „lidt Kommerz“. — De, som ikke havde Piber, følte sig for ved først at udsende en sagte, surrende Lyd, som man sædvanlig kalder Hysen, og da Svaret derpaa blev et levende og almindeligt Klappechor, mente Piberdrengene: „nu var det Tid,“ og faldt ind med deres Instrumenter paa en Maade, der gjorde det sandsynligt, at de ikke vare vant til at tractere noget andet og mere harmonisk. Skjøndt de snart, da saa manges Hænder vare imod dem, fandt det hensigtsmæssigst at stikke Piben ind, havde denne dog alt gjort et saa ubyggeligt Indtryk, at uden Tvivl de Fleste gik forstemte bort.

Indholdet af Stykket er, som de fleste Dramaer af samme Forfatter, historisk, og fremstiller i en Række friske og interessante Billeder, maaskee ikke altid saa sammentrængte, som Theatereffecten fordrer, de Fata, den berømte Skuespiller Schrøder som Yngling maatte gennemgaae, og den Kamp, hans Geni, der tidlig fandt sit Maal, maatte

bestaae mod udvortes Hindringer, navnlig en i Grunden „stikkelig“ Stiffaders opfarende Strængighed, der, dels ved selv at bortfjerne ham, dels ved at give ham Marsag til at flygte, lod ham alt i en meget ung Alder gjøre Befjendtskab med en stor Del af Livets Skyggesider. Det Hele kan betragtes som en digterisk Apotheose af det unge ubundne Geni, der med en ofte til Raadhed stigende Selvtillid og Trods ligger i uafbrudt Feide med ældre Folks prosaiske og philisteragtige Livsanskuelser og andre fjendtlige Forholde, indtil det ved sin uimodstaaelige Magt, paa en Maade som erindrer om Digterens eget Ungdomsliv, tilsidst tiltvinger sig Anerkjendelse, og udgaaer med luttret og klar Selvbevidsthed af hin Gjæringstilstand.

Man seer den opvakte sertenaarige Yngling paa Vandring med en godmodig Skomager, der har taget sig af ham, imod at have Lov til, saa tidt han vil, at føie en forunderlig Grille ved at forelæse ham sine Vers, der i dobbelt Forstand ere Skomagervers, da de baade have Støvler og Sporer paa Fødderne. Han fristes af nogle Munkke (ved hvilken Leilighed Digteren heldig har vist os baade den smukke, rørende, og den foragtelige Side af Munkelivet i de to her fremtrædende Repræsentanter) — til at gaae i Kloster; men den unge, freidige Livslyst seirer, og han forbereder sig derimod til paa en original Maade, der tillige godtgjør hans Skuespillertalent, at overraske hans gamle Moder i Hjemmet. Forflædt som Skatferjøde træder han ind, og efter at han længe har vedligeholdt Rollen, gjenkjendes han trods Skjæg og fordreiet

Stemme af Moderen, hvilket giver Anledning til en af de meest gribende og fortræffeligst udførte Scener, vor Skueplads kan fremvise*). Stiffaderen, - Skuespiller Alfermann, utrer ustrømtet Glæde ved hans Tilbagekomst; imidlertid komme de snart i Uenighed, navnlig om hans Anlæg til Skuespillerkunsten, og den lille Schrøder, der ikke kan taale nogen Tvivl om sit Geni, tilsidescætter sin Respect for Faderen, og flygter, for at undgaae Prygl, op paa Taget af Huset, hvorfra han truer med at styrte sig ned; men da Faderen, der er gaaet ud paa Gaden, omringes af Borgere, som ville tugte ham for at have mishandlet Sønnen, benægter denne Alt, hvad han først fra Taget har udfkreget med Jammer og Klage, befrier herved Faderen, og de forsones da igjen. Det varer imidlertid ikke længe; Taskespilleren Stuart, der er bleven tilbagevist af Alfermann, og til hvis smukke Kone den lille Schrøder, skjøndt behandlet af hende som et Barn, allerede tidligere har fattet en hæftig Tilbræielighed, overtaler ham let til at følge med sig, pynter ham op med Paryk, Kaarde og rød Kjole, som andre unge Cavalierer paa den Tid, men da han ved at foredrage enkelte Brudstykker af Shakespeare giver ham et Begreb om denne Digter, gaaer der pludselig et Lys op for Schrøder; han føler sig beaandet og besjælet af Kunstens hellige Genius, og opgiver strax sin utilladelige Kjærlighed til Stuarts Kone, idet han tilstaaer

*) Schrøder spillede af Fru Heiberg, og Moderen af Madame Nielsen.

ham hele Hemmeligheden. Der følger nu en Scene mellem Stuart og nogle berusede Officierer, som ville overfalde ham, fordi han redder Opvarningspigen i Værts- huset fra deres Kjærtegn, men Striden vilægges af en tredie Officier, en brav Karl, som ikke er beruset. — Mens de alle ere borte, insinuerer Schr. sig hos Pigen, og er just i Begreb med at kysse hende, da i det samme Døren aabnes af Alkermann, der har opdaget Sønnens Spor, og nu i Anledning af hans Forsøg i det Erotiske atter overfuser ham i Hidsighed. Schr. giver intet efter i Ordstriden, og trækker, da han atter trues med Prygl, blank mod sin Fader, der i sin Overilelse overgiver ham til de i det samme indtrædende Rettens Folk, og „den lille Skuespiller“ føres bort, for, som det synes, at skulle fuldende sin Uddannelse i Tugthuset. — I sidste Act sees han i Fængslet ganske trøstigt at studere sin Shakespear. For at vise os Kontrasten mellem det ungdommelige, hæftige men ærefjære Gemyt, og den æreløse Last, der undertiden kunne komme til at dele Skjæbne, indføres i samme Fængsel en Tyv, som Schr. dog, efter i nogen Tid at have maattet taale hans Underholdning, bliver qvit; den ærlige Skomager er tilfældigvis blevet Fangevogter ved dette Fængsel, og gjør allerede Anstalter til at sætte sin Yndling paa fri Fod; da — kommer den uberusede Officier fra 3die Act og overbringer tvende Breve fra Fyrsten, hvoraf det ene giver Schr. Friheden tilbage, og det andet meddeler ham Bestalling som virkelig Skuespiller med fast aarlig Løn. Den lille Schrøder ender nu Stykket med en kjæf

Slutningsreplik, (der er kommet til ved den af Digteren efter første Forestilling foretagne Forandring, hvorved hele 5te Act blev bortskaaet, med Undtagelse af et Par Scener, der hensattes i første) — som imidlertid kunde synes, ved sin Længde og umiddelbare Henvendelse til Publicum, at have noget mere af Vaudevillens Natur, end der egner sig for den høiere Komædie; og hertil troe vi at kunne henregne nærværende Stykke, da det omtrent bevæger sig i samme Sphære, som f. Ex. Don Juan af Østerrig og tildeels Boyes William Shakespear.

Med de i sig selv ikke betydelige Forandringer gjorde det ved næste Forestilling almindelig Lykke, og er senere stedse blevet optaget med Bifald. Vort theaterdommende Publicum har herved for den, der seer en Smule dybere, med en ubevidst, men bitter Satire, brudt Staven over sig selv. Stykket har imidlertid fortjent en hjærlig Modtagelse, og om en strengere Kritik end ikke ubetinget kan rose det som fuldendt Composition, dvæler det sunde, ukritiske Mennekehjerte med sand Glæde ved Enkelthederne og ikke ved dem alene.

Det er et yndigt og tillokkende Stof, som dog maa skee har Digterens Forkjærlighed for Skuepladsen og dramatisk Kunst at takke for, at det er fremtraadt under denne Form. Jeg skulde tage meget fejl, om det ikke, ifølge sin Natur, egnede sig mere til den episke og navnlig Novelleformen, og om ikke denne Stoffets Gjenstridighed er Uarsag i, at Stykket ikke kan ansees for et fuldkomment dramatisk Kunstværk. Det giver os, som sagt, en Række af

fjæktudfastede, livlige Scener, hvoriblandt mange fortrinlig skjønne, men den nu engang som theatralisk Betingelse udfordrede stigende Spænding, en fastknyttet Knude og sammensjindrige Løsning, er ikke opfyldt efter det meget yndede Sribeske Tilsnit; hele Stykket er som en stor, en herlig Exposition til Schrøders virkelige, rige Livs-Drama. Det er da at vente, at Digterens fortrinligste Kraft har vist sig i Characterskildringen, og det maa tilstaaes, at navnlig alle Hovedpersonerne, Schrøder, Moderen, Faderen, Stuart og Skomageren, ere mesterlig tegnede, og naar vi ovenfor henregnede Stykket til det høiere Skuespil, og endog troe, at Digteren har skadet dets Virkning ved at falde det et Lystspil, saa bliver det endmere bestemt at henseøre under Kategorien af Characterstykke, og som saadant indtager det virkelig, (iiser hvis man mærkede lidt mindre til en didaktisk moraliserende Tendents), en ingenlunde ubetydelig Plads, og i vor Litteratur, blandt denne Klasse af Stykker, endog en meget høi.

II. Drvarodd's Saga. Et oldnordisk Eventyr. 1841.

„Finmarken er et Land, som ligger saare høit oppe mod Nord. Der er meget koldt; thi Solen hæver sig kun om Sommeren lavt over Synskredsen paa Himlen . . .“

Saaledes begynder Dehlenschläger sin Vaulundurs Saga, dette forunderlige Mesterværk af nordisk Romantik. Og er det ikke, som man ved denne Begyndelse med et Trylleslag henseættes i hele den nordiske Eventyrverden, med

dens anelsesfulde Taager, dens kraftfulde, kolde Alvor, dens Kampgny og dens groteske Humor, der glimtviis frembræder ligesom Nordlys i den mystiske Skumring? — Alle disse nordiske Eventyr hvilede som en død Rigdom i Sægaerne lige til det nittende Aarhundrede. Holberg drev Spot med de gamle Guder, Ewald havde vel en Ahnelse om de Guldminer, Poesien her engang skulde finde, men han fremførte kun nogle af hine Skikkelser ligesom med famlende Haand; han formaaede ikke at opbygge en Verden af dem. Ligesom Suhm og Samsøe i deres Fortællinger fremstillede nogle af Nordens Heroer, saaledes optraadte hos Ewald baade Helte og Guder med et Anstrøg af den Sentimentalitet, der betegner Slutningen af det forrige Aarhundrede, men som stod i skjærende Strid med den kraftig-naive Bevidsthedskreds, hvoraf de i sin Tid vare fremgaaede. Det var først Dehenschläger, og ham alene, forbeholdt organisk at forene det gamle Nordens adspredte, men indholdsrige Elementer, at indføre i den moderne Poesi et nyt selvstændigt Fundament, og saaledes ligeoverfor de græske Mythers og Digteres 3000-aarige Herredømme i visse Maader meer end nogen anden nyere Digter, at grunde en ny Æra, idet han af det Givne næsten skabte paa een Gang en ny mythologisk og poetisk Verden. Det er uden Tvivl ogsaa i denne Sphære, at hans mangesidige Aand viser sig størst og originalest. Ja, det synes som om denne Verden, dette nordiske Rige, tilhører ham alene; thi af alle de Efterfølgere, han her fremkaldte, have (naar Grundtvig undtages) faa hævet sig over Mid-

delmaadigheden og ingen overbundet Forglemmelsen. Det har en eiendommelig Interesse at see en stor Digter i en fremrykket Alder at vende tilbage til sin Ungdoms Idealer. Og dette har Deblenschläger gjort i sit sidste Værk.

Hans djærve og især for det Store og Grandiose aabne Digternatur lod ham kun enkelte Dieblikke fortabe sig i den egentlige Lyriks Inderlighed; hans Begeistring formede sig uvilkaarlig til Charakter, Handling og Begivenhed. Den episke Digtning, saavel i Vers som i Prosa, har han stedse omfattet med særlig Kraft og Forkjærlighed. Den fremtraadte hos ham samtidig med hans første digteriske Kaldelse, i Romancerne, i „Thors Reise“ og „Baulundurs Saga,“ da han som en poetisk Ansgarius forkyndte den „nye Skole“ og nye Ideer i Norden, og vakte den æsthetiske Bevidsthed til et nyt og fyldigere Liv. Stedse, naar han en Tidlang har forfulgt den mere glimrende dramatiske Bane, er han efter et vist Mellemrum vendt tilbage til det Episke, det betegner ligesom de Hvilepunkter, hvor et betydningsfuldt Afsnit af hans rige Digterliv afflutter sig, og det synes som om hans Muse især paa dette Gebeet har bevaret sin Ungdoms Friskhed og Kraft. Efter den første Række af Tragedier fulgte „Helge“ og „Hroars Saga“, efter den næste kom „Nordens Guder“, efter det følgende Decennium „Hrolf Krake“ og atter efter et Decennium „Orvarodds Saga“.

Vi møde her et Stof fra Nordens heroiske Tid. Vi møde den eiendommelige Form, vi kjende fra Baulundurs og Hroars Saga, den simple prosaiske Fortælling med

nain, objectiv Plastik og tillige med et subjectivt Præg af den Humanitetens Aand, der raader over det Hele. Denne Form er, med Undtagelse af Verset, ikke væsentlig forskielig fra den, der findes i Dehlenschlägers andre episke Digte. Dog er det Metriske ikke udelukket. Naar Situationen eller Lidenskaben stiger høiere, da kan den prosaiske Digtion ikke altid strække til, da fremtræder Verset og Rimet og kræver sin Ret.

Naar der spørges om Forholdet mellem dette og de tidligere til samme Kategori hørende Værker af Dehlenschläger, saa vilde en tænksom Betragter, som endnu ikke kjendte det nærværende Digt, mulig sige: Der er ingen Tvivl om, at vi ogsaa her have modtaget en skøn og eie-dommelig Gave af vor store Digter. Maaskee fremtræder det Phantastiske med større Rigdom og Glands i nogle af hans Ungdomsværker, men rimeligvis er Fremstillingen i det sidste endnu mere harmonisk ordnet, Charaktertegnin-gen sikkrere og hele Formen mere klar og gjennemsigtig. Og saaledes forholder det sig virkelig. Det synes som om Digteren med Villie har holdt tilraade med Phantasien, for desto fuldere at fyldestgjøre Kunstens Fordringer. In-tet enkelt Element faaer Lov til, at træde overveiende frem, men under rolig Fremskriden udvikler sig et ægte Epos, som maaskee har sin største Skjønhed i den rene og ædle Simplicitet, hvoraf saavel den indre som ydre Form helt igjennem bærer Præg.

Vi føres ind i det hedenske Norden med dets eie-dommelige Liv, dets Humanitet og Barbari. Om Hinte-

ren dvæle vi i de talrige Smaafongers gjæstfrie Haller, og naar Isen tøer op, see vi Kæmperne paa deres Vikingstog, deres blodige Holmgange, og i hele dette vilde, bevægede Liv, der udgjorde de gamle Søhaners daglige Brød, deres rette Element, deres Vej til Rigdom og Anseelse. Men midt i disse larmende Kampe opdukker som en sølsom Underblomst af den islagte Jordskorpe den nordiske Kjærlighed, saaledes som fornemmelig Dehl. har lært os at kjende den, med sit aandeagtige Skjær, reen og opoffrende, ophøiet og rørende. Denne Orvarodd er en norsk Viking, der ved forskjellige Bedrifter, især ved et Tog til Bjarmeland (de nordligste Kyster af Rusland) allerede som Yngling bliver berømt som den drabeligste Kæmpe over hele Norden. Men hans næsten overmenneskelige physiske Kraft kan ikke blive uden Indflydelse paa Charakteren. Ogsaa denne har Jernets Haardhed, er vild og egoistisk; han troer ikke paa Guderne, men kun paa sin egen Kraft; derfor kjender han intet høiere Maaal for sin Stræben, end Kamp, Bytte og Blodstrømme. Han bekriger ikke Fjender, men søger Strid med de Stærkeste, ligesom for at dæmpe og trætte det Overmaal af Kraft, som aldrig lader ham i Ro. Men af denne raa Kraft, denne Frembringelse af en barbarisk Natur, lader Digteren igjennem forskellige Stadier de ædlere Elementer udvikle sig til en menneskelig, humaniseret Helt, der som Regent kan gjøre et Folk lykkeligt.

Det første Stadium er Venskabets. Paa et af sine Tog redder han en drabelig dansk Yngling (Hjalmar) fra

en forsmædelig Død, og det inderlige Forhold, som heraf fremgaaer, affliber allerede Noget af hans Haardhed. En Ordstrid mellem Vennerne om deres Fædrelandes Fortrin afbryder Hjalmar meget fornuftig med de Ord:

„Der er visse Ting, som man aldrig burde tale med hinanden om; thi man kommer ingen Vel dermed; men Sangen gaaer til Hjertet og saaledes bliver man enig i en Haandevending. Derpaa tog han Harpen ned og sang:

„Danmark er kun et lidet Land,
Men flyder i Havet som Blomst paa Vand.

Nordkysten stor, men uden Blad,
Staaer gold med sin mægtige Klipperad.

Hver har sin egen herlige Stat,
Saa forskjellig som Dag og Nat.

Natten viser sin Stjernesfare;
Norge Fjældtinder i Nordlys klare.

Solen staaer op, naar Lærken staaer
Over Danmarks Urtegaard.“ o. s. v.

Dette skønne Kvad og Hjalmar's paafølgende Fortælling om sit Ungdomsliv og sin Kjærlighed til Svenskekongens Datter, Ingeborg, forandrer allerede for en Del Drvarodds Anskuelser. Paa en Vandring i en sjællandsk Skov udtaler han selv det Urimelige i hans Foragt for det lave Land i de Ord (der synes som skrevne for nogle af Nutidens Normænd):

„Disse Sammenligninger komme fra de smaa gjerrige Sjæle, som ikke have Raad til meer end een Henrykkelse. I Grunden henrykkes de kun af deres egen Mening, medens

de bilde sig ind at forstaae Naturen i dens friherlige Virkninger."

Først saaledes kan han træde i Rapport til Naturen og dens velgjørende Magter; først saaledes kan „Alfen“ aabenbare sig for ham, modtage hans Kys og skjænke ham den fortryllede, for Staalet uigjennemtrængelige, Pantser-skjorte af Spindevæv. Charakteristiske ere de Stropher, hvori Alfen beskriver dens Tilberedelse, f. Ex.

„Hør mine Terners Dands! — Den lød
Som Myg i Luften surre.
De karte Spindevæven blød
Hift paa den skarpe Burre.“

Denne Brynie foragter han i Førstningen og troer at den vil skille ham ved hans Mandoms Ære, men siden erfarer han dens vidunderlige Kraft, og finder, at den gjør ganske god Tjeneste. Med andre Ord, den materielle Styrke lærer først at skatte Tankens Magt i Form af Snildhed og Kløgt.

Men Kjærlighed til en Kvinde har han endnu ikke kjendt. Han yttreer ikke Sympathi, da Hjalmar med ungdommelig Barme fortæller om Ingeborg; at Kjærligheden bragte ham til at vakle og falde med hende i en Elv, forstaaer Drvarodd ikke. „Det maa være en løierlig Ting, den Elskov“, siger han, „men den faaer vist aldrig Bugt med mig.“ Dog hans Time kom ogsaa

„Hervor var neppe sytten Aar, granvoren og deilig. Af Ingeborgs yppige Kvindelighed havde hun Intet; — — hendes Kinder havde kun et svagt rødligt Skjær, hendes Bryst var høit hvælvet, men næsten uden Barm. Hendes Hænder

vare stærke, men overordentlig velskabte og sneehvide. — —
 Næsen og Panden gik næsten i Cet; Haaret var glat og ful-
 sort; men Dinene store blaae, og betragtede alle Mennesker
 med usigelig Stolthed og Foragt."

Denne kolde Skjønhed, en pandserklædt Skjoldmø med
 vilde flammende Lidenstaber, gjorde Indtryk paa Orvarodd.
 Ogsaa hun lader haant om Elskov, og begge blive dog
 grebne af den.

Men det er kun en flygtig Flamme, en elektrisk Strøm,
 som gennemryster dem, og det er et Træk af sand poetisk
 Dybde, at Orvarodd, medens han vedbliver at nægte det
 for sig selv, dog maa elske, maa ønske sig et Kys af den
 stolte dæmoniske Mø „med en Spodskhed paa Læben, der
 stikker som Biens Braad og smiler som en Ulv der vil
 bide," — og at Hervør, uden at yttre det, føler en ul-
 mende Tilbøielighed for den Mand, der har været med til
 at dræbe hendes Fader (Angantyr) og hans Brødre.
 Men her indtræder det store tragiske Moment i Fortællin-
 gen. Hervør er undergivet en dæmonisk Skjæbne. Da
 hun, alene i Verden med sine Lidenstaber, søger Trøst i
 Gefions Tempel, aabenbare Valkyrierne sig for hende og
 opmuntre hende i nogle høist karakteristiske Stropher til
 af Faderens Gravhøi at hente Sværdet Tyrving, dette
 Sværd, hvori al krigerisk Bedrift er personificeret, der ikke
 kunde drages uden at det kostede et Menneskeliv, og som
 spiller en saa mærkværdig Rolle i den nordiske Sangfreds.
 Det hedder her:

„Som Suurdeigen i Brødet,
 Tyrving krydrer Livet,

Dg som Blodet til Kjødets
 Tyrting blev Saga givet.
 Menneſket, feigt i Slummer,
 Bannes til Trællekummer,
 Hvor ei Tyrting ſtrækker,
 Dg til Bedriſterne vækker.

— — — — —
 Skjold i Marken maa brage,
 Skal ei Slægterne ſvage,
 Kolde, misundeliguſle,
 Atter ſom Dværge puſle."

Med Siden af det Nædselsfulde i Krigen ledes vi ſaaledes til at erkjende dens Betydning i Verdensordenen. Men den ſkal kun være et transitorisk Moment, ikke noget Selvſtændigt=Blivende, ikke Formaals, men Middel. Derfor gaaer ogsaa dens Repræſentant, Hervør, tilgrunde. Sværdet bliver hendes Død. Drvarodds Elſkov er ulykkelig, men han gaaer luttret ud af dens Flamme.

Fortræffelig har Digteren viiſt, hvorledes det reent Menneſkelige gjør ſig gjældende hos Drvarodd i Modſætning til det Dæmonisk=Vilde hos Hervør. Medens hele Naturen er i Oprør, medens Stormen huler, Ulvene tude og Regnen styrter ned, ſætter hun ſig rolig til at koge Seiden i ſin Hjelm, for at mane Faderens Land frem af Høien, der hæver ſig paa fire Ildpiller. „Her er ikke hyggeligt“, ſiger Drvarodd: „Den Kjælne kan let faae Snue“, ſvarer hun. „Gaf Du hjem paa Skibet, medens jeg og min Terne udøve Daaden“. Men Drvarodd tænker, „en Kvinde kan ikke fornærme mig.“

Det sidste Stadium er nu tilbage. Intet fængsler ham til Norden. Den samme mystiske Trang, som beherkede saa mange af hans Landsmænd, drager nu ogsaa ham til Syden. Under den varme blaa Himmel brister den sidste Skorpe af hans nordiske Natur. Han gribes seltsomt af Klokkernes Klang, indvies i Christendommen, lærer at læse og bliver et Barn igjen. *) Først nu kan den jordiske Lykke falde i hans Lod, — rolige Dage i patriarchalsk Familieliv. Han følger hjem med Kongen fra Hunaland (maaskee et Landskab i Tydskland eller Ungarn). ægter hans Datter, den kjæle, snaksomme Silkesif, bliver Konge efter ham og Fader til herlige Børn. Men hans Kjærlighed har hans Hustru ikke; den er død med Hervør. Mildere og varigere Glæder maae erstatte ham dette Tab. Hundrede Aar gammel betages han af Hjemvee. Med sine to Sønesønner tiltræder han Reisen. Han seer igjen Scenerne for sin Ungdoms Heltedaa, men i hans Barnheds Hjem, hvor alle Jernaldrende ere uddøde, viser den Bølge (Spaaqvinde) sig for ham, som han i Drengesovermod havde handlet ilde med, og han ender sine Dage ved et Fald over Pandeskallen af den stolte Ganger, han engang havde myrdet, fordi det var spaaet, at den skulde blive hans Bane.

*) Som en vistnok tilfældig, men ret curios Overensstemmelse maa det bemærkes, at Dehlenschläger, i Lighed med en mystisk-asketisk Idee i Heibergs „Sjæl efter Døden“, laeder sin Helt fuldende sine Læreaar ved en Vandring igennem det hellige Land.

Enhver, som kjender de to Sagaer (Hervørs og Orvarodds Saga), af hvilke Dehlenschläger har øst sit Stof, vil vide, at han ikke Skridt for Skridt har fulgt disse gamle Fortællinger, ligesaalidt som det var muligt, paa denne Maade at frembringe et Digterværk. Omtrent ligesom ved de Tragedier, hvor han har benyttet den gamle Historie, har han taget en Anledning eller et Motiv hist og her, udviklet og omdannet det til Brug for sit Digts eiendommelige Tanke. Kun i de tre første Capitler (Expositionen), hvor Heltens Fødsel, Barndom og Hjemmets Localiteter beskrives, har han med ligesaa megen Tact som Fordringsløshed ikke tildigtet Meget. Dog er det her en stor Fortjeneste ved Digtet, at Orvarodds Fostbroder Asmund ikke som i Sagaen voxer op, for siden at deltage i hans Vikingstog, men dør som Barn, da saaledes ved adskillige høist mærkelige Træf Orvarodds siden saa glimrende skildrede Charakter allerede her bliver anlagt og forberedet. Dette gjælder navnlig om den forunderlige nordiske Humor, der ligger deri, at Orvarodd' stedse, naar hans Sjæl sønderslides af Smerte, naar en Anden vilde græde Blod, brister i en Skoggerlatter. Dette Træf omtales en enkelt Gang i Sagaen, men Dehlenschläger har ladet det oftere gjentage sig og saaledes fremtræde i dets indre Consequents. Det er som om den nordiske Genius i en Typus, hvor den har samlet hele sin Kraft, maa uvilkaarlig saaledes bryde frem og yttre sin Hingeagt mod Jordlivets Forfængelighed og Usjelhed.

Sagaens tørre og tarvelige Fortælling er behandlet

med digterisk „Friherlighed“. Forstyrrende Episoder ere bortskaarne, den trættende Monotoni ved Gjentakelsen af en Mængde ikke væsentlig forskellige Eventyr er forsvunden; hvor Sagaen kun giver Navne, giver Dehlenschläger Charakterbilleder med Liv og Fylde, næsten Halvparten af Kapitlerne ere helt udsprungne af hans skabende Phantasie, og saaledes forme de episke Elementer sig i det skjønneste Sprog til en fuldstændig afrundet Livscyclus, som flart kan overskues. Kun en enkelt Episode kunde man maaskee ønske ikke at have savnet. Det er den om Drvarodds Sammenstød med Jetten Hilder og hans Kæmpedatter, som fortælles udførlig i en anden Bearbejdelse af Sagaen end den, der er oversat af Rafn i Nordiske Fortids sagaer 2det Bind, men som ogsaa her findes berørt i Drvarodd's Levnetsløb paa Vers, der følger med som Anhang.

Dette Dehlenschlägerske Digt slutter sig saaledes med eiendommelige Fortrin til den uskatteerlige Række af nordiske Bærker, han tidligere har skænket vor Litteratur, og som ved Siden af saa mange andre af hans Frembringelser udgjøre dens Stolthed, dens Hæderstegn i de europæiske Nationers aandige Væddekampe. Det er en Livscyclus maaskee af endnu større Omfang, end andre af dets Forgængere. Det er ikke blot de frie Mænds Færd paa Havet og i Hjemmet, ogsaa Trællenes Liv og Stilling, hele vore Forfædres Livsanskuelse, deres Overtro, med Spaadomskunst, Alfes og Dværge, den hele Kreds af de Gamles Liv i Tankens og Sandsernes Ver-

den, udfolder sig for os i et stort Billede, med faa og tilsyneladende ringe Midler. Men medens Digteren i tidligere Værker bevarede Illusionen saa fuldkomment, at han selv og Læseren syntes hense i den graa Oldtid, spores nu meer og meer en bestemt Stræben efter at gjøre en nyere Tids Livsanskuelser gjældende. Ogsaa i dette Digt synes Kæmpelivet kun fremmanet for at gaae over til fredelige Sæder, og for at lade det Ridderlige og Edle, der i Overleveringerne fra det gamle Norden kun frembyder som enkelte, vel stærke, men adspredte Glimt, opløse sig i mild, christelig Humanitet. Man mærker den ældre Digter: Videnskaben gaaer paa Record med Fornuften.

Det er et af de ved et Digterliv psychologisk interessante Punkter, at Dehlenschläger her, ligesom i de fleste senere Værker, synes oftere og mere directe end fornødent at dvæle ved en af de Ideer (Humaniteten), hvis Betydning er høiere for Livet, end for Phantasien, og mod hvis umiddelbare Paakaldelse i Poesien, tilligemed andre fra Oplysningsperioden nedarvede Troesartikler, som Dyd, Pligt, Nytte, Fornuft o. s. v., han i sin første Digterperiode (s. Ex. i St. Hans Aftenspil) med ungdommelig poetisk Bid og Overmod polemiserede. Dog er det en Selvfølge, at hans naive ægte Digternatur stedse bevarer ham mod den vandet-abstrakte, philistrøs-prosaiske Opfattelse fra Slutningen af forrige Aarhundrede, da selv de bedre Poeter ofte dreve en Art Fetischdyrkelse med Moralsystemets Paragrafer.

I et Værk, der udmærker sig ved Formens No og Harmoni, falder det vanskeligt, uden at synes vilkaarlig, at henlede Opmærksomheden fortrinsvis paa enkelte Partier. Imidlertid, hvor saa mægtige Charakterer og Lidenstaber træde i Conflict, vil der stedse være Steder, som ved Fremstillingens Colorit, Dictionens Styrke og fyndige Kortbed meer end andre synes skikkede til at gribe og vække selv de dorkfeste Gemytter. Som saadanne maa jeg nævne Drabet af Hesten Fare, de phantasirige Beskrivelser af Alfene og Dværge (S. 39 og 75—82), Ingeborgs Elskov og Død, Hervørs Samtale med hendes Faders Mand og Scenen efter hendes Død. Af denne maa det tillades mig at hidsette følgende Brudstykker. Da hun ikke kan raare Drvarodd med Tyrving, paa Grund af hans Vandserstjorte, og Sværdet fordrer Blod, støder hun det i sit eget Hjerte.

„Da floggerlo Drvarodd og raabte: hvilket usfelt Eventyr er Livet! Lutter Drømme, før den lange dybe Søvn kommer, der først skjæmker Hjertet No. Her ligger nu Hervør! den deiligste Mø, Sol har skinnet paa, — og snart skulle Orme og Madiker fortære denne herlige Stikkelse, i Stank og Mørke. Saaledes døde ogsaa Hjalmar og Ingeborg i Livets Vaar. Kjærlighed og Had! — begge lige grumme, begge dræbe deres Dyrkere. Thor og Frei følge den eensiede Odin: den gamle Gæst hin Blinde, hvis Gaader Ingen kan løse. — Saa vil jeg da heller ikke bryde mit Hoved med at løse dem, men drømme rask fort, og see at gjøre mig Drømmen saa broget og lystig som muligt. — Men først maa jeg begrave mine Døde! Drvarodd er bleven Liggraver paa Samsø. — Stakkels Hervør! Mig tykkes, min Kjærlighed til Dig vaag-

ner paany, efter din Død. Der bliver noget Stort jordet med Dig. — Du troede, Du var en Valkyrie. Kan man jorde Valkyrier? Hvi komme de ikke at hente Dig? I Skoven under den store Bøg vil jeg begrave Dig. Ingen af mine Folk skal hjælpe mig; det morer mig at gjøre det ene. Jeg var saa gjerne i dit Selskab i Livet; men Du kunde ikke lide mig. Jeg seer Dig saa gjerne i de skønne Dine. De ere skønne endnu, skjøndt brustne; dine Kinder deilige endnu, skjøndt blegere end før; din Mund yndig endnu, skjøndt en blaa Kjærminde. — — Han kyskede hende og sagde: det er kolde Kys, Drvarodd faaer af Kvindemund. — Derpaa bar han hende og Svanhvide hen under Bøgen og sagde: Her skal hun ligge med sin kjære Terne, de skiltes dog aldrig ad mens de levede. Men ingen Hvi skal vise, hvor Graven er. Jeg vil lægge Græstørv over den, at de unge Hyrder kunne sætte sig der med deres Fæstemøer, spille paa Rørfløite og være lykkelige paa Hervørs Grav, uden at skrækkes for hendes Lig. Jeg har mærket, at slige Mennesker nyde større Fryd i Livet i deres tarvelige Nøisomhed, end vi Andre, der ere saa stolte, der ville saa Meget og udrette saa Lidet. — Saa skal Nat-tergalen, Hervør, vaarligh være din Skjald. Og spøger Du i de mørke, stormfulde Nætter, og besøger dit og din Faders Gjenfærd hinanden paa Heden, — saa gid Ingen erfare det!“

— — — Da han havde jordet de tvende unge Piger og lagt Græstørv over Graven, sagde han: nu skal der kun Een begravet endnu, saa vender jeg tilbage til mit Skib og mine Folk. Det er intet Lig, men den, der gjør Lig. — Kom nu, Du deilige falske Tyrving! Du skal ikke forsøre nogen ærlig Helt til at bruge Dig. Jeg vil begrave Dig, hvor intet Menneske skal finde Dig meer; i Krattets dybe, bundløse Sump vil jeg kaste Dig. — Derpaa gif han hen med Tyrving, efterat have stuktet den i Bælgen, til et dybt Kjær i Underkoven, kastede Sværdet derned, og følte sig let om Hjertet, da han hørte det plumpe dybt i Vandet. — Drvarodd var kommen

et dygtigt Stykke Bei fra Skoven henimod Skibet, da han følte en Haand klappe sig stærkt paa Skulderen. Da han gik meget raskt afsted, begreb han ikke, hvo der saa hurtigt fulgte ham i Hælene. Han undrede sig endnu mere, da han, idet han vendte sig, saa en gammel udlevet Mand staae og hvide ved en Stav, som om Beiret skulde gaae fra ham. — Tilgiv min unge Herre! sagde Gubben pustende, at jeg opholder Eder et Dieblif. I gaaer saa stærkt, at det blev mig vanskeligt at følge Eder. — Det undrer mig, at I kunde det, sagde Drvarodd; thi det lader ikke til at vore Skibe skyde samme Fart, mindre at I kan seile mig forbi. Man maa sætte alle Seil til, naar det kniber, sagde Gubben. Hvad vil I mig da? spurgte Drvarodd. Jeg vil kun sige Eder, gode Herre! at det glædte mig inderligt at see, hvor menneskekjærligt I begyrdet fæle, skjæbnesvangre Sværd i Riiskjæret, sagde Gubben. Ingen Moders Sjæl veed det, uden vi To, og jeg sværger Eder til, at det bliver en Hemmelighed imellem os. — Ha hvo est Du, raabte Drvarodd, som kommer her for at spotte og forraade mig? — Det være langt fra, svarede Gubben smilende, at jeg skulde være saa dumdriftig. Jeg er en fattig Fæhyrde. Min hele Rigdom og Magt bestaaer i det prægtig pralende Navn, min Fader gav mig da han vatnede mig. Han kaldte mig Loke. Men Loke er en deilig Gud, veed I nok, og jeg stakkels Olding er kun Skind og Been. Vil I bare see! — Med disse Ord afstædede Gubben sin Raabe, og Asaloke stod for Drvarodd, deilig og bleg, med de store, brune, falske Dine, med det lange, sorte flagrende Haar, med Tyrffing i Haanden. Drvarodd vilde gribe efter Sværdet, men Synet forsvandt, og tungsindig og nedslaaet gik Drvarodd til Skibet. Der voxer ingen Urt for Døden, tænkte han, der gives ingen Hjælp for Ulykken. Menneskeslægten maa seile sin egen Sø, og Enhver maa bjerge sig saa godt han kan.“

Hvilken Dybde, hvilken Verdens-Humor og tragisk Styrke! Det ser som et Tæppe gik op og viste os en

dunkel Horizont, hvorfra et Uveir drager truende hen imod os. Men dette Sværd, der, som ogsaa andre Baa-
 ben, i vore Forfædres Bevidsthedsreds fik Navn og Per-
 sonlighed fast som et høiere Væsen, har ikke blot sin Be-
 tydning med Hensyn paa det Blod, det endnu inden Dig-
 tets Grændser skal udgyde, men det bliver ved Digterens
 Anvendelse her til Organet for en stor tragisk Idee, til et
 verdenshistorisk Symbol paa de mægtige Kampe, der skulle
 kæmpes, de Blodstrømme, der skulle flyde, inden Sværdets
 Verden skal styrte og vige for Kjærlighedens. — Hvis
 Nogen havde læst denne Scene, uden at vide, af hvem den
 var, vilde han maaskee sige: Ingen uden Shakspeare kan
 have skrevet den.

Kun Et kan jeg endnu ikke forbigaae. Denne Bog
 ender med et høist genialt Træk, et af disse ægte digteriske
 Glimt, som paa een Gang belyse en heel Charakter.
 Orvarodd er bleven beaandet af Christendommen, men
 den har ikke formaaet aldeles at udrydde hans gamle
 hedenske Mytter. Da han mærker, at Døden kommer,
 falder han uvilkaarlig tilbage til dem, hans Blik omtaages,
 hans Sjæl gaaer et Dieblif i Barndom, og han beder sin
 Sønneson om en Piil, for at mærke sig med Geirsodd.
 Men da denne siger: „Farfader, du er jo en Christen“,
 fatter han sig strax igjen, og svarer: „Ik, det er sandt;
 Himlen være lovet.“ Da folder han sine Hænder og dør.

III. *Dina*, tragisk Drama i 5 Acter (Octbr. 1842).

„Tragediernes Tid er forbi,“ saaledes lød for nogen Tid siden et bekjendt *Cassandra*ord*); men heldigvis har denne nye *Cassandra* kun det tilfælles med sit homeriske Forbillede at spaae ilde og ikke ret at blive troet, men ikke det, at Spaadommen gaaer i Opfyldelse. „Ja“, vil maa- skee en af vore Scholastikere sige, „der siges jo udtrykkelig at det kun 'er Tragedierne, der ere forældede, ikke de tra- giske Dramaer, og ved *Dina* staaer der jo bevislig paa Placaten: tragisk Drama.“ Vi vide ikke, om Nogen fin- der Lyst til at hvile ved denne Exception. — Det er godt, at der nu er statueret et Exempel, at Folket — og det er dog snarere Folket, end- enkelte metaphysiske Luftkastelbyg- gere, der constituerer Historien — har faaet Leilighed til at vise, om Tragediernes Tid virkelig er forbi, om de nu paa een Gang skulle være et tilbagelagt Stadium, et „for- svundet Moment i Verdenshistoriens Udvikling,“ og kun have Tilværelse som Reliquier, lig den antidilubianske Dyr- og Planteverden. Men Folket har været saa dristig at modsiges dette Postulat, og dette vil det rimeligvis gjøre paa ethvert Sted og til alle Tider. Folkets Bevidsthed er ikke aldeles en Kastekjep eller en Fjærholdt, som øvede Spillere kunne slynge hid og did i det Uendelige efter vil- kaarlige Luners Indskydelse. Det sindige, i Holbergs Skole dannede danske Folk, lader sig ikke imponere af æsthetiske Høiesteretsdomme fra Intelligentsens selvreiste

*) Heibergs „Intelligentsblade.“

Tribunal; det lader ikke sin sunde Sands forstyrre af en misforstaaet eller ufordøiet Philosophis Heresformularer, og lede ind i Spidsfindighedens Labyrinter.

Den tragiske Muse er atter draget over Scenen som en sommerlig Tordensty. Lynet af Melpomenes Dolk har paa een Gang oplyst Horizontens Fjælde og det Skjønne og Rige i den Natur, som Hverdagslivets Skumring altfor ofte tilslører. Hendes Taarer have som en mild og veldædig Regn rensset Lusten, og forfrisket den ved de mange „indeflemte Stue- og Sovestammer-Comedier“ qvalme og trykkende Atmosphære. Man aander atter frit. Og det er ham, som i sin Ungdom, i denne „hellige Alder“, lod vore Fædres Bryst svulme ved de første friske, kraftige Pust fra Tilværelsens Hvilande, der endnu vederqværger Sønnerne med sit uudtømmelige Livsvæld. Naar vi tænke paa, hvormangen Piil, der her i hans Fædreland har været smeddet imod ham, hvem vi af alle danske Mænd dog skyldte meest, hvor mangen Torn man har viklet i hans Laurbærkrands, saa maae vi vel føle dobbelt Tilskyndelse til ved ethvert Værk, han endnu skænker os, at lade vor Tak og Hylдинг rigelig tilstrømme ham, til at hædre os selv ved at hædre ham den Stund, han endnu skal vandre iblandt os. — — —

Det alvorlige Drama har i det 19de Aarhundrede udviklet sig i tre Hovedretninger, det tydske Drama, som udgik fra Goethe og Schiller, (med en talløs Hær af Efterfølgere), og som, uden at virke meget for Theatret, har frembragt fortræffelige, dybe, poetiske Værker, det nor-

diske, som repræsenteres næsten ene af Dehenschläger, da Hauch ikke saa lidet nærmer sig den tydske Retning, og det nyfranske, som indførtes af Victor Hugo, og for en Tid optoges af Alex. Dumas, der dog senere, idetmindste som dramatisk Forfatter, synes at have forladt denne saakaldte „romantiske“ Fane.

Det Charakteristiske ved disse tre Retninger kan antages temmelig bekjendt. De have alle i en vis Henseende Udspring tilfælles, nemlig som Dramaets Emancipation fra pedantiske Regler, under Paavirkningen af den Shakespeariske Mand; men i Maaden, hvorpaa denne Emancipation gennemførtes, viste de sig høist forskellige. Tydskerne opfattede, ifølge deres Nationaleiendommelighed, især den grundige Charakteristik og ideale Retning hos Shakespeare, medens saavel Handlingens Bevægelse som Composition og Opfindelse, der hos den engelske Mester er saa rig og afvejlende, i langt svagere Grad vare her tilstede. Følgen var, at allerede Goethes og Schillers Dramaer ei engang i Tydskland bragte det til noget langt og kraftigt Liv paa Scenen, saa interessant de end ere som poetisk Lecture; og jo umaadeligere den tydske dramatiske Litteratur siden er tiltaget i Masse, i samme Grad synes selv dens bedre Del at have fjernet sig fra Scenen, for at vegetere i Læsekabinetter, Leiebibliotheker og kritiske Bladanmeldelser.

De Franske gif ifølge deres practiske Natur en modsat Bei. De søgte især hos Shakespeare at tilegne sig det Pathologiske i Skildringen af excentriske Lidenstaber, den

raske bevægede Handling, den mægtige Effect i Situationer; men ifølge deres mangeaarige „classiske“ Faste forslugte de sig i den Grad i disse Ingredientser, at Resultatet blev voldsomme Indigestioner og tidt karikaturagtig Overdrivelse. De ere i Dramaet allerede nu begyndt at vende tilbage til Classicismens strenge Digt.

Det er neppe nogen blind Nationalsforfængelighed, naar vi paastaae, at det, vi have betegnet som det nordiske Drama, holder Middelveien imellem de to nævnte Retninger, omtrent ligelangt fra den førstes Mangler og den sidstes Udseielser. Dehlenschläger delte vel den begeistrede Anerkjendelse af Shakespearer, men hævdede tillige sin selvstændige Natur ligeoverfor ham; han studerede med samme Iver og Kjærlighed de græske Tragikere, men glemte ikke over dem det rent Menneskelige i Nutidslivet, og stræbte at lade de forskjellige Momenter i Dramaet komme til deres Ret, uden ensidig Udvikling af et enkelt. Hvorledes han i sine tidligere Arbejder har opnaaet denne Hensigt, har alt saa ofte været debatteret, at Sagen nu kan indlades for Historiens Domstol. Jeg skal derfor ikke her undersøge, om der er noget Sandt i den Mening, at Digtrens sildigere Værker overhovedet staae meget tilbage for de tidligere, eller om det ikke snarere er et Vaasagn, der fra visse Kanter er gjentaget saa ofte, at Mange, alene ved idelig at høre det opflogt, have vant sig til at troe derpaa. Det turde maaskee saaledes vise sig, at det Stin af Sandhed, hvori en Usandhed ved Fødselen stedse søges af kjærlige Forældre, for at den kan vise sig i Verden med An-

stand, har sin Oprindelse fra den større Friskhed og rigere Lyrik, der efter Naturens Medfør betegnede Ynglingens Diction, medens det derimod er ladet ubemærket, at Mandens Værker, om end mindre glimrende ved det lyriske Element, have vundet i det dramatiske Anlæg, i sikker Udførelse og Virkning. Denne har maaskée aldrig været større end i Dina. — Men hvad der vel kan paastaaes uden Frygt for Modsigelse, er, at han, ved under Paa-virkning af den nyere Tids Livsanskuelser og sceniske For-dringer at overføre Dramaets Form paa vor nordiske Sagnfreds og Historie, har frembragt en talrig Række Værker, der sikre hans Navn Udødelighed idetmindste i Norden, og ved Opfindelse, Composition og en høist eien-dommelig Diction give ham Rang imellem de faa i stren-geste Forstand primitive Digtere, om man end ikke uden-for Norden vil være villig til at erkjende hans Stilling blandt vor Tids Dramatikere i det Forhold, som her for-telig er antydet. I alle Dehlsenschlägers Tragedier gjen-finder man uden Undtagelse det sunde, om jeg saa maa sige, ægte menneskelig-dramatiske Geni, som ved den stedse-i fyndig og kort Dialog udviklede Handling ikke giver Tilskuerens Interesse Tid til at kølnes eller dale, og som i Hjertet hos de Fleste, om det end ikke directis verbis før er udtalt, sætter vor Dehl. som Tragiker saavel over Schiller, hvis skjønne Pathos saa tidt drukner i frostig Bredhed, somover Göthe, — der aldrig i høi Grad kan fængsle den dramatiske Interesse i sine Tragoedier, — og anviser ham her sin rette Plads imellem Shake-

speare og disse to berømte Digtere, der begge have deres stærkeste Sider i andre Retninger, hvor de atter overtraf Dehlenschläger. —

„Dina“ skuffede ikke de Forventninger, hvormed det imødesaaes. Det skuffede dem ikke, eller hvad der i de fleste Tilfælde er det samme, det overtraf dem, det overraskede. Mange vare uden Tvivl spændte paa at see, hvorledes en saa betænkkelig Opgave var løst. Man havde maastee ventet sig indviklede Intriguer, theatralisk Pomp og Gud veed, hvad mere, Phantasien kunde udmale sig i dette dunkle Punkt af vor Historie. Hvor stor maatte Overraskelsen ikke være, da man saa dette Drama med saa Midler, uden alt Apparat, med en ædel Simplicitet, udvikle sig paa den naturligeste Maade af Verden! Simplicitet er overhovedet et af Dehlenschlägers eiendommeligeste Fortrin, og al den Staffage, den Larm og de episodiske Forziringer, hvortil en ringere Mand uden Tvivl her vilde ladet sig forlede, har han ogsaa her forsmaaet, i Tilid til, at det rent Mennekelige aldrig vil forfeile sin Virkning, naar det fremstilles med sikker Kunstnerhaand. Lad nu, hvem der vil, gjentage den indtil Trivialitet for-tærskede Coterisnak, at Dehlenschläger har overlevet sig selv, at hans Geni er dalet, at han ikke formaaer at fængsle og henrive Gemytterne i vore Dage. Just i vor nærværende Tid vil han kunne det; thi vi have som det synes dog snart overlevet den Dorsthedens, den Slaphedens og Mathedens Crisis, der ogsaa havde udstrakt sig til Ema-gen, saa den ikke var stærk og positiv nok til at modtage

og fordøje en sund og kraftig poetisk Føde. Der har været en Tid, da denne Digter ikke som forhen greb og opfyldte Gemytterne, da man med en lad og sandelig Negativitet hellere lyttede til øresmigrende Klingklang, og fordybede sig med smaalig philistrøs Tilfredsstillelse i metriske Filigranarbejder, og forstandig-coquette Snurrepiberier. Og der var dem, som toge Tiden i Agt, og opkogte atter en kritisk Meelsuppe, som man skulde troet, var forbrugt og glemt med den ubøggelige Baggesenske Feide; og Mange lod den passere som gode Vare, thi de laae, de stakkels Folk, endnu og blundede paa deres Sophaer fra Decenniet 1820=30, og gad ikke reise sig, for at undersøge, af hvilke Ingredientser Suppen bestod. Da lod den nye Tids Trompeter, man gned Dinene, og En og Anden kom lidt efter lidt paa Benene. Og nu var der Meget, af hvad der før havde passeret for „net og nysfelig“, hin Tids høieste Kategorier, der viste sig som Blænderværk og hule Larver. Gamle Minder vaagnede. Der var maaskee dem, som skammede sig over, at man havde dandsset om Guldfalven, at man havde været forblindet af en forloren Prunk, af en „Paternamagias“ illusoriske Billeder, at man ikke altid havde erindret, at Deblenschläger var en stor Poet, og ikke blot den største danske, men en af de største i Verden. Ja en af de største i Verden — løfter kun Hovedet høiere, I Danske, generer Eder ikke, I have dog en Ret til at være stolte af denne Mand! — Troer kun ikke, at det er en taabelig, ussel Smiger; Ingen kan foragte Sigt dybere, end den som skriver dette. I kunne

naturligvis ikke Alle selv domme derom. Men spørger kun de Kyndige, de som kjendte al Verdens Digtere, og de skulle ikke vove at benægte vor Dom, selv om de i deres Hjerter nok saa meget ønskede at kunne det. Vi vaagne dog vel meer og meer af Dvalen, et folkeligt Liv begynder jo at røre sig, en Nationalsfølelse at pulser i Sjælene. Vi have atter faaet en yngre Generation, som ikke vil finde Hvile i Hvilen og Systemerne og de foregaaede Blændværker, som tørster efter et dybere Gehalt i Tilværelsen, som maaskee har forsøgt at opbygge sig paa forskjellige Afveje, men som vender tilbage til sin gamle — nei ikke gamle, til sin evig unge Digter, hos hvem der er Sundhed og Natur og Hjertets Fylde. Det var denne yngre Slægt, som i disse Dage fyldte Parterret og jublede ad „Dina“.

Jeg føler intet Kald til en sønderlemmende Kritik af dette Stykke. Men kan man da ikke engang nyde uden Kritik? ere vi da saa jammerlig bundne til tankeløse Skikke, at intet nyt Stykke kan blive opført, uden at ethvert Blad troer sig uundgaaelig forpligtet til at komme stikkende med Noget, som kaldes en Kritik? Naar vi have en Poesi og et Folkeliv, et Gemyt, som kan modtage den, hvortil behøve vi da i Grunden disse Kritiker, der som en Slags ildvarslende Komethaler, uden at oplyse, kun fordærve vor Stemning, og adsplitte vore Evner til at nyde ret livlig og kraftig det Skjønne, der skjænkes os, nyde det ublandet, ret lige til Sjælens Jnderste? — En anden Sag var det, naar der fremtraadte et afgjort kritisk Talent, der virkelig kunde forhøje vor Nydelse, der kunde be-

røre Poesiens Psychevinger uden med det samme at af-
 ribe Farvestøvret. Overhovedet burde Kritiken med Hen-
 syn til Dehl. helst forholde sig belystende og beskrivende,
 ikke docerende og instruktiv. „Hvad“ hører jeg Eder ud-
 bryde, „er Dehl. hævet over Kritiken? hvilken Overdri-
 velse!“ Nei, lærde Venner, tænker Eder om, og I ville
 indsee, at dette er ingen Overdriivelse. Troe I for Alvor,
 at Nogen af Jer formaaer at forandre Noget i hans Dig-
 ternatur, som mulig mindre behager Eder, efter at han er
 kommet til sin nuværende Alder, Modenhed og Erfaring?
 Og hvad vil da Eders Kritik opnaae, uden en jammer-
 lig Tilfredsstillelse af Eders egen Forfængelighed? Han
 er et Phænomen, herligt og uforligneligt. Lad dette være
 os nok! — Lad ham have sine Mangler og Svagheder;
 der hører ikke megen Visdom til at paastaae dette, selv
 uden at man indseer, hvori det stikker; thi han er en Døde-
 lig. Men lad ham beholde vor Beundring og Kjærlighed
 uforstyrret, lader os ikke selv forbittre os disse skønne
 Følelser ved smaalig at efterspore, hvor han mulig er min-
 dre stor og begavet end paa andre Steder! er det dog ikke
 saa naturligt, saa rent menneskeligt, at de Personer vi
 agte og elske, ogsaa netop med deres Svagheder synes os
 elskværdige?

Dette sidste Bæret af Dehl. bærer saavel Præg af
 Digteraandens usvækkede Ungdom, som af den modne Alders
 Besindighed. Har han vel nogensinde i yngre Dage ød-
 slet mere med Phantasi og Følelse end i Skildringen af sin
 Dina? Men kan man paa den anden Side oprise noget

af hans Værker, hvor de enkelte Elementer med mere overveieude og moden Forstand ere ordnede og forenede til en dramatisk Helhed? Naar mange af hans Ungdomsværker synes os at ligne pragtfulde Paladser, fremtryllede som det hvorom vi læse i Eventyret, paa en eneste Nat af en mægtig Mand, saa forekommer „Dina“ os som en stærk og skøn Bygning, hvor hvert Forhold er beregnet, hver Bjælke og Sten tømret og sammenføiet med Kyndighed og erfarent Mesterblik. Men medens vi beundre den store Sindrigbed og Simplicitet i Bygningens Structur, overraskes vi over det stærke og varme Lys, der udgaaer indenfra og kaster en høiere Glans over de afmaalte Vinkler og Hjørner. Og især maa det fremhæves, at Digteren her til Trods for dem, der mene, at han ikke er fulgt med Tiden, i sin Hovedperson har med Begeistring og ungdommelig Varme grebet en af de Ideer, der stærkest bevæge sig i den moderne Tidsalder, nemlig den kvindelige Mands Frihedsberettigelse, idet han viser den ædel og interessant, og vækker vor Deltagelse for den, selv i de Forbildelser, hvortil den føres af en lidenskabelig Natur og Mangel paa klart Indblik i Tilværelsens høiere Orden og Sammenhæng. Hendes Charakter er lutter Ild og ædel Varme, men tillige lutter Anstød imod det Trivielle og Spidsborgerlige i Livets sædvanlige Forholde. Hun er en Gaade for sine Nærmeste. Hun feiler og gaaer tilgrunde, men det er en høi, en ædel Natur, der i hende gaaer tilgrunde, og derfor vækker hun vor Medfølelse indtil Taarer. Det er ikke Historiens, men Digtekunstens

Dina. Det er Livets Poesi, der gjærer i en skrøbelig Kvinde, og Held os, at dens overstrømmende Bøstalenhed endnu kan henrive os, om vi endogsaa i det næste Dieblif gaae bort for at indhulle os i Prosaens Støvskyer. Og hvor gribende og sand er ikke Slutningsscenen. Det er en skjon og stærk Kvinde, som med Troen paa Korsets Bistand gaaer Døden imøde, ikke en Sokrates, der med Mandstribhed og slaaende Dialektik afviser sine Befriere. Dina lader os endnu i Uvisshed om hun vil benytte den tilbudte Leilighed til Flugt, men hun vakler indtil det er forsilde.

Den ovenomtalte Simplicitet viser sig ogsaa deri, at Handlingen, uden at tabe i Interesse, her ligesom i Axel og Valborg udvikler sig igjennem et saa lidet Antal af Personer som muligt. Digtere af ringere Geni skade sig ofte selv idet de jage efter Interesse ved et større Personantal, end Handlingen nødvendig fordrer. Hele Stykket spilles saa at sige af Dina, Balthar, Ulfeldt og hans Hustru Eleonore Christine. Derved opnaaes ogsaa den Fordel, at vor Scenes bedste Kræfter overbeieende beherske det Hele, og Totalindtrykket bliver saaledes saa rent som muligt.

Esaias Tegnér*).

(Actionsindlæg. 1841.)

Skjøndt denne Mand, idetmindste til en Tid, var Nabolandets mest beundrede og berømte Digter, ere hans Levnetsomstændigheder os dog kun lidet bekjendte. Men maaskee ere de i sig selv ogsaa kun faa og lidet betydelige. Han har havt det sjeldne Held, som mangen Digter maaskee vilde misunde ham, at hans borgerlige Personlighed er bleven mindre bemærket paa Grund af den Popularitet, han har vidst at erhverve sig ved sine Digte. Men Kritiken har stedse undret sig over Udstrækningen af denne Popularitet i og udenfor Sverrig, der saavel som Udlandet baade har (s. Ex. i Utterbom og Runeberg) og har havt (i Belmann, Stagnelius, Vitalis) Digtere af

(* Denne Artikel er, som man vil see, ikke nærmest beregnet paa at fremhæve Forf.'s „eiendommelige Fortrin“, men snarere det Modsatte, eftersom et meget talrigt Publicum forlængst har været enigt om at spare mig den førstnævnte Uleilighed. Imidlertid kunde jeg ved en given Anledning ikke undlade at bidrage Mit til den mere begrændsede Beurdering af Digteren, som — maaskee snart — turde trænge igjennem, nemlig naar den endnu hos Mange fra en tidligere Tid nedarvede Sentimentalitet og Forverling af det Rhetoriske med det Poetiske engang viger for en kraftigere og naturligere Opfattelse og Anskuelse.

større intensiv Kraft og Betydning. Grunden maa uden Tvivl søges dels i rent tilfældige Omstændigheder, dels deri, at Tegnér's Muse, uden virkelig Dybde i Tanke og Følelse, eller stor Originalitet, ved udvortes Glimmer, rythmisk Belklang og en vis Virtuositet i at commentere nogle til Følelsesgebetet hørende loci communes, i en Hast fandt Indgang hos et mere i Quantiteten end i Qualiteten stort Publicum, og — om man tør sige det — mere hos det smukke end hos det stygge Køn.

Tegnér er nu en Mand paa omtrent 60 Aar, født 1782, tre Aar sildigere end Dehlenschläger, i den paa Naturskønhed rige svenske Provinds Vermeland. Han blev ikke tidlig bestemt til den videnskabelige Bane*), men udrustet med ualmindelige Evner, faldt det ham ikke vanskeligt, under Sverrigs fra vore aldeles afvigende akademiske Forholde, efter at have taget Magistergraden, og ved enkelte Smaadigte at have vakt Opmærksomhed, at blive (1812) Professor i græsk Litteratur og Philologi ved Universitetet i Lund. Men de interessanteste og mest bemærkelige Frugter af denne hans Stilling vare, efter Udskilliges Mening, foruden hans Digte, de Taler (f. Ex. ved Reformationensfesten i 1817), det ved forskjellige Leiligheder

*) Han var efter Faderens Død (1791) til sit 14de Aar Skriverdreng hos en smaalandsk Landfoged, Branting, som opdagede hans Læselyst og fiden understøttede ham ved Universitetet. Han læste først med en ældre Broder, og fuldendte selv sin Skoledannelse som Huslærer hos en „Bruckspatron“ Myhrmann, hvis Datter han senere ægtede.

faldt i hans Lod her at holde, et Fag, i hvilket hans store Talent stedse har været ubestridt, skjøndt han heller ikke her kan frikjendes for overdreven Anvendelse af glimrende Phraser, Antitheser og Signelser uden egentlig Dybde. De Svenske, hos hvem den gammelfranske Skoles æsthetiske Pedanteri og den tilstudsede Poesi, som fra den engang oversvømmede Europa, stærkest slog Rodder, og længst vidste at holde sig, havde ogsaa efterlignet de Franske i at etablere et „Akademi“ som useilbar videnskabelig og poetisk Høiesteret, der med Guldpenge af forskjellig Størrelse fremkalder og belønner alle Slags metriske Arbeider, og hvis Medlemisantal i Forhold til Landets Størrelse er ansat til 18. De samme Kabaler og af borneret Ængstelighed for nye Ideer fremgaaede Chicanerier, som i Frankrig længe udelukkede fortjente Mænd af en nyere Skole fra Akademiets Helligdom, have ogsaa i det Smaa gjentaget sig i Sverrig, f. Ex. da den fortjenstfulde Digter og Philosoph Atterbom, Koryphæen for den romantiske Digter-skole („Phosphoristerne“) i Sverrig, var foreslaaet til Optagelse i Akademiets. Om jeg ikke husker feil, faldt han første Gang aldeles igjennem, vistnok til stor Glæde og Triumph for alle Parykterne. Men Tegnér holdt sig i sine Smaadigtes Form fløgeligen mere til den gamle end til den nye Skole, og saaledes blev han uden Vanskelighed Medlem af Akademiets (1819) og adskillige andre videnskabelige Selskaber.

Mærkværdig er den overordentlig ringe Productivitet hos en Digter, der synes at arbejde med Lethed, og som

har nydt et Bisald, og selv en reellere Paastjønneise fra Regjeringens Side, end de Fleste kunne rose sig af. Dette, tilligemed den Mærkelighed, at man ikke kjender noget egentlig mislykket Arbeide af ham, tyder paa, at han ikke var noget poetisk Natur=Geni, ikke en af en uimodstaaelig Magt bevæget Mand, men at Reflexionen hos ham dominerede Begeistringens. Før 1824 havde han kun udgivet enkelte Digte af nogen større Udstrækning, der imidlertid skulle have oplevet forskellige Udgaver, som „den Bise“, et lyrisk=didactisk Digt i gammel=fransk Stil (1804), „Krigsang for det skaanske Landeværn“ (Stockholm 1809), „Svea“, en fædrelandsk Ode 1811*), „Nattvardsbarnen“ (Confirmanderne), en Confirmationssprædiken paa Hexametret (Lund 1821), oversat paa Tydsk og paa Dansk (af Rahbek og af Guldberg), og „Arel“ (1822), en Romance, som, naar man seer bort fra, at Form og Behandling ere aldeles laante af Byron, uden Tvivl er Tegnér's harmonisk smukkeste Digt. Desuden havde han ladet en Del mindre Digte (smärre dikter), og deriblandt Brudstykker af den siden saa bekjendte „Fritthjofs= Saga, trykke i Geyer's Tidsskrift „Iduna“, Organet for et andet æsthetisk Parti, som under Navn af „Gøther“ forfægtede den oldnordiske Metning.

Men denne ringe Frugtbarhed kan maaskee og for en Del forklares deraf, at han, som det synes, ikke har betragtet Poesien uden som en Bisag, passende til i ledige Die=

*) Belønnet med Akademiets store Præmie.

blikke at sysselsætte sig med. Det er maaskee ikke saa-
 meget Tegnér selv, som hans Publikum, der har troet,
 at han udelukkende var kaldet til Poesien. Selv har han
 som indtagende og aandrig Selskabsmand haft en afgjort
 Lyst til at „nyde Livet“, og har neppe for Musernes
 Skyld nægtet sig nogen af dets Behageligheder; og da han
 mærkede, at han gjorde saa megen Lykke, uden at anvende
 Meget paa at uddanne sig som Digter, og kunde stige fra
 den ene indbringende Post til den anden ved blot at skrive
 Lidet, hvorfor skulde han da gjøre sig den Uleilighed at
 trænge dybere ind i Poesiens Væsen, eller anvende meget
 af sin Tid paa poetisk Production? — Hans Fader var
 Landsbypræst, men selv følte han, efter 1799 at være ble-
 ven Student i Lund, ikke Lyst til nogen af de almindelige
 Embedsveie, og forberedede sig ikke dertil. Han skuede
 dengang al Udspredelse, studerede ibrig Plato og Kant,
 skrev en Afhandling om Anakreon, og tog igjen som Hus-
 lærer paa Landet, til 1801, da han blev Amanuensis ved
 Bibliotheket. 1802 var han den første af de promoverede
 Magistre i Philosophien, en Værdighed, det, som bekjendt,
 ikke er vanskeligt at erholde i Sverrig, og som dengang
 rimeligvis var det endnu mindre. S. A. blev han æsthetisk
 Docent, 1803 Informator i et fornemt Hus i Stockholm,
 1804 Notarius ved det philosophiske Facultet i Lund og
 Adjunct (Vector) i Æsthetik, 1810 Professor (formodent-
 lig i samme Fag) og 1812, som tidligere omtalt, i Græsk.
 I Forening med denne Post fik han samme Aar tillige et
 Præstefald (til at hæve Indtægten af), blev 1813 Provst

og 1814 Doktor i Theologien. Jeg maa her erindre om, at theologiske Embeder og Værdigheder kunne i Sverrig uddeles som Belønninger til Mænd, der aldeles ikke have beskæftiget sig med Theologiens Studium, men kun gjort sig fortjente i et ofte aldeles heterogent Fag, f. Ex. Medicinen. Fra nu af studerede han mindre, men hengav sig, som Egtemand og Medlem af en litterær Studenterklub, til de selskabelige Glæder, og udmærkede sig her ved et jovialt Lune og sarkastisk Vid, som stod i Modsetning til den Alvor og Pathos, der hersker i de fleste af hans Digte.

Skal man bedømme Tegnér's theoretiske Standpunkt i Æsthetiken efter hans poetiske Praxis, da afviger han heri ikke meget væsentlig fra de franske afmaalte Korrekthed's-Principer, saaledes som det svenske Akademi slavisk optog dem efter det franske, og lige til dette Aarhundrede uden virksom Modstand haandthævede dem. Hans Ungdomsstudier vare ogsaa især franske Digtere, samt Homer, Horats og Ossian, men han nærede længe Fordom mod al tydsk Poesi.

Hans tidligere, af Akademiet belønnede Digte, henhørte i det Væsentlige til den franske indskrænkede Smag, saaledes som den var overleveret fra forrige Aarhundrede, med Opmærksomheden fast udelukkende henvendt paa Lethed i Versebygning og Korrekthed i det Stilistiske. Kun lidt efter lidt yttrede Tiden, og den Revolution i den poetiske Smag, som udgik fra Schiller og Gøthe, nogen Indflydelse paa ham; men denne sporedes fornemmelig kun i den af Akademiet hidtil saa ivrig fordømte Ombyttelse af Aller-

drinerne med andre Versformer, ved hvilke hans naturlige Talent for det Musikalsk-Beklingende fik Leilighed til at glimre. Om han end saaledes ikke blev uberørt af de nye Anskuelser, stillede han sig, maaskee ogsaa paa Grund af sit fra Hovedstaden saa langt bortfjernede Opholdssted, ikke under nogen Skoles Banner, men vedblev at indtage en neutral Stilling imellem det gamle akademiske Parti og den Filial-Skole, som i Stockholm var fremgaaet af den tydske Romantik, og optraadte endog mod dens Angreb paa ældre Digtere, især Leopold, den svenske Pope. Medens denne Skole, der paa Grund af det Tidsskrifts Navn (Phosphorus), hvori den først samlede sine Kræfter, fik Ogenavnet Phosphoristerne, med Utterbom i Spidsen først efter en hæftig og langvarig Kamp tiltvang sig Akademikernes Anerkjendelse, sad Tegnér i No og Mag nede i Lund og nød Livet med sit Glas „Banco“ og de Laurbær, der saa rigelig strømmede ind til ham. Han vedblev derhos at bevare Regjeringens Opmærksomhed og Yndest, f. Ex. ved sin berømte Tale ved Prinds Oscars Formæling, og den betydelige Digtersinecure, han hidtil havde nydt som Professor og „Kyrkoherde“, ombyttedes (1824) med en endnu mere lucrativ, med Bispestolen i Veris. S. N. udkom endelig i en samlet Udgave hans første og hans sidste Digt af større Omfang, den bekjendte „Frithjofs Saga“, som 1831 oplevede sit 5te Oplag, og som, ved Oversættelser paa Tydsk og Engelsk, skaffede ham en næsten europæisk Berømmethed.

Men hermed syntes ogsaa hans Digterkilde udtørret,

det være nu, fordi han, selv mistvivlende om sine Evner, som flog General ved et Tilbagetog vilde sikke sig uforstyrret Besiddelse af den Glands, Lykken engang havde skjænknet hans Navn, og ikke oftere friste denne, eller fordi virkelig de vidtløftige Forretninger og materielle Goder, hans Embedsstilling medførte, ikke længer levede ham Tid og Lyst til at omgaaes med Muserne. Saameget synes dog vist, at den poetiske Begeistring, som kan bringes til at forsvinde under en Bispshue, ikke er altfor nær beslægtet med det Evige. Han har siden — med Undtagelse af nogle Prøver af et Digt, betitlet „Gerda“ — kun samlet sine forhen adspredte „smärre dikter“ i eet Bind (Stockholm 1828, 2den Udg. 1832) og ligeledes i eet Bind sine Leilighedstaler (Stockholm 1832).

Det Mærkeligste, man saaledes veed at fortælle om ham siden Frithiof udkom, er hans Møde i Sommeren 1829 med Dehlenschläger i Lund. Den store danske Digter var inviteret over til det aarlige Rectorskifte og Magisterpromotion ved Universitetet, og Tegnér fungerede ved denne Fest, da den skaanske Biskop var fraværende. Tegnér, der vidste bedst selv, hvormeget han skyldte Dehlenschläger og Paavirkningen af dennes Digte, fattede nu den skønne Idee, paa sit Fædrelands Begne at bringe den danske Gæst en høitidelig Hylдинг og Tak. Her i Lunds gamle Domkirke, hvis Erkebisp i gamle Dage forenede de tre nordiske Riger under sin Stav, hentydede Tegnér paa deres Gjenforening i Manden, idet han før Promotionen satte Dehlenschläger en Laurbærfrands

på Hovedet med en kort Tale på Hexameter, hvori det hed:

„Skaldernes Adam är här, den nordiske Sångarekungen,
Thronarvingen i diktningsens värld, ty thronen är Goethes.
Visste blott Oscar derom, han gäfvé sitt namn åt min
handling.

Nu är det ikke i Hans och än mindre i mitt, men i Sångens,
I den evärdliges namn, förnummen i Hakon og Helge,
Som jag dig bjuder en krans, han är vuxen der Saxo har
levvat.

Söndringens tid är förbi (och han borde ej funnits i andens
Fria, oändliga värld) och beslägtade toner, som klinga
Sundet utöfver, förtjusa oss nu, och synnerligt Dina.“

Det er bekjendt, at Tegnér, som med en vis abstract
poetisk Sympathi dvælede ved det Svundne, og ikke forstod
at vurdere den nyere Tids Stræben, i de senere Aar på
forskjellige Maader i Tale og Skrift er draget tilfældts
mod de „liberale“ Tendentser i Sverrig. Det Parti,
hvoraf disse repræsenteres, har ikke ladet det gaae uhæb-
net af, men er fra alle Sider faldet over ham som en
Bisværn, og det er regnet næsten uophørlig over ham i
Bladene med Drillerier og Bitterheder. Dette, i Fore-
ning med Sygdom og maaskee andre mindre bekjendte
Forholde, paadrog ham 1840 en Sindsvaghed, som han
dog atter hurtig forvandt; og som især kun yttrede sig,
naar Noget virkede stærkt på hans letbevægelige Følelse
og pirrelige Gemnt*).

*) Senere faldt han desværre atter tilbage, og den engang saa
glimrende Aand havde kun saa lyse Mellemrum, indtil den
ifjor (1846) forlod det Jordiske. Senere Anm.

II.

Søge vi nu under Gæt, at sammenfatte Tegnér's Egenheder som Digter, og Overblikket er ikke vanskeligt, da hans Frembringelser, som forhen bemærket, ikke ere mange, saa viser det sig strax, at han ikke hører til de usædvanlige Mander, som ved en eiendommelig Verdensbetragtning aabne nye Livsbilder for Poesien, eller blot paa de allerede slagne Baner bevæge sig med genial Sikkerhed i Tegning, Dybde og Harmoni i Conceptionen. Hvad der kunde have blevet af hans naturlige Talent, naar han tilbørlig havde uddannet det, er skjult. Men saameget synes vist, at han næsten ganske har forsømt den alsidige og stadig fortsatte Udvikling, som en Digter, der vil indtage en overordnet Plads i Litteraturen, i vore Dage ikke ustraffet kan forsømme, og som, hvad enten den erhverves ved Studium eller ved et Geniblik's lykkelige Contemplation, kan paavises hos de største Digtere, paa den ene Side hos Schiller, Tieck og lignende Naturer, paa den anden hos de mere umiddelbare Genier, som Goethe og — hver paa sin Vis — Dehlenschläger og Byron.

Hans første Forsøg falde i en Tid, da der maastee meer end ellers hørte original Kraft og skabende Mand til at frembringe noget Betydeligt. Den traditionelle franske Form var endnu ikke dengang erkjendt som betydningsløs. Det Pindehuus, som Boileau, Batteux og La Harpe havde opreist som Mausolee for en vistnok i mange Henseender glimrende Litteratur, rystede, men var endnu ikke

omstyrtet; thi af de Mænd, Goethe og Schiller, fra hvilke den første Mytelse udgik, forfægtede den første, med Undtagelse af et enkelt Product af shakespeare'st Begeistring (Gök), stedse med en vis Interessee den franske Klarhed, Orden og Elegants, og den sidste nærmede sig næsten ubevidst meer og meer den af ham selv tidligere foragtede „falske Regeltvang“, ja henfaldt endog til nogle af dens virkelige Unoder, f. Ex. det Rhetorisk-Bidtløstige og Antithetiske i den dramatiske Dialog. Det var i Maret-1800, at han skrev til Goethe, da denne havde bragt Voltaires „Mahomed“ paa den tydske Scene:

„Du opferst auf zertrümmerten Altären
Der Aftermuse, die wir nicht mehr ehren?“

„Einheim'scher Kunst ist dieser Schauplatz eigen,
Hier wird nicht fremden Götzen mehr gedient;

... dort, wo Sklaven knien, Despoten walten,

.....

Da kann die Kunst das Edle nicht gestalten,

Von keinem Ludwig wird es ausgesäht,

Aus eigener Fülle muß es sich entfalten“ osv.

Men han indrømmede selv i samme Digt, med et Blik paa det chaotiske Uvæsen, der brød frem i Tydskland, og blandede „Das niedrigste und höchste“, at:

„Nur bei dem Franken war noch Kunst zu finden,

Erzwang er gleich ihr hohes Urbild nie;

Nicht Muster zwar darf uns der Franke werden,

Aus seiner Kunst spricht kein lebend'ger Geist — —

... Ein Führer nur zum Bessern soll er werden,

Zu reinigen die oft entweihete Scene.“

Dg i Sandhed Virkningen af en voltairisk Tragedie kunde væsentlig kun være den samme som af en Feiekost. Men den uhyre Revolution i den poetiske Bevidsthed, som udgik fra de to store Tydskere, viste sig saaledes mindre ved Introduction af et nyt Formsysten, end i den Medgift, de „aus eigener Fülle“ gave Formerne. Det var forbeholdt deres Epigoner, de tyske Romantikere, ogsaa at omstyrte disse, -- dog ikke for at proclamere den absolute Formløshed. Thi den evige Skjønhedsidee vaager over de Omvæltninger, der foregaae i dens jordiske Kirke; den er ingen Herostrat, og den vilde kun igjennem en tilsyneladende Forstyrrelse fra Grunden af befrugte og gennemtrænge „das Reich der Formen“ med et nyt Livsprincip, da det gamle Dynasti laa for Døden.

Tegnér brød ingen ny Bane, ja vovede sig først sent ud paa den, der begyndte at brydes. Han offrede — hvorvel sparsomt — i et Decennium til hiin „Astermuse“, men hans Offere have næsten alle haft den Skjæbne at blive glemte, og kun eet af dem „Svea“, er mærkeligt derved, at den helt igjennem akademisk-skolerette Form i Digtets Slutning sprænges af den patriotiske Følelsses Varme, der endelig baner sig Vej gjennem de lange søbnige Alexandrinere, og udstrømmer smukt og begejstret i korte klangfulde Vers.

Man seer her et slaaende Beviis paa den overordentlige Vigtighed, Valget af en naturlig og til Stemningen svarende Versform har for Lyrikeren, og hvorledes det straffer sig selv, uden indre Nødvendighed at anvende

et ved Mode, Fordom og andre Tilfældigheder autoriseret Metrum. Medens dette, hvor det ikke netop er paa sin Plads, lammer og udvander Tanken, betynger og lænker Følelsens Fjed, faae de derimod begge ved en passende Rythmus først Vinger til Flugten, og tilendebringe denne, saavel i figurlig som egentlig Forstand langt hurtigere og sikkrere. Det var derfor ingen tom Oppositionsløst, men en kun længe slumrende, i Poesiens egen Natur begrundet Trang, ifølge hvilken Romantikerne og vor Tids Lyrikere saa godt som ganske forlode Alexandrinernes profaiske Luntetrav, der en Tidlang ansaaes for den ene saliggjørende Versform, men som i ethvert Sprog udenfor Frankken bliver endnu mere monoton og slæbende. Om end hin priselige Bestræbelse stundom udartede til middelalderlige eller moderne Kunstlerier, hvorved Gehalten gik op i Klang og Duft, saa indeholdt den dog en uvurderlig Gevinst for Nutidens og Fremtidens Poesi. Kun en kort Tid herskede et catholisk-mystisk Princip i den lyriske Versification. Det beg snart atter af sig selv for en æsthetisk Protestantisme, for Anerkjendelsen af den individuelle Frihed. Nu veed enhver, selv den mindste Lyriker, at han skal lade sin Tanke, sin Følelse, om han har nogen, i ethvert Tilfælde bestemme sit Digts metriske Skikkelse.

Men havde T. ikke Evner til af sit eget Indre at fremmane en selvstændig poetisk Verden, saa handlede han uden Tvivl urigtig i halvt om halvt at forlade den gamle Skole, og af den nye kun tilegne sig en og anden udvortes Tilfældighed. Deraf denne Halthed, denne Mangel

paa Enhed imellem Stof og Form; deraf denne disharmoniske Strid mellem classiske og romantiske Elementer, som fremtræder i hans senere Digte, især i „Frithjof“ som hvert Dieblif lade Digtet ligesom falde fra hinanden, og som ikke tillader Læseren ret at glæde sig ved en Enkelthed, uden forsaavidt han først kan glemme det Dvrige. Befjendt er den overdrevne Billedrigdom i T.'s Diction, men da den sædvanlig mangler af symbolisk Dybde, og anvendes uden synderlig Tact og Smag, bliver den hos ham til en Svaghed, en Maneer, istedenfor et Fortrin. Det er ligesom om han paa sit poetiske Værksted havde en Kurb staaende med Billeder, hvoraf han til hver anden Linie tog en Haandfuld paa Slump og stræde paa sin Poesi. Derfor kan man i denne Henseende sammenligne hans Poesi med Sæbebobler, der glimre lidt og briste strax, men hvor man tillige strax kan have en ny ved Haanden, ligesaa straalende, og ligesaa lidet varig som de forrige. Naturligvis gaaer det ham her, hvad Heiberg engang har bemærket (Flyv. Post 1827), som en Hazard-spiller, der, naar han ufortrøden vedbliver at sætte ind, dog engang imellem faaer en Gevinst. Men i Reglen ere Billederne af den Natur og Mængde, at naar de saaledes fandtes hos en ikke renommeret Digter eller Prosaist, vilde man uden videre sige: „hvor svulstigt, hvor affecteret, hvor maniereret!“

Herhen hører navnlig hans Coquetteren med den nordiske Mythologi; han lader ikke som Dehlenschlägerens Skikkelser træde plastisk levende frem for os med

eiendommeligt Colorit. Han kan ikke eftergjøre den Dehl.
engne „Oldduft“, end lige selv frembringe nogen ny. Dei,
Gudernes Navne og Attributer sees kun at figurere i hans
Vers som rhetoriske Blomster, og den hele Effect ind-
skrænker sig saaledes til den større eller mindre Velklang,
der er i selve Navnene.

Dette, vil man sige, angaaer imidlertid kun det mere
Udvortes ved hans Digte; maaskee have de indre Egenheder,
som opveie de ydre Mangler. Ogsaa dette maa, efter
min Overbevisning, benægtes. Indholdet er, hvor det
ikke, som i Frithjof, er taget af en Saga, Intet uden en
temmelig flad Sentimentalitet, der slet ikke hører til Na-
riteterne, og som ikke er saltet med store originale Tanker
eller bærer nogen særdeles interessant Individualitets Præg.
Paa Opfindelse skorter det ham i høi Grad; de Smaa-
træe i Frithjof, der tilhøre ham selv, høre til det Uheldig-
ste og Ubetydeligste deri, f. Ex. naar han lader Fr. spille
Schak, eller, i en mat Efterligning af Homer, tage Arv
efter sin Fader. Uden at have frembragt noget i Ind-
hold og Form Nytt, er hans Talent nærmest kun beskri-
vende; hans bevægelige Phantasie besidder, uden sand
Styrke og Skaberkraft, en vis Virtuositet til at blænde
Diet. Men Guldet er, nærmere beseet, kun chaldarisk Guld,
Sølvet kun Plet, og de prægtige Ord indhylle ofte kun
Trivialiteter. Ogsaa hans Følelse har Bevægelighed, men
uden Dybde leger den paa Overfladen med de Billeder,
hvori Forf. synes at sætte Poesiens Bæsen. Hvor det
mangler paa Geni, kan ikke heller findes kunstnerisk Selv-

stændighed. Intet Under altsaa, at T. afverlende efter-
 lignede den blide Idylliske Frankén, Schiller, Psal-
 medigteren Wallin og fornemmelig Dehlenschläger.
 I sine flygtige og holdningsløse Compositioner synes han
 stundom ved at allegorisere at søge et Ekin af Dybsind;
 men Allegorien indskrænker sig enten til hule Abstractioner
 paa gammelfransk Wiis, eller den opløses i et Spil med
 Ordvendinger og opdyngede Signelser. Værst er han imid-
 lertid faren, naar han vil reflectere. Med en vis Misken-
 delse af sin Natur forsøger han sig stundom i det Gno-
 mistiske og Didactiske; men hans Reflexioner ere tomme Mo-
 ralprædikener, og nedsynke ofte til den matteste Prosaist-
 hed; ganske som naar en vis Tids Franskmænd paa Vers
 kommenterede deres „bon sens“. Man skal heller ikke
 let blive flog paa, til hvilken Troesbekjendelse T. egentlig
 bekjender sig; thi det er den store, om jeg saa maa sige,
 moralske Brøst, der gaaer igjennem alle hans Digte, at
 han synes at mangle en fast Livsanskuelse; og han optræ-
 der dog ikke som Unglingen, der i sin Gjæring og Kamp
 for at finde fast Holdning i Verdensbetragtningen, vender
 sig ubis hid og did. Ofteft gjør han vel Pretensioner
 paa at være Christen; men da han sædvanlig viser
 Mangel paa dogmatisk Dannelse, og kun holder sig til
 Christendommens loci communes, der ere uden al poetisk
 Betydning, vil han ikke heller hos Theologerne finde An-
 erkjendelse. Undertiden sciistes man til at antage, at hans
 Standpunct egentlig er det tyrkiske; idetmindste udtaler
 han en Art Fatalisme, naar han synger:

„Skalden, tänkaren og hjelten,
Allt det herliga på jorden,
Verkar blindt som anden vill.“

Til andre Tider viser han sig atter som Hedning og Naturforguder, og her komme hans græske Studier ham tilgode.

Man vil finde denne Charakteristik ensidig og partisk, men Grunden er kun, at man længe nok har været ensidig og partisk i at „sværme“ for en Digter, som allerede hans kyndigere Landsmænd (f. Ex. Hammersted, Sonden o. fl.) begynde at vurdere retfærdigere end den store Hob. Imidlertid, saa stærke Beskyldninger kunne ikke staae uden Beviser, og disse behøver man ikke at søge med megen Uleilighed; de frembyde sig rigelig, naar man blot blader i Tegnér's Digte. Naar han er patriotisk, bruger han tomme, almindelige Floskler, som Smagen forlængst har forkastet, og som vi Danske noksom kjende fra gamle Nationalsange og Digte i Adresseavisen, f. Ex.:

..... „Den Svenska jorden,
den fria, som ännu ej bar en slaf!“

Hans christelige Poesi bevæger sig i tørre, abstracte Begreber, som:

..... På renhet och oskuld
hviler den christliga tro, hon sjelf är et barn ur det höga.“ ...
Derföre älsken och trön: då följer och gerningen sjelfmant
likasom dagen med sol: det rätta är son (!) af det goda,
kroppan (!) til kärlekens själ; ...
Gerningen följer os alla til Gud ...
Döden är kärlekens bror....
Fullväxt synden är född,“ osv.

Ligesaa upoetisk er hans didactiske Foredrag over Moralen :

„stäng ditt bröst för hat så gerna
som din dör för nattens fläkt.
gör det goda förrn du vändar
åter med förblekta hår!“

Hvor riktigt! man veed jo ikke engang, om man kan gjøre noget Godt, naar Haaret bliver graat. Pointen i et Gravedigt er følgende Sententz:

„det usla frodar sig, det herliga förgår.“

Og i et andet plagierer han Evangeliet:

„Pilten är ej död, han sofver, säger Evangelium ...
Lärare med Englevingar undervise honom der...
Ingen högra lära vet jag, känner ingen högre tröst!“

Vi have allerede seet, hvor stor en Ynder han er af de fra Poesien nu bortviste, hule Abstractioner, det Gode, det Edle osv., lige tomme og livløse for Forstanden, Følelsen og Phantasien. Saadant kommer igjen paa utallige Steder, ja han personificerer endog Abstracta:

„Den blinda Vantron med förfärlig hand
vigt in dess vår åt himmelen och döden.“

„...kraften svärmar gerna vidt kring jord och haf.“

Og: „hatet vaknar, välldet springer opp til rof.“

Ligesaa i den philosophiske Reflexion, og Udtrykket nedstiger saaledes til den mest vandede Prosa, som: „Det Eviga“:

„Det sanna är evigt ... Bland bilor och svärd
Lugn står hon med strålande pannan.

Det rätta är evigt (ovenfor var det en „Krop“) ej rotas
der ut

från jorden dess trampade lilja ...

Sverrigs Fjender skrämmer han saaledes:

„Med nordstjernen i pannan
Den ädla Svea står.“

Det er næsten et Under, at han ikke siger: „Fru Svea.“ Tallet paa de unyttige til Tid, Tone og Lokale upassende Billeder er legio; de findes paa hver Side i Frithiof, noget mindre i Axel*). Men jeg haaber, man vil have nok af et Par Prøver: Da Daphne flygter for Apollo, gjør hun det

„med lyran på sin arm, och aftonvinden
slog ett adagio (!) i dess silfversträngar.“

Om den døde Kong Ring hedder det, at han

„Sansade styrkans skönaste afbild.
steg som en offerånga (Offerdamp) åt skyn!“ —

„Det starka är det sköna värdt;
de begge passa för hvarannan,
som hjälmen passer sig för pannan.“ (Frithiof).

Om man end omgiver den flade Abstraction med nok saa mange Billeder, bliver den derfor ligelidt poetisk anskuelig, som

„... kraft til kungahöghet osvikligt sluten,
hon är som mörkblå stålrand kring guldsköld gjuten.“
(sammeft.)

„Låt Styrkan stå som dörrsven vid landets port,“ osv.

*) Dog mangler det heller ikke her paa smaglös = affecterte og upoetiske Billeder, som:

„Det var en afton. Qvällen låg
och drömde på sin bädd i vester,
och tysta som Egyptens prester
begannte stjernorna sitt tåg.“

men endnu mindre, naar omvendt et Billede skal oplyses ved en Abstraction, som:

solen, himlens Fromhet . . .“

eller naar han falder Kvinden

„en blåögd lögn.“ (sammeft.)

Hyperbolen grændser til det Latterlige, og minder næsten om Peder Paars's Forhold til Homer, hvor det hedder om Frithiofs og Angantyr's Brydning:

„Rotfästad klippa hölle
väl knappast ut att stå,
och lummig jernek fölle
för mindre tag än så.“

For at give en Forestilling om Frithiofs Talent til at fortælle, hedder det, at han gjør det

„lugnt som Saga
i minnets helgedom.“

Ikke den simpleste Ting kan Ff. udtrykke simpelt og naturligt; naar f. Ex. vil sige: „det Skønneste har jeg oplevet“, hedder det:

„Det skönaste utaf sin saga,
har lifvet mig förtäljt.“

Og om Angantyr's Datter, der beskrives med Ord, som synes tagne lige ud af Dehlenschläger, hedder det, at „Amorsad i hendes Smilehul“, og det i et Digt fuldt af Eddaflokkler, og som spiller i Nordens graa Oldtid; — man tænke! — Endelig, da Ingeborg er bleven den gamle Kong Kings Dronning, har Frithiof, den tappre, fyrige Elsker, kun det affecterte Udtryk for sin Smerte:

„min rosenknopp de togo, satte den i vintrens (!) barm.
Hvad skal vintern väl med rosen?“

ja det maa han nok sige! —

Som Exempel paa Tegner's vakkende Livsanskuelse,
der besynger, hvad der for Diebliffet flinger bedst i hans
Dre, kan anføres de to Digte „Sången“ og „Mjeltsjukan“,
hvor det i det første hedder:

„En evig längtan är ej sången,
den är en evig seger blott ...

han (Digteren)

vet ej af den mörka sagan
om trånad utan mod och hopp.
Han känner ej den veka klagan;
Den gyllna lyran skall ej klinga
om qual, dem sjelf jag diktat har,
ty skaldens sorger äro inga,
och sångens himmel evig klar.“

Og i det næste derimod:

„All lifskraft dog (døde) i mitt förfrusna sinne,
allt mod, all glädje visnade derinne...
Och sjelfva dikten! Dess lindansarmöda,
dess luftsprång har jag sett mig mätt uppå,
dess gyckelbilder tilfredsställa ingen,
lösskummende från ytan utaf tingen.“

(En træffende Skildring af hans egen Poesi, og han synes
her ikke at kjende nogen anden.)

„Dig menskoslägte, dig hör jag dock prisa,
Två lögner har du likväll till at visa,
en heter qvinna och den andra man (!)
Om tro och ära finns en gammel visa,
hon sjunges bäst, när man bedrar hverann. —

Det går en liklugt genom menskolifvet ...

...föruttnelse är lifvets anda...

O mitt förtärda, mitt förblödda hjerta —

Mitt hjerta? I mitt bröst finns intet hjerta,

en urna blott, med lifvets aska i, ... osv.

Alldeles „zerrissen,“ , og ved Siden af det Velbefindende, der ellers spores i hans Digte, betydelig affecteert!

I mærkelig Modsigelse med sine egne retrograde Bestræbelser i det virkelige Liv, synger han et andet Sted:

„Evig kan ei bli det gamla,
 hvad förmuldnat är, skall ramla,
 och det friska nya växa
 opp utur förstörelsen.“

(Overalt seer man, som Geijer uttrer i sin Mindetale over T., at hans egentlige Natur bestod i Kontraster, hvorfor det Geniale hos ham kun concentrerede sig i Momentet som flygtige Lysslimt, medens han havde en afgjort Aversion for logisk Discussion og enhver i sammenhængende Tankegang udviklet Undersøgelse, ja endog for al alvorlig Disput, som han helst afbrød med vittige Indfald og Yttringer af sin tilfældige subjective Stemning).

Hvad „Fritthiofs Saga“ angaaer, da kan jeg i Almindelighed henvise til Heibergs ovenfor nævnte Kritik, og det skønne Forbillede, Dehlenschlägers „Selge“, som umiskjendelig har begejstret Fritthiofs Digter, uden at han dog deraf har lært at behandle et nordisk Epos*).

*) Dog maa jeg som en Enkelthed af episk Holdning og Effect i Rømpedifestilen nævne Digtet Nr. XVIII. „Isfarten.“

Dette Mesterværk i vor Literatur synes, forunderlig nok, ikke nær at have opnaaet den Popularitet hjemme og i Ulandet, som dets matte Efterdigtning. Lysspartierne i Frithjof kan Kritiken undlade at fremhæve, da det vel er fra disse, det store Publikum hidtil i Praxis ene har argumenteret. Epiker er Tegnér aldeles ikke, han kan kun male og beskrive, ikke fortælle. Det Skønneste i Digtet er saaledes den glimrende Firnis og de lyriske Udgydelse, men som staae isolerede uden at fremme Handlingen. Og naar hans mindre Digte som oftest mangle Formens Enhed og harmoniske Rundhed, fordi de ikke udvikle nogen ublandet Tanke eller Følelse, saa gjælder dette ikke saameget om de enkelte Afsnit i Frithjof, hvor det dog paa Grund af det prædominerende Dramatiske i Formen vilde været mindre stødende. Frith. Saga maa nemlig rettest betegnes som et declamatorisk-musikalsk-dramatisk Digt; thi Handlingen har ingen sammenhængende Bevægelse og episk Fremadskriden, den fremtræder aphoristisk, gennem isolerede stillestaaende Situationer, i en Slags dramatiske Tableauer, hvor de klingende og glimrende Vers repræsenterer Orchester og bengalsk Flamme. Men Musikken spiller altid det samme Stykke, Forf. har kun een lyrisk Grundtone, den modern-sentimentale, og derfor er „Arel“, (hvor ogsaa Stoffet er modernt, og følgelig stemmer mere med hin Grundtone) et bedre Digt end Frith. Saga, hvor den staaer vedvarende i en uforsonet Modsatning til Fabelens antike Indhold og Locale, og tilintetgjør aldeles den nordiske Charakter; de dramatiske Partier, som ellers ikke mangle Liv, vise des-

uden Frfs. afgjorte Mangel paa plastisk og objectiv Evne, hvorimod de strømme over af ørkesløs Rhetorik, og en musikalisk Luxus i Vers og Dialog, der snarere hørte hjemme i en Operatext. Begyndelsen har megen Lighed med Florians Hyrderomaner. Frithjof henter Fuglereder til sin Ingeborg, giver hende de første Blomster, Jordbær og Ar, læser Digte for hende om Vinterastenerne, hun væver hans Portræt i et Teppe, og til Gjengjæld skjærer han hendes Navn i et Birketræ. De Elskende more sig med at made og tæmme Duer. Med den mandbare Alder forsvinder naturligvis det Naive og der indtræder en Sentimentalitet, som vi kjende fra en Hærskare af tydske Romaner og vor egen berømmelige Johannes Wildt:

„Han tänkta: gult är Freyas hår,
ett kornland, som för vinden går.
Från det kan jag ej Ingborgs skilja, (?)
ett nätt af guld kring ros och lilja. -

Med rätta prisas du af skalder,
du Nannas lyckelige Balder!
O at som du jag finge dö
begråten af en trogen mö (!)

Hvilket Ønske af en kraftig nordisk Ungerføvend. — Da han frier, ere Duerne fløjne;

„ty höken dem skrämt.

Et par allena
var quar, af de tvenne tag du den ena!“

og senere:

„o den som nu med dig fik dö,
och segrande til Gudar fore,
i famnen på sin bleka mö!“

Ovenfor var hun som „Rose og Lilie“, men — hvad siger Heine: —

„Die Liebe muß sein platonisch!

Der dürre Hofrath sprach.“

Saa kommer Tapperheden og Nordiskheden i vældige Doses, men Personerne concentrere sig derfor ikke til faste Skikkelser, de tegnes ikke som kraftige Naturer, der handle eller kunne handle, hvorimod de altid føre store Ord i Munden. Dog dette er maaskee det mest Nordiske i Digtet, og det lader sig nogenlunde forsvare, at Frithjof ikke blot er tapper, men tillige en complet Storpraler, thi efter Sagaerne synes vore kjære Forfædre virkelig i dette Punkt at have lignet de homeriske Helte. Jeg kan ikke nægte, at T.'s Digt paa mange Steder forekommer mig næsten som en Parodi paa Helge. Naar vi her see det glødende Sandseliv sundt frembryde hos en naiv, kraftig Slægt, der tumler sig lyslevende for vort Die, saa faae vi i Frithjofs Saga en sentimental Grimace, et Bededagsansigt med Taarer og Maanestjn, paafaldende Anachronismer og Synder med Costumet, som naar Balders Offerpræst holder en aldeles christelig Tale. Naar Dehl. maler os den stolte Dronning Oluf ved at sammenligne hende med be- kjendte Gjenstande:

„Kinden var som Roser, og Læben var som Blod;

De Dine ligned Himlen, som Skyen dækker halv,“

saa siger T. om den velbekjendte „Rose“, at den gløder, som den ubekjendte „Freias Kinder“, og „Maanen“ sidder hos ham og „drömmar

lik Saga i en bröllupsgård!“

Undertiden findes Deblenschläger ligefrem paraphraseret, saaledes den bekjendte Replik af Valnatøke:

„I kjære Brødre, Kraft og Fromhed er
De tvende Lys, der bør bestraae Livet,“

hedder i Frithjofs Saga:

„Men kraft förutan fromhet tär och bort sig sjelf,
som svärdet tärs i högen.“

Undertiden gjensjender man Horats. Ligesom denne Förf. ender en bekjendt Ode med den Linie:

„Cras ingens iterabimus æquor.“

Saaledes ender en af Sangene i Frithjof med:

„nu segla vi hem öfver morkblå vågor.“

Den omtalte Parodi fremtræder især frappant i Digtets Slutning, hvor det synes, som om T., da hans Plan ikke tillod ham, som Tilfældet er i Helge, at ende med en Tragedie i græsk Form, har tænkt ved sig selv: „Jeg skal dog idetmindste vise, at jeg kan faae Trimeter anbragt,“ og saa skriver han meget veltilfreds den sidste Sang, „Försoningen“, i dette Versemaal, hvor man finder ligesaa hule Phraser, som i det Foregaaende, s. Ex.:

På jorden går försonarn kring och heter Död.

Tegnér's Betydning i den svenske Litteratur bliver saaledes, med Hensyn til Poesiens egen indre Livsudvikling, temmelig ringe, og Sverrig har og har haft ikke saa faa Lyrikere, der i Natur og Inderlighed fordunkle ham aldeles; jeg skal her navnlig erindre om Bitalis (Sjøberg), Nicander o. Fl. Han har ikke selv etableret noget Nyt, ikke lagt nogen Tankerigdom for Dagen,

og ikke indført nogen fremmed Digtart i sit Fædreland; thi som vi have seet maa hans Forsøg paa at omplante det Dehlenschlägerske Epos ansees som mislykket. Hans Fortjenester indskrænke sig nærmest til en god Versification og zirlig Behandling af Sproget; men man maa ikke glemme, at dette, allerede i et Par Aarhundreder før ham, ved en Række af talentfulde, fransk-elegante Forfattere havde erholdt en Uddannelse, Rigdom og Bøielighed, hvori det stod langt over Dansken. Man vil maaskee finde det overdrevent, men det forekommer mig virkelig, at L.'s Betydning i den svenske Litteratur er omtrent den samme, som den, f. Ex. H. P. Holst vilde have for den danske, naar ingen Dehlenschläger var gaaet i Forveien. Holst har idetmindste Smag nok til at undgaae al Billedmani, og det kan ikke engang regnes den svenske Digter til Fortrin, at han, istedenfor afverlende at tilegne sig forskjellige gode Forfatteres Stil, har ladet sin poetiske Stil stagnere i en ham eiendommelig Maneer, som han efterhaanden ikke meer syntes at kunne vænne sig fra.

Men hvorledes er det da gaaet til, at han har erholdt den Celebritet, der nu engang er en Kjendsgjerning? — Jeg anseer det for et af de sjeldne Tilfælde, hvor den ydre Skæbne til en Tid staaer i et absolut ombendt Forhold til den indre æsthetiske Fortjeneste; men det varer ogsaa kun til en Tid; en retfærdigere Burdering vil sent eller tidlig indtræde, og den æsthetiske Nemesis vil ogsaa i det store Publicums Bevidsthed vise os en saadan Laurbærfrones Forgængelighed. Den tydske Kritik har allerede

udtalt sig strengt om den oversatte Frithjof, hvor Dret ikke længer kan bestikkes blot ved Sprog og Versification.

Et Digt af den nyere danske Litteratur, som ogsaa skylder sin veltalende Diction en stor Del af det Bifald, hvormed det i sin Tid modtoges, og hvormed Frithjofs Saga i visse Henseender kan sammenlignes, er „Dandserinden.“ Men ved en blot flygtig Betragtning overbevises man let om, hvor høit det danske Digt, uden i streng Forstand at kunne kaldes originalt (som Product af en ny Livsanskuelse i en ny Form) staaer over det svenske, saavel i Tankerigdom som i Harmoni mellem Stof og Behandling. Videns L.'s Willie har staaet til det Antite, og hans Evne i stadig Strid med Willien har ført ham til det Sentimentalt-Moderne, har Paludan-Müller med bedre Bevidsthed om sine Evner givet moderne Anskuelser og Følelser i en modern Form, og saaledes opnaaet den Harmoni imellem Stof og Fremstilling, som er en absolut Betingelse for et Digts Værd og Skjæbne. Derfor vil Dandserinden upaatvivlelig endnu læses med Interesse, naar „Frithjofs Saga“ er sunken i Forglemmelse.

Men spørges der om den nærmeste Marsag til det udbredte Bifald, der er bleven Tegnér og navnlig hans „Frithjof“ til Del, da kan jeg ikke være enig med Heiberg i kun at søge den i den flydende, og, naar man seer bort fra de mange Hiater, velklingende Versification, et Moment, der i alt Fald kun kunde være virksomt for hans Landsmænd; og disse ere for en Del alt komne tilbage fra den overilede Overvurdering, det første Indtryk

medførte. Langt snarere skulde jeg søge den i den golde overspændte Sentimentalitet, der nu er kommen i Foragt, men en Tidlang var adopteret af Modesmagen, som denne i 1817—27 florerede, især endnu her i Norden, og til hvilken Tegnér har offret saa godt som Noget. Saaledes forklares i mine Tanker lettest Virkningen af T.'s Digte fra Indholdets Side. Naturligvis lettedes deres Indgang ogsaa i formel Henseende ved den blændende Beltalenhed, hvormed han er begavet, og det gik da, som det saa ofte er gaaet, (f. Ex. i England og Frankrig med Pope og Boileau), Publicum tog Nubem pro Junone eller Taleren for Digter. Men en stor Andel i hans Lykke, idetmindste i Skandinavien, maa endelig tilskrives selve Sproget, hvori han skrev, hans skjønne, klangfulde Modersmaal, som allerede i og for sig har noget Begeistrende for ethvert musikalsk Gemyt. Deraf følger ogsaa det Unyttige og uheldig Misforstaaede i de Oversættelser af Tegnér, der ere udfomne paa Dansk (og Norsk); og, saavel de bedre, som de flette, egentlig kun ere at betragte som en Privatforføielse for de respective Oversættere.

Henrik Hertz.

(Født 1798.)

Lyriske og dramatiske Digte. 1ste Del. (1840).

I.

Naar Kritiken, det vil sige den Kritik, som veed af litterær Samvittighed at sige, for første Gang mødes med en ung Forfatter, der ikke er blottet for Talent, der synes at love Noget for Fremtiden, da har den en naturlig Opfordring til at være venlig og opmuntrede; den tør ikke udsætte sig for, muligen at tilføie Nationen et stort Tab, idet den forsynet og hensynsløs tilintetgjør en ung Lands frembrydende Spirer. Naar den derimod træder i Skranken med en ældre Forfatter, der allerede har et anseet Navn og almindelig anerkjendte Fortjenester af Litteraturen, da bør den, selv hvor den finder Anledning til Misbilligelse, naar der blot i Feilene spores sand Kunstbestræbelse og intet egoistisk eller styverfængerisk Misbrug af Talentet, ikke tilsidesætte den Afgøelse, den som Organ for Nationen skylder en Skribent, der har bidraget til denne Nations Glæde, Forædning og Hæder. Og Henrik Hertz har saadanne Fortjenester af den danske Litteratur.

Det var en mærkelig, men tillige letforklarlig Mæthed og Slaphed, der bemægtigede sig det danske Folkeliv i Decenniet efter Kiølsfreden. Den maatte nødvendigvis og

saa strække sig til Litteraturen, og dette viste sig især efter at den baggesenske Strid havde, som det syntes, udtømt den høiere litterære Interessens sidste Kræfter. De enkelte fremragende Mander mødte ikke længer det friske Liv og den active Begeistring, der tidligere havde hilset deres Værker, og Poësie nedsank for en stor Del til et vegeterende Skinliv i Nytaarsgaver og Tidskrifter, der med deres svulstige Titler, Harper, Danaer, Asterskrandje og Gud veed hvad, betegne en Epoke i vor Litteratur af den bedrøveligste Thukommelse. Den Del af Nationen, som nærmest danner Barometret for Folkeaadens Atmosphære, hengav sig med en indifferent Resignation til Familieglædernes Hverdagsidyl, og overførte den i et høist indskrænket offentligt Livs Nydelse. Budsaldet af den æsthetiske Dannelse kom kun til Udbrud i Afsamleer og private Fêter, det var Klubballernes og Privattheaternes glimrende Periode.

Til at vække et nyt poetisk Liv behøvedes intet Mindre, end en ny Digtart; Dehlenschläger fandt sig imidlertid ikke tilskyndet hertil; men man erindrer endnu, med hvilken Taknemlighed Publicum en Tidlang modtog Ingemanns Efterligninger af den Walter=Scottske Roman. Hauchs gehaltfulde Værker droge med enkelt Undtagelse (Tiber) temmelig ubemærkede forbi. Den Forfatter, som først blev alvorlig opmærksom paa denne almindelige Sløvhed og Lunkenhed, og dens skadelige Indflydelse paa Litteraturen, var J. L. Heiberg. Han havde noget lettere derved, end de fleste Andre, da han just i flere Aar havde været fjernet fra Fædrelandet, og ved sin Tilbagekomst maatte blive

saameget ubehageligere berørt af denne idylliske Færsthed, der, saa at sige, strakte sig til Alt. Det viste sig tillige, at han for en Del var kaldet til at raade Bod paa dette Onde, og han gjorde det ved sin Række af nationale Vaudeviller. Disse Vaudevillers første Fremtræden var tillige samtidig med et nyt Livs Opvaagnen i et ganske andet Gebeet af Litteraturen, da det saakaldte gammeldags-christelige eller gammellutherske Parti begyndte gennem Pressen at give sine Ansægtelser Luft og udslynge Forfjettrelsens Banstraaler. Vaudevillerne vakte Modstand og Bifaldsjubel, og saavel herved, som ved deres eget Værd, bleve de en Art poetisk Morgenrøde efter den døsiges Slummer, der herskede i Litteraturen, og som bl. m. N. vedligeholdtes ved den søvnige Redaction af en halvt lærrende, halvt underholdende Journal, med det meget passende Navn „Nyt Aftenblad“ — (første Udgave).

Men disse Vaudeviller havde kun objectiv Birkning forsaavidt, som Folket her, følgende en ubevidst Trang, hengav sig til en bedre Nydelse. Til at vække den sovende Bevidsthed udfordredes noget mindre Almindeligt, noget mere subjectivt Virrende, en skarpere Lud. Dette følte ogsaa Heiberg, og han opfandt den „flyvende Post“, fra hvilken den nyere danske Journalpresses Liv daterer sig. Det Kørstog, den flyvende Post havde prædiket paa Prosa, fuldendte dens versificerede Fortsættelse „Gjengangerbrevene“, i metrisk Form. Den gamle Interesse for Litteraturen vaagnede atter for en Tid. Disse Breve (i Slutningen af 1830) fortrængte hertillands, uagtet de blot for-

fægtede en æsthetisk Doctrin, næsten Julirevolutionen som Gjenstand for Samtale, og have neppe været uden Indflydelse paa den senere danske Journalistik. Da deres Forfatter et Par Aar efter navngav sig, havde Herz erholdt et Navn, der stillede ham i Række med Koryphæerne for vor æsthetiske Litteratur, og det uagtet Publikum endnu ikke vidste, at han tidligere havde gjort Lykke paa Theatret med et Par Vaudeviller og tre Lystspil, og allerede omtrent fra 1819 skrevet Vers. Men paa hvor højt et Trin den poetiske Beridsthed og Selvstændighed ogsaa dengang stod hos Folket, saae man af den uretfærdige Tilfidesættelse, der for en Tid blev Hauch til Del paa Grund af Heibergs og Herzs Polemik, uagtet det, de hos ham havde bekæmpet, kun var en vis formel Ubehændighed og stilistiske Bagateller. Begge disse Herrer vidste kun altfor vel, at det var en Heros, med hvem de øvede deres Vaabenleg; og de fortjene forsaavidt Tak, som han efter hine æsthetiske Streiftog har givet sine senere Værker en høiere Fuldendelse.

Et Særsyn bliver det stedse, at Herz først i en Alder af over 30 Aar vandt sig et Navn som Digter, selv uanseet, hvad han tidligere maatte have forberedt og fuldendt. Dette, samt hans juridiske Embedsexamen og at han ved Siden af en æsthetisk, ogsaa for en juridisk Afhandling har Universitetets Guldmedaille, tyder hen paa, at han ikke er en primitivt decideret poetisk Natur. Men desto mere maa man agte det usædvanlig grundige Studium, hvortil hans Kjærlighed for Poesien har ført ham, og

hvorved han har uddannet sig til et overordentlig Talent, i Besiddelse af en sjelden technisk Virtuositet. Hine Breve ville derfor selv i en Tid, hvor Nyhedens og Friskhedens Glans forlængst har forladt dem, og hvor man maaskee ikke sympathiserer med deres Tendents eller tilfredsstilles af deres Indhold, vække Beundring ved det talentfulde Tankeudtryk og den glimrende Sprogoutine. Han angav ved dem sit Standpunkt som selvstændig udviklet Discipel af den baggesenske Skole, altsaa af en bestaaende Retning. Fremtiden skulde nu vise, hvorvidt han formaade at give sine negativt udtalte Principer Liv i positiv Digterfylde, og hans Studier og Tilbøielighed syntes fornemmelig at lede ham til den dramatiske Form. Her er det, at hans Virksomhed concentrerede sig, og det med en ikke almindelig Frugtbarhed. Hans Fortjenester her ere saameget mere at paaskønne, som det danske Lystspil siden Holberg kun har givet ganske faa Livstegn. Det har først i den nyeste Tid søgt at gjenvinde sine Rettigheder, og da Overstov ikke meer synes at kunne naae sig selv, er Herk saa at sige nu dets eneste Repræsentrant. Hans første Lystspil, (udkomne i et særskilt Bind) viste Fors.'s grundige Studium af Holberg og Nutidens Sæder, og et af dem: „Flyttedagen“ hører endnu til Repertoiret. Han skrev Baudeviller, og maatte saaledes blive opmærksom paa den eiendommelige Virkning af det lyriske Element i Lystspillet. Han indførte derpaa en hos os ny Skuespilart ved den Form, hvori det Lyriske og Dramatiske fremtræder i hans Lystspil paa rimede Vers. Disse ere ikke blot de skøn-

neste, men tillige de eneste, vor Litteratur har at opvise. Disse rimede Lystspil udfordre et stort Talent og den correcteste Smag; thi naar Rimene staae uden Betydning og indre Nødvendighed, naar Dialogen kun ved dem faaer en upassende Bredhed, maa man hellere undvære dem. Med Undtagelse af „Amors Genistreger“, som udkom særskilt, udgav Herk i to Nytaarsgaver sine smaa Lystspil, der, som det synes, for en stor Del skyldte „Gjengangerbrevene“ deres Indgang hos Publicum, og dog er Forf.'s Fortjenester som Dramatiker af langt høiere og mere blivende Art. I disse Nytaarsgaver fandtes tillige enkelte lyriske Digte, af hvilke nogle, som „Slaget paa Iibeden“, have gjort megen Lykke. Det Skjønne ved dem ligger dog ikke saameget i Følelsens Dybde eller Phantasieens Rigdom, som i Tankens lette og adæquate Udtryk. Derfor har Herk heller ikke paa Scenen beruset, eller vaft, hvad man kalder stormende Bifald, før han optraadte med sin „Evend Dyring“, dette Lidenkskabsmaleri, hvor den alvorlige Handling benytter Kæmpeviser-Lyrikens Tryllemidler.

Medens der ikke har været saa faa Génier, som aldrig ere blevne Digttere, fordi det har været under deres Værdighed, eller over deres Evner, at erhverve sig Talent, hører Herk til de Digttere, der have lagt poetisk Dannelse og Talent til Grund, og saaledes undertiden hævet sig til Genialitet. Naar man sætter Geniet i det Skabende, det af Ny Opfindende, saa vil den simple Hob sædvanlig tænke paa Stoffet. Men Stoffet behøver strengt taget kun at ordnes („componeres“), ikke at opfindes. Histo-

rien, Naturen, Menneske-Livet og Følelserne ere os alle givne; men en ny og overraskende Behandling af dette Stof, d. e. Opfindelsen af nye Former, betegner den poetiske Genialitet. Derfor har Hertz's Lykke været afgjort, naar han har indført nye Former i den danske Digtetekunst; de rimede Lystspil tiltalte ved deres Skjønheds mindre haandgribelige Natur især det mere dannede Publikum, hans Dramatisering af den i Kæmpeviserne hvilende lyriske og episke Rigdom, hans „Stemninger og Tilstande“, den politiske Debats Overførelse i Novellen, vakte ualmindelig Opsigt, medens enkelte andre af hans Arbejder mødte Uheld eller lunken Interesse.

Hans sidst udgivne Samling er tildeels for nogen Tid siden omtalt, jeg tør ikke sige kriticeret, i Bladet „Fædrelandet“. Men det er dog endnu hos os et Særsyn, at affærdige Nationens høitagtede Digtere saa uværdigt, som det her er skeet, at udrive en enkelt underordnet Del af en hel Samling, og gjøre den til Gjenstand for en skaanseløs, umotiveret Kritik, der endog — til yderligere Bidne om dens Competence, — da Talen er om Bittigheder, overburderer sine Kræfter saa ubesindigen, at den, hvor den vil være bitter, bliver meningsløs. Om end denne „Maskecomedie“, som „Fædrelandet“ saa velvillig har taget sig af, ikke i mine Tanker fortjener ubetinget Bifald, om jeg end finder, at Muses, eller egentlig Lunet, her for en Del har svigtet Hr. Hertz, kunde det dog aldrig faldet mig ind, at drøle fortrinsvis ved et enkelt, ikke fuldstændig lykket Arbejde, hvor der er saa me-

get andet og rigere Udbytte for Nydelse og Betragtning. Jeg vil bestræbe mig for at vise Hr. Herk og Publikum mere Agtelse end „Fædrelandet“ har gjort.

Den sidste Afdeling af nærværende Digte optager Lystspillet „Sparekassen, eller naar Enden er god er Alting godt“. Ved dette maa det blot foreløbig bemærkes, at om end ikke Alle ville sætte det ved Siden af „Østergade og Vestergade“; og over Herk's egne tidligere Lystspil, hvilket jeg forresten skulde være meget tilbøielig til, er det dog uden Spørgsmaal det bedste danske Lystspil fra de sidste 10 Aar, og for dets Værd taler yderligere det Factum, at det i sin første Fremtræden ikke gjorde megen Lykke, men derimod nu fornylig med meget Held er gjenoptaget i Repertoiret.

Hvad den lyriske Del af dette Bind angaaer, da har dog selv „Fædrelandet“ ikke kunnet nægte, at den indeholder meget smukke Digte. Man hører ikke sjældent den Bemærkning om lyriske Digtere, at de ikke ere strenge nok i Valget af optagne Stykker, at de i deres Samlinger udelukkende kun skulde levere „bedste“ Digte. Men det kunde vel være, at de ved ogsaa at optage mindre betydelige Ting netop handle i deres egen Interesse, da det virkelig Udmærkede netop ved Modsetningen og Afveerlingen vinder forhøiet Relief, og, hvad Digteren især ønsker, vækker Opmærksomhed. Publikum vilde muligen i modsat Fald faae et mindre levende Indtryk af det Fortrinlige, og, idetmindste hos de gode Digtere, som man siger, ikke kunne see Skoven for Træer.

II.

Som ovenfor bemærket er Phantasien ikke det Gebeet, hvor Herz's digteriske Evne friest og sikkest bevæger sig. Det var saaledes at forudsee, at i en phantastisk Comedie, som han har villet give os i „Et Eventyr i Dyrehaven, eller Cassanders opdagede Trodsfærd“, vilde den phantastiske Deel neppe blive det bedst lykkede Parti. Og saaledes forholder det sig virkelig.

Vistnok er det en Feil, at dette Element først kommer tilsynne i Slutningen af Stykket, som om Digteren ikke uden en Slags Deus ex machina havde seet sig i Stand til at fuldende Handlingen. Derfor er Comedien lige til Slutningsscenerne, som man kunde vente af Herz, naturlig og morsom; men her overraskes man paa een Gang af noget Parodisk-Overnaturligt, som Ingen kunde være beløvet paa, og som navnlig, hvad Troldmanden Melolontha angaaer, vanskelig lader sig forsvare. Denne Troldmand fremstilles nemlig ikke som nogen virkelig Troldmand, men er kun den, der spiller Troldmandens Rolle paa Morstabs-theatret i Dyrehaven. Det er forøvrigt en særdeles original og heldig Idee, at Digteren har ladet de velbekjendte staaende Charakterer fra hint Theater, ligesom for at trække frisk Luft, træde fra Scenen ud paa Bakken, og, under deres Masker betee sig i Tale og Handling som de virkelige Mennesker, af-hvilke en saadan Trup kan tænkes at bestaae.

Det er saaledes af fortræffelig Virkning, at Harlekin her viser sig som en affecteret, forstruet og forøvrigt ube-

tydelig Person, der troer sig virkelig forelsket i hende, han „har leget Kjæreste med paa Brædderne“, at Pierrot fra sin burleske Dumbhed paa Scenen er gaaet over til det første Stadium i en Tjeners Fritænkeri: snu Egennytte, parret med Uforstammethed og Tjenervittighed, hvor han er paa sin egen Bolgade, og med Feighed, hvor han kan frygte for sit Skind; — at den arrige, knarvorne Cas-sander her er gjerrig, tyrannisk og „trædsk“, og at Colombine er uforandret. Men under disse Omstændigheder maa man vistnok undres over, at hin Troldmand optræder i det virkelige Liv først som en simpel Bagabond, der lader sig bestikke af den Gne og den Anden med Summer fra 1 til 5 Rbd., og siden i samme Livskreds udøver den magiske Kraft at gjøre Folk fast til Jorden. Thi det Overnaturlige kan med megen Virkning optræde i samme Stykke ved Siden af den simpleste prosaiske Menneskenatur, men disse Elementer maae da repræsenteres hver for sig af forskellige Personer. Samlede i een Personlighed kunne de almindeligvis kun frembringe en aabenbar Dissonans. Det Burleske, som tilsigtes, taber da ganske al objectiv o: dramatisk-illusorisk Virkning, idet her et enkelt Moment løsriver sig fra det Hele, og bliver isoleert- eller subjectiv-burlesk.

En Student fra Kjøbenhavn (Grønberg) har forelsket sig i den unge Dame, som spiller Colombines Rolle. Han faaer Lyst til at bortføre hende, hun indvilliger heri og Bortførelsen gaaer lykkelig for sig. Studenten har imidlertid sikket sig Troldmandens Bistand ved Løfte om

en Godtgjærelse af 5 Rbd., men en enfoldig opløben Gadedreng, Peter, der skal overbringe Femdalerssedlen, træffer paa Pierrot, som tillister sig Pengene ved at indbilde ham, at han er Troldmanden, og at hans hvide Dragt er dennes „Nattøi.“ Saavidt er nu alt meget godt og morsomt. Men da Cassander kommer tilbage, hjælper Troldmanden, der troer sig bedraget af Studenten, ham at oplede de Flygtede. De træffe dem ved Kilden; Melolontha forstener nu Grønberg og Peter, og Cassander er allerede ved at trække af med Colombine. Da viser Kirsten Piiil sig med en Skare Jomfruer, løser de Bundene, forstener igjen de Andre, aabenbarer, at Cassander for 12 Aar siden har stjælet Colombine her i Dyrehaven, og han faaer kun sin Frihed imod at opgive sine Fordringer og tilstæde Partiet.

Denne Indgriben af det Overnaturlige er det nu, jeg mener, maatte, for at optræde med Berettigelse, tidligere i Stykket være forberedt og motiveret. Men Læserne eller Tilskuerne, der lige til Slutningen have seet Alt gaae ganske naturligt til, overraskes nu høiligen. De tvinges, uden at være beløbet derpaa, til pludselig at hensesætte sig i en phantastisk Sphære, som de nu ikke, uden at tage Fornuften fangen, paa een Gang kunne gjøre sig fortrolige med. Og dette Overnaturlige fremtræder ikke i mild, mystisk Dunkelhed, men med en vis nøgen, alvorlig Djærvhed, hvorved man kun bliver mere tilbøielig til Gantro.

Efter at disse Linier vare nedskrevne, udkom Hr.

Herk's polemiske Blade, „om den høitiske Kritikus i Fædrelandet.“ Om jeg end ved den Del af dette Stridskrift, der angaaer selve Stykket, ikke finder mig bevæget til at frafalde den ovenfor udtalte Anke, saa maa det dog indrømmes, at sjelden nogen Forfatter har forsvaret sig skarpsindigere og grundigere. Hr. Herk gjør opmærksom paa, at han har villet „slutte sig nøie til de bekjendte Gaesortiske Pantominer“, men tillige søgt at bortfjerne Svaghederne i Motiverne og „det Tilfældige“ i Anbringelsen af det phantastiske Apparat. Det er altsaa kun om Graden i denne Bortfjernelse, at vi ere uenige. Det er fremdeles med Willie, at han lader en vis Ubestemthed svæve over Theaterpersonernes virkelige Væsen, og „efterhaanden“ lader dem gaae over i deres Maskecharakter. Men denne Hensigt, som vel theoretisk synes at have æsthetisk Berettigelse, fremtræder ikke practisk med en saadan Klarhed og Bestemthed, at Tilskuerne jo have Grund til at overraskes, naar man „pludselig opdager, at hver Enkelt af hine Personer er traadt ind i sin Rolle og bevæger sig efter dennes Bydende.“ Og det bliver dog endnu stedse et Spørgsmaal om ikke den Enhed, som med Hensyn til Handlingen fordres af ethvert Skuespil, endnu strengere bør overholdes i de handlende Personers Charakterer, og det selv hvor andre Diemed træde til, f. Ex. hvor disse Personer vise sig som Typer eller symboliske Ideerepræsentanter.

Den „omtalte Ubestemthed, der saa længe svæver over Handlingens naturlige eller overnaturlige Bestaffen-

hed", kunde i mine Tanker ikke opløses uden paa en naturlig Maade; thi det Overnaturlige er ikke en saa dagligdags Substant, at man paa en Dyrehavstour uden stærkere Nødvendighed end her er tilstede, optager det i sin Bevidsthed og villig hengiver sig dertil. Det optræder altid med saa meget Apparat, at det idetmindste i en Pantomime med Dialog ikke kan taales som underordnet Middel, men maa, naar det skal anvendes, ikke blot "antydtes", men itide være introduceret som medherskende Magt. Det forekommer mig, at der var mere Anledning til at lade Stykket ende under en stigende komisk Kraftudvikling, ligesom i det Hele-dets Titel, Personerne og Scenen, hvor det foregaaer, synes at berettigge Læseren til snarere at vente lunefuld Overgivenhed, end den finere „Ironi“, hvoraf Stykket findes gjennemtrængt. Det kunde vel være, at Forf. med en Bestræbelje, (der vistnok ofte fortjener al Ugtelse) for ikke at „give Phantasien Tøilen“, har tæmmet sig selv mere end ønskeligt, netop med Hensyn til den Dobbeltthed, han selv tillægger Handlingen og Charaktererne.

Men selv om disse Bemærkninger angaaende et enkelt Punkt maatte findes grundede, har Stykket gode Sider nok til at fængsle Opmærksomheden og Interessen. Hovedideen er, som sagt, original og af poetisk Effect, og her findes, som sædvanlig hos Herz, heldig skildrede Charakterer. Cassander taler vel meget Italiensk. Men Harlekin, Pierrot og især Drengen Peter, denne ægte gamin de Copenhague ere classisk-komiske Personer. Dia-

logen er liblig og frydret med en Del morsomme Indfald, f. Ex. hvor Pjerrot S. 126, da han har aabnet Colombines Afskedsbrev til Cassander, vil bilde denne ind, at Blæsten har revet det op, fordi han ikke har ladet den Rude sætte ind, der var itu, eller hvor han meddeler Recept til en Aftenunderholdning S. 133 osv.

At forsvare Stykket imod „Fædrelandet“ har Ff. gjort overflødigt ved sit interessante Skrift, som alene for sin ualmindelige Klarhed fortjener at læses af Enhver. Fædrelandet æsthetiske Autoritet er, idetmindste i dette Tilfælde, reduceret til en fuldkommen Nullitet.

Det er min Overbevisning, at det her omhandlede Stykke, der i sin Tid blev skrevet til Brug for et privat Selskab, med en lille Forandring, f. Ex. en anden Slutning, eller tidligere Fremtræden af den humoristiske Contrast mellem det Lyrisk-Overnaturlige og det Komisk-Prosaiske, vilde, godt indstuderet og godt spillet, være en heldig Acquisition for Theatret.

III.

„Es fällt kein Meister vom Himmel“ siger et tydsk Ordsprog, og gjælder dette overhovedet om enhver Kunstner og Digter, saa finder det fortrinlig sin Anvendelse paa den dramatiske. Den lyriske og episke Digter kan ofte paa en mere umiddelbar Maade benytte det af Naturen og Historien givne Stof, men Dramatikeren maa saa at sige destruere Naturen, for deraf at opbygge en ny Verden. Han maa kæmpe med Materien inden han kan

gjensøde den i et klart Billede. I et Skuespil kan Intet benyttes som det umiddelbart er givet. Ingen vil nægte, at Herk, idetmindste i visse Fag, er en Mester, men det maa ogsaa tilstaaes, at han ikke er faldet ned fra Himlen. Han har „vaaget og bedet“, at jeg skal anvende et Bibelsprog, som vore Politikere ikke have fundet det upassende at bruge om dem selv; han har gransket og arbeidet, inden han frembragte en Comedie som Sparekassen. Men disse tause Studier, disse med Musen gennemvaagede Nætter, ere Ting, som gaae langt over de Herrers Horizont, der kun forstaae med Pen og Mund at gnave paa et Digterværk, eller endog til større Bequemmelighed trampe derpaa.

Det er høist mærkeligt, at det i Udstrækning og Føllemængde saa ubetydelige Danmark har fremfor noget andet Land, med Undtagelse af Frankrig, en saa betydelig og national komisk Litteratur. Spanien kan ikke medtages i Sammenligningen, da Modsetningen af Komedie og Tragedie ikke her fremtræder i bestemt Afsondring. Komiske Værker, som Holbergs og P. A. Heibergs, hans Søns Vaudeviller, de Arbejder man har og fremdeles kan vente af Herk, turde maaskee være Guldminer for Tydsterne, hvis de forstode ret at benytte og lokalisere dem. Naar nu desuden dette Aarhundrede har skjænket os en tragisk Litteratur, der kun staaer tilbage for den engelske, saa skulde man fristes til at troe, at den nationale Kraft, hvis physiske Anvendelse i sin Tid skaffede de

Danske historisk Navnkundighed, ikke ganske er forsvunden eller sløbet, men kun har concentreret sig indad.

Sparekassen er et Lystspil af det simpleste, correcteste Anlæg, med en ypperlig Charaktertegnning og overordentlig Menhed og Naturlighed i Udførelsen. Man finder her ikke Holbergs overstrømmende Lune, ikke den ældre Heibergs bidende Satire, men snarere en behagelig Harmoni af de forskellige Evner, der udfordres til en modern Komædie, som spiller i Hverdagslivet.

Kjøbmand Skaarup har faaet en lille Arv paa 300 Daler, som han vil sætte i Sparekassen. Efter megen Frem og Tilbagesnakken, beslutter han sig, overtalt af en Collectrice, Mad. Rust, der er Veninde af Huset, til at tage en Seddel i Glasselotteriet, og for det Øvrige at anskaffe nye Kaaber til sine Døttre, samt andre Smaa-nødvendigheder. Lotteriet trækkes samme Dag, og i en meget komisk Scene underretter Mad. Rust Hr. Skaarup om, at han har vundet de 50,000. Familien er ude af sig selv. Der inviteres Selskab, men midt under alt dette viser det sig, at Madamen har seet et Tal feil, og der er ingen Gevinst falden. Søstersønnen August, der har skyndt sig med at frie til den ene Datter Antonie, trækker sig lige saa hastig tilbage. Men Nicolai Heiersen, en Pleiesøn af Familien, der for en Del Aar siden blev sendt tilsoes paa Grund af Mildskab, er kommen tilbage. Han har hidtil udgivet sig for simpel Styrmand, for at see, hvorledes man vilde modtage ham, men nu træder han frem, fortæller at han er bleven rig, er Gier af en

køstbar Ladning, og tilbyder sin Pleiefader sin Formue og sin Barndoms Kjæreste, Antonie, sin Haand.

Af dette tilsyneladende ubetydelige Materiale har Ff., og det gjør ham saameget større Ære, frembragt et virkeligt Kunstværk, der vel ikke lader Tanken flyve høit, men holder Alt, hvad det lover, og som vilde være en Ærdelse for ethvert Theater. Hvad der især fortjener Beundring er Charaktererne. Her har Digteren samlet sin Hovedstyrke. De ere alle uden Undtagelse classiske Fremstillinger. De skikkelige, noget indskrænkede Borgerfolk, Skaarup og Kone, deres Døtre, Jansine, denne evig grædende Filistersjæl, og Antonie, „en piquant lille Satan“, den Førstes Forlovede Hr. Adolph, der practiserer Menneskekjærligheden methodisk, den egennyttige Pedant August, den ivrige Collectrice, den ærlige, bonnette Meiersen og hans trohjertige Matros: alle ere de opfattede med en besynderlig Sandhed og Simpelhed og skildrede med en Mesterhaands Sikkerhed og Præcision.

At gaae i Detail tør jeg, af Hensyn til Rummet her, ikke indlade mig paa. Kun et Par Smaatræk kan jeg ikke forbigaae. Da Familien i Glæde over den formentlige Gevinst vil drikke Rhinskvin, men ikke har Contanter, og Adolph strax lover at besørge det, træder den gjerrige August frem med de Ord: „Jeg tilbyder mig ogsaa“ — videre kommer han naturligvis ikke. Og i sidste Act, hvor Meiersen begynder sin Historie med de 10 Daler, som hans Pleiemoder, der tidt havde „været streng“ mod ham, hemmelig staa til ham, da han skulde

reise, saa ahner Mad. Skaarup alt noget Godt, en Strøm af Glædestaarer venter hvert Dieblif paa at bryde løs, men endnu tvinger hun sig, og siger blot: „Lad mig i No, Barn! det er vel noget at tale om, at jeg gav ham de Par Skillinger. En Narrestreg var det af mig. Han har vel sviret dem op det første Sted han kom i Land.“ Paa saadanne Smaatræf kjender man den sande Digter.

Og — oprigtig talt, naar jeg i faa Ord skal udtale en Dom om dette Stykke, kan jeg kun sige, at jeg med al anvendt Umage ikke veed Noget at udsætte paa det.

IV.

Naar jeg har gjemt den lyriske Del tilsidst, er det, som man af det Foregaaende vil slutte, ikke fordi jeg anseer dette Afsnit af Samlingen for det bedste; men det har kun sin Grund i tilfældige Omstændigheder. Disse Digte ere ikke mange; de ere inddeelte i „Blandede Digte“ og „Epistler“, og om der end, navnlig blandt de sidste, findes adskillige, der som blotte Leilighedsdigte kun ved den flydende Versification have Krav paa Læsernes Opmærksomhed, bidrage de dog, efter min tidligere yttrede Mening, til at fremhæve det Udmærkede, Digteren ogsaa her har skænket os; og til dette skal jeg da fornemmelig knytte Betragtningen.

Det tør vel ansees for afgjort, at Hertz er større Dramatiker, end Lyriker: men om han end maa vige for nogle samtidige danske Lyriskere i de enkelte Evner, om

han end ikke har Andersens naive, bevægelige Phantasi, ikke Winthers Underlighed eller C. Baggers Styrke i Følelsen, ikke Paludan-Müllers glimrende Colorit, eller Marestrops friske Sandfælgthed, saa have dog ogsaa hans lyriske Digte en eiendommelig Charakter, noget Herkist, Forstandigt og Harmonisk, istedenfor en enkelt overveiende Evne, som, maaskee paa Harmoniens Beføstning, kan vise sig i stærkere glødende Ild og mere henrivende Toner. Men i alle Tilfælde kan Herz saameget bedre være tjent med at begrunde sit Digternavn paa sin langt rigere dramatiske Virksomhed, som vor hele nyere Litteratur opviser større Frugtbarhed i det Lyriske, der dog kun har et saalidet Publikum, end i det Dramatiske, og dette saaledes hos os skaffer høiere og almindeligere Anerkjendelse. I Frankrig kan derimod en Lyriker med Talent vinde forholdsvis langt større Anseelse, fordi der næsten ethvert dannet Menneske kan skrive en Vaudeville.

Medens de ovennævnte nulevende Lyrikere fornemmelig bære Præg af tydsk, og tildels engelsk (byronsk) Paavirkning, hører Herz derimod nærmest til den franske Skole, navnlig den, hvis Anseelse sank i Maren 1820—30. Denne franske „Lyrik“ var — og det gjelder for en Del selv om den alvorlige, naar undtages André Chénier — en Slags Conversationspoesi. Under Titlerne „Epîtres, odes, stanzas“ osv. udtalte den ofte smukke Følelser og Reflexioner med en Bredhed i Formen, hvortil Sproget maaskee forfører, sjelden med stor Dybde, men stedse med et behageligt, elegant Foredrag og i velklingende Vers.

Den egentlige Romance, hvor det lyriske Gebandt slutter sig tæt om en poetisk interessant Begivenhed, var, ligesom den nyere Lyriks billedrige Inderlighed og sammentrængte Stil, fremmed for denne Litteraturperiode. Melancholien fremtraadte her som en serieus Dandserinde, der i intet af sine pas forglemmer Ligebægten, Kjærligheden som en Salonherre med Glacéhandsker. Elegien kunde sige Honnors, Smerten og den alvorlige Følelse maatte tidt opoffre sin Consequents, for at give Plads til et piquant Udtryk, en vittig Bending. Det var en Selvfølge, at denne Poesi tog sig bedst ud, hvor Indholdet var blot beskrivende, skjemtende, eller overhovedet af en let og flygtig Natur. Hos os sluttede Baggesen sig i sine Rimbreve og Epistler til denne Litteraturgren.

Herhid høre nu, som Studier i den baggesenske Maneer, ogsaa Herz's første Frembringelser i lyrisk Form; herhen høre Gjengangerbrevene, det reflecterende Digt „Naturen og Kunsten“ og de 4 Epistler i Anonym Nytaarsgave (1832), i hvilke Digte stedse en vis Grundfølelse er fjendelig, som kaster sin Farve over Foredraget. Herhid høre endnu adskillige mindre Digte, i hvilke Digterens Individualitet meer og meer lagde sig for Dagen, indtil den vakte almindelig Opmærksomhed ved det bekjendte Digt: „Slaget paa Rheden.“

Denne sin Forkjærlighed for hin Tids franske Lyrisk har Herz heller ikke fordulgt, men uforbeholdent udtalt (Anon. Nytaarsgave S. 207—8):

„— I den franske Poesi
 Er netop Mangelen af Quantiteter
 En Aarsag til, at dens Poeter
 Umhyggelig maae søge Melodi. — —
 Det er nødvendigt, at der lægges i
 Den hele Linie Fald og Melodi;
 Og der maa sørges for, at man kan høre
 I Bersenes Forening Harmoni.
 — — — heri er det grundet,
 At jeg i Franssens Poesi
 Saa ofte rytmisk Tact og Klang har fundet;
 Og, at hans Stræben for at drive
 Til høi Fuldkommenhed en ubeqvem
 Og fattig Prosodi fortrinligvis kan blive
 Som Mønster stillet hen for dem, der skrive
 Med Tankeløshed Vers i Eders Hjem.

Forresten, læser blot en Linie
 (Dog helst et Afsnit Vers) af Delavigne;
 Betragter dem som Prosa, om I vil;
 Det skal ei kunne nægtes, at det Hele,
 Hver enkelt Periode, lige til
 De mindste, klogt og findrig satte Dele,
 Bevæges i en rytmisk Dands, hvori
 Man træffer Smag og Tact og Melodi.“

Dagsaa en anden Indflydelse blev nu kjendelig paa
 Herg's Lyrik. Det var Nordens maaskee originaleste
 Digternatur, Svenskeren Bellmann. Men det bell-
 manske Element, han tilegnede sig, var ikke saameget det
 Burleske, som det Malende, denne eiendommelige, idyllisk
 simple og dog saa vidunderlig gribende Naturskildring.
 Hergens hørende Studier ere f. Ex. de smukke Digte fra

Hirschholm (Foraarets Nytaarsgave), og i den sidst udkomne Samling „Reisen paa Apenninerne“ og „Paa Strandveien.“ Det er ret mærkeligt, at en Digter, hos hvem Kjenderen ofte opdager Spor til et ikke flygtigt Studium af Goethe, Intet har overført af dennes Charakter i sin Lyrisk.

I nærværende Samling findes et Par Prøver af en Digtart, der, saavidt jeg veed, først er indført i vor Litteratur af Christian Winther i de skønne Romancer „De to Cousiner“ og „Annette“ (Nogle Digte 1835), og som jeg vilde kalde: Romancen af Hverdagslivet. Den er senere optaget af Heiberg i hans „Nye Digte.“ Romancecyclusen „De Nygifte“ hører, med Undtagelse af et enkelt Parti, herhid. De to Digte af Herzk, jeg her tænker paa, og som vistnok maae ansees for de fortrinligste i denne Samling, ere „Gjenboen“ og „Skristemaalet.“ Det ligger i denne Digtarts Natur at nærme sig mere til det Dramatiske, end til det Lyriske og Episke. Dette gjælder ogsaa om de sidstnævnte Digte. Der aander i dem begge en saadan Friskhed og Lune, et saa yndigt Skjelmeri, en saadan Mundhed og Harmoni, at man skal have vanskeligt ved at paavise Noget i den Art Fortræffeligere. Han har tillige her vist, hvor undværligt Nymet er, naar kun Behandlingen har den dybere indre Rhythmit, denne umiddelbare Enhed af Tanke og Udtryk, eller er — med eet Ord — poetisk.

Såaa i andre Digte møde vi baade en dyb lyrisk Conception og den for Herzk karakteristiske Lethed og

Correcthed i Udtrykket. Dette gjelder i fortrinlig Grad om „Silkeormen“, „Ensomt Liv“, „Digterlod“ og „Subben- og Unglingen.“ Som Exempler skal jeg meddele et Par Stropher af sidstnævnte Digt:

Misund mig ei, at dette Bryst
 For Lidenstab er frit!
 Saa blot og bart for Livets Lyft,
 Saa tomt og fløvt for Glædens Røst —
 Misund mig ei! D var mit Bryst
 Saa brændede som dit!

.

Tag ned den rige Bedbendfrands,
 Der snoer sig om dit Haar,
 Og sæt den paa den gamle Mands
 Sneehvide Tinding — syng og dands!
 Jeg vil forfristes i den Glands,
 Der straalet om din Haar!

.

Stjænk atter i, og syng en Sang,
 Syng med din kjælnæ Slut!
 Som du, som du jeg fløi engang
 Til Dands ved Tambourinens Klang,
 Som du jeg lagde ned i Sang
 For Stjønhed min Tribut.

D Billeder paa gylden Grund!
 Forsvundne Dages Glands!
 Hvad gav, hvad gav jeg for et Blund
 Ved Pigens Side, Mund ved Mund,
 For een i Letfind levet Stund,
 Og før min Ungdoms Dands!“

.

Den gamle Goethe, Historiens i visse Henseender fuldstændigste Incarnation af en Digter, denne uudsømmelige Livskilde for Poesien, Lærer og Mester for de kommende Aarhundreders Poeter, var og blev, idetmindste som Digter, Hedning og Pantheist. Og det er endnu stedse et stort Spørgsmaal om Christendommen nogensinde vil kunne aabne et saadant Befrugtningsfond for Digterne, som det, de have fundet i Oldtidslivet og den umiddelbare, begejstrede Hengivelse til Naturen. Naar Talen er om Herk's Forhold, som Digter, til de høieste Ideer, vil det befindes, at heller ikke han, i sin hele digteriske Virksomhed tenderer mod et andet og høiere Endemaal, end det, man i Almindelighed har kaldet Poesiens og Kunstens eget, naar man opfatter Kunstens Begreb saaledes som det i det Væsentlige — med Undtagelse af de theologiske Tendentser hos Dante, Calderon, Milton og Klopstock — hidtil har været realiseret. Med andre Ord, Herk er ogsaa dels Hedning og dels Pantheist. Dette fremlyser med Bestemthed af enkelte Smaaglimt, som de fleste Læsere ville standse et Dieblif ved, men forresten ikke bemærke; f. Ex. af det Sted i „Stemninger og Tilstande“, hvor en fortællende Person yttreer, at han ligeoverfor et slumrende Pigebarn manglede den „guddommelige Majestæt.“ Den Guddom, hvorpaa her tænkes, er nemlig ingen anden end Zeus. Ligeledes, naar det i nærværende Bind, S. 37, hedder

„Træernes Lov
Skjuler os naadig
For Dvalme og Støv.“

da viser aabenbar her Ordet „naadig“, at Skoven enten selv er personificeret til Guddom, eller betragtet som Part af den store, Rummet udfyldende Naturgud.

Desto mere maa det vække Forundring, at Herk, med denne götteste Livsanskuelse, dog ikke har kunnet undgaae, selv i en modnere Alder at føle sin Subjectivitet bittert afficeret af Livets Konflikter. Dette viser sig paa flere Steder, snart som en blid Melancholi, snart som skjærende Ironi, og har fremkaldt Digte, (som det synes, fra de sidste 6 Aar), der henhøre til den i den moderne Tid under Navnet „zerrißen“ bekjendte Poesi. Saadanne ere meer og mindre: Silkeormen, I et Selskab, Sangerens Bekjendelse, Digterlod. Man træffer her paa Yttringer som:

S. 10.

„Mit Spind er Digtekunsten —
 O faureste Veninde!
 Og gammel Sorg er Ormen,
 Der Nat og Dag maa spinde.

Den spinder, hvad den evner,
 Den spinder paa sin Lykke,
 At den engang forvandlet
 Befries kan som Psyche.“

S. 13.

„Dem, jeg veed det, volder ingen Meen
 Denne Biiin saa fyrig og saa stille;
 Drik kun De! og sæt Dem som en Steen
 Hen ved Spillebordet for at spille.

— — Skjønne Jomfru, staa mig ei saa nær!
 Blot et Glas — og Gud Dem maa bevare!

Hvis jeg drak — o skrøbelige Liv! —
 Blot et Glas og lod mig sødt bedaare,
 Faldt jeg Dem om Halsen — af tilgiv!
 Trykte Dem til mig med Kys og Taare.
 — — Jeg vil troe, I gode Mænd og Fruer,
 At i eders Kreds jeg passer flet;
 Mig til Gjengjæld heller ei den huer."

S. 24.

„Jeg var ung; mig henrev Livets Fylde;
 Af dets Fylde haabed' jeg min Løn,
 Tænkte: Verden vil mit Haab forgylde,
 Menneskene vide hvad de skylde
 Sangens Magt igjennem Sangens Søn.

Den, hvis Toner Dagens Byrde letter,
 Ham skal Dagen ikke falde tung.
 Den, hvis Cithar Hjertets Længsel mætter,
 Ham skal lønne lykkelige Nætter —
 Ak, Philippa, jeg var dengang ung."

også S. 58. „For at leve maa jeg skrive,
 Om jeg aldrig saa var fremt;
 For at leve maa jeg drive
 Muserne til Bers og Skjemt!

For at drikke denne Lust,
 For at sole mig i Barmen,
 For at aande Blomsters Duft,
 Langt fra Byen langt fra Barmen — — —

For at kunne stille græde,
 Maa jeg paa Papiret lee,
 For en Lystighed at see,
 Paa Papiret Dine væde.

For at agtes som en Anden,
 Maa jeg gjøre Kneb og Knuder;
 For at sværme mellem Guder,
 Ak, forskrive mig til Fanden!"

Disse Digte ere, som man af Prøverne vil slutte, meget smukke; det er ogsaa sandsynligt, at just det Smer- telige i Lyriken yder Mange netop en tiltrækkende Nydelse, og det er derfor ikke for Publicums; men for Digterens egen Skyld, at jeg maaskee skulde ønsket ikke at have truffet paa disse Digte. Naar en ung Digter slynger Sorg og Mismod ud i Klager og bittre Toner, da finde vi det i sin Orden; den fyrige Yngling støder ved sin Indtræden i Livet fast overalt paa Modstand, men vi vide, at denne Kamp er et Gjennemgangspunkt, at han maaskee hurtig vil udkæmpe den, og træde seirrig ud af den. Høre vi der- imod saadanne Toner fra den ældre Digter, da kunne de vel som Frugter af en øieblikkelig og forbigaaende Stemning vise, at han bevarer sit Hjertes Ungdom; men vende de hyppigere tilbage, vække de let Tvivl om en fremskridende æsthetisk Uddannelse. Thi denne kan ikke andet end for- plante sig ogsaa til den moralske Verdensanskuelse, og der er noget mindre glædeligt i at see en Mand tumles i Mis- mod og Kamp paa en Tid, da han efter Naturens Or- den skulde have Klarhed og Fred. Denne Bemærkning er dog ikke alene fremkaldt ved Hr. Herk; det er endog mu- ligt, at min Frygt her er aldeles uden Grund. Men og- saa hos en anden af vor Samtids skjønnest begavede Ly- rikere, hvis Himmel engang var lys og fri, have vi seet mørke Skyer for en Tid leire sig om Horizonten, og det har bedrøvet mange af hans Muses Venner. Dog ogsaa her ville Skyerne maaskee atter fordele sig.

Det er næsten en Trivialitet at erindre om, at af alle

Borgere i en Stat have ingen en saa omfattende og umiddelbar Indflydelse paa Nationens Forædning, som dens Digtere. Medens enhver anden Statsborger ophæves, naar han kun i en vis bestemt Kreds varetager sit Kald med Ære, saa taler Digteren paa een Gang til hele Folket, hans Virksomhed er kun indskrænket ved Landets og Sprogets Grændser, Tusinder modtage paa een Gang af ham deres Næring. Thi Mennesket lever ikke af Brød alene, og denne Sætning synes at være gammel nok, til at have indskærpet Erkjendelsen af, at ikke blot den Arbejder, der arbejder med Armen, eller den, der ifølge Contract bestri-der et Embede, er sin Løn værd. Jo mere her virkes for de saakaldte nærmeste eller materielle Interesser, desto mere Opmærksomhed kræve ogsaa her de ideelle Bestræbelser, for at der ikke skal opstaae et Misforhold. Men i et Land, hvor Folket ikke er talrigt nok til selv directe at lønne sine Digtere, var det ikke der billigt og naturligt, om den Magt, der raader over det Hele, tilfikkrede virkelig for-tjensfulde Skribenter „et godt Lune“ og en ligesaa sorgfri Eksistens som f. Ex. Copister eller Ungdommens Lærere, for at ikke muligen ydre Omstændigheder skulle indskrænke deres Frugtbarhed eller forstemme Lyrens Strenge?

(Anden Del af „Lyr. og dram. Digte“ udkom 1844, og indeholder „Amanda“, Lystspil i 4 Acter, „En Aften 1722“, Forspil ved den politiske Kandestøbers Jubilæum, „Perspektivkassen“, „Aarstiderne“ samt nogle Leiligheds-digte.)

J. L. Heiberg,

(født. 1791).

Wir tadelten die Unfruchtbarkeit seines Wortes, das Kunstwesen, das durch ihn verbreitet wurde, das einen quietisirenden Einfluß auf die Jugend ausübte

Heine.

Synsoverdag, romantisk Comedie, skreven til Kroningen.

(Defensionsindlæg. 1840.)

I.

Det phantastiske Drama er, ligesaa lidt som det anachronistiske, hvor der gjøres Spring frem eller tilbage i Tiden, en Opfindelse af Heiberg, som nogle af vore Blades æsthetiske Referenter i deres litterære Uskyldighedstilstand have villet indbilde Folk; og vi kunne tænke os, hvorledes han selv har moret sig over denne, navnlig hos Oppositionsbladene, saa overvættes rare Godmodighed. I visse Maader er allerede Aristophanes her Forbilledet, især med Hensyn til den i den mest nærværende Virkelighed spillende Satire, som med antik Naivitet ikke generede sig

for selv at lade „hvistærede Samtidige“ optræde paa Scenen i deres egne, latterlig udstyrede Charakterer. Denne barnlig-naive Dristighed i Sammenblandingen af det i Tid og Bæsen mest Uensartede, af Phantasiens og Virkelighedens Skabelser, var en staaende Grundcharakter i Middelalderens fra bibelske Historier og christelige Legender udgaaende dramatiske Poesi, der især i Frankrig møder os under Navn af „Mysterier og Moraliteter“, i Tyskland fornemmelig som „Polterabends og Fastnachtspiele.“ Den harmonerede fortræffelig med den catholske Christendoms Aand, og gjenfindes tildels, kun mindre hensigtsløst anvendt, hos Calderon, i hans religiøse Dramaer (Autos sacramentales), hos de italienske Epikere, især hos Ariost, som med skalkagtig Overgivenhed veed at sammenslynge en vittig persifleret Virkelighed med den skønneste, mest eventyrlige Phantasi-verden, — og endelig hos Shakespeare. Disse Digtere bleve, som bekjendt, Udgangspunktet for den nyere Tids romantiske Skole, og en af dennes Bannerførere, Tieck, anvendte mod Slutningen af forrige Aarhundrede, med Aand og Lune den ovennævnte Kontrast i sine satiriske Dramaer, blandt andet saaledes, at han paa selve Theatret opførte nok et Theater. Ved saaledes at lade to Stykker spille paa een Gang, fik hans Satire, der fornemmelig var af æsthetisk Natur, videre Spillerum; men hans Dramaer vare ikke indrettede til virkelig at opføres.

Den romantiske Skole og dens Polemik mod den gammelfranske Tragedies trefoldige Enhed af Tid, Sted

og Handling, indførtes hos os af Dehlenschläger *). Med hele sin Ungdomsvarme havde han optaget hin Skoles Ideer, og reproducerede dem paa samme Maade. Det her omtalte Phænomen, denne sorgløse Forglemmelse af Tid og Rum og derhen hørende philistrøse Pedanterier, naar Poesiens Orn har udspændt sine Vinger, møde vi alt i hans første dramatiske Arbejde, St. Hans Aftenspil. Vi møde den atter i Dramaet om den forunderlige Lampe og denne poetisk, virkeliggjorte Ringeagt for Endelighedens Bestemmelser, dette symboliske Udtryk for den høieste Idee, er maaskee netop det, der endnu stedse som med en Trolldomsmagt drager saamange, og det ikke de fletteste Læsere tilbage til hine Ungdomsværker af vor store Digter.

Det var imidlertid ikke blot Dehlenschläger, men næsten alle vore senere, mere eller mindre berømte Digtere, for hvem Romantiken var Modermelken. Medens den hos Nogle forflygtigede sig ensidig i det Sentimentale, hvoraf Følgen gjerne bliver, at den rent fordunster, eller ufrivillig faaer et komisk Udseende, fastholdt enkelte Andre endnu den romantiske Muse i den oprindelige, naive Skikkelse, med Foden paa Jorden og Bryttet i Himlen. I dette reel=phantastiske, eller, som man ogsaa kunde kalde det, shakespeare-tieckiske Genre leverede Sjøtoft 1816 sit polemiske Drama „Vandernes Masquerade“, der maaskee er mere

*) Tidligere havde vel Bessel opponeret herimod i sin Rærlighed uden Strømper, men det var kun en negativ uedbrydende, ingen opbyggende Polemik.

ubekjendt, end det fortjener, og J. L. Heiberg Aaret efter sin „Julespøg og Nytaarsløier“*) hvor han (ligesom alt tidligere i „Pottemager Walther“), antydede den dramatiske Retning, som han i nogle senere Værker har søgt at tillægge efter Scenens Fordringer. Men i Betydningen af hine to Værker, der i en vis Henseende begge vare Heilighedsdigte, forsaavidt som de indeholde litterær Polemik, var der den Forskjel, at med det første stoppede saa at sige en Digter i sin Udvikling; det sidste derimod, der endnu ved sit Bid, sin Friskhed i Phantasi og Følelse, sit flebne Sprog, indtager en betydelig Plads i vor Litteratur, var en af Forløberne for en fremadskridende, om end ikke overordentlig frugtbar, saa dog for det danske Theater ofte fortjenstfuld Virksomhed. Dette Digt har tillige den Mærkværdighed, at det var en smigrende Paaskjønnelse af Deblenschläger; thi idet det udkom som Fortsættelse af St. Hans Aftenstil, anerkjendte dets Forfatter, at Dehl. havde skabt hos os en fuldstændig ny Digterverden, hvori den poetiske Tanke kunde bevæge sig.

Til den her omtalte Klasse af Digterværker høre ogsaa de i vore Dage saa bekjendte østerrigiske Folkekomedier (af Raimund, Nestroy o. fl.), som maaskee skulde have udviklet sig med større Dristighed og Liv, ja maaskee til en ny aristophanisk Scene, hvis de ikke udgik fra et Land, hvor

*) Her optræde saaledes de hellige tre Konger paa en kjøbenbenhavnst Gade og give bl. A. et Par Politibetjente Anledning til høist dybsindige Betragtninger.

den moderne Tids Briareus, Censuren, udstrækker sine hundrede Arme.

Endnu i den allernyeste Tid har ogsaa Paludan-Müller i et dramatisk Arbejde: „Eventyr i Skoven“ fremstillet et ætherisk Alfelig midt i en plump, spidsborgerlig Verden, saa det er temmelig klart, at Heiberg her hverken kan kaldes første eller eneste Opfinder. Men det maa indrømmes ham, at han er den første, der hertillands har bragt denne Uendelighedens Leg med det Endelige paa Scenen; thi „Alferne“ og „Fata Morgana“ vare opførte før man faldt paa den Tanke, at det samme lod sig gjøre med „Aladdin“ og „Fisken“.

Hvad vi her løselig og aforiistisk have berørt, er kun faa og simple Ting, der i Grunden skulde ansees for almindelig bekjendte, og dog vil det for Flertallet af vore Læsere indeholde idetmindste noget Nyt og Ubekjendt. Ja, Nationen er i den Henseende skammelig forsømt; ingen offentlig Anvisning eller Undervisning har den til at lære at kjende sig selv og sit aandelige Physiognomi, eller med andre Ord, sin Litteratur. I Skolerne ansees det endnu maaskee af Pluraliteten blandt Lærerne for Tegn paa ondt Blod, for at stride mod Belansthændighed og gode Sæder, naar en Discipel sysselsætter sig med Fædrelandets Digtere eller Prosaister. Enhver Student veed dog, at der har været en græsk Poet, som hed Homer, og en latinse dito, som hed Horats; men der skal neppe findes 1 af 50, der ret veed, hvad Dehlenschläger, Grundtvig, Heiberg, Rahbek o. fl., have skrevet i deres gyldne unge Dage,

end sige alle de andre „Dii minorum gentium.“ Den æsthetiske Dannelse synes næsten at betragtes som et Monopol for Damerne, at dømme efter den umandige Maade, hvorpaa den tilegnes; i historisk og kritisk Henseende — om en Opfattelse i Ideen ville vi nu slet ikke tale — rækker den ikke langt tilbage over Morgenbladets og Portefeuilens Periode. Men den gode Tone kræver dog, at man maa kunne kritisere enhver ældre eller ny optrædende Digter; Kritiken bliver da ogsaa derefter.

Er det ikke næsten forbausende, at Ingen af Dhr. æsthetiske Ordførere ved at omtale Heibergs Søndersoverdag have blot nævnt eller erindret om et Stykke af verdenshistorisk Berømmethed, der, med al sin rige, om end vilde og regellose Genialitet, sin eiendommelige Blanding af det Romantiske og Burleske, og sin vidunderlige Dristighed i den Del af Anlægget, der ved det danske Stykke prises som ny Opfindelse, maatte opfordre til Sammenligning? — Vi mene naturligvis Shakespeares „Sommernatsdrøm.“ — Men det er aabenbart, at Ingen af de Herrer have kjendt dette Stykke, uagtet det er oversat paa Dansk af Dehlenschläger; de kjende vel neppe dets Eksistens, uden det skulde være fra Mendelssohn-Bartholdys Duverture, som vi et Par Gange her have hørt. De vide ikke, at her en yndig phantastisk Alfekomedie opføres ved Siden af et heroisk-erotisk Drama i en Dekoration med de barokkeste Omgivelser, af de raaeste, mest uvidende Hverdagsmennesker, og at der af disse karaktertro, plumpe Dialog, fremsprudler den genialeste, den

mest glimrende Satire, der netop faaer sit Relief ved den Driftighed, hvormed de forskjelligste Tidsaldre, Oldtidens Helte og Nutidens Spidsborgere, ligeover for hverandre føres frem paa Scenen. Maa det ikke næsten være ærgeligt at roses af saadanne Folk og paa saadan Maade?

Det kunde være interessant, i en udførlig Udvikling at foretage en Sammenstilling af disse to Digterværker. Det vilde saaledes vise sig, at, om end det engelske Stykke, hvor Shakespeare har udviklet sin Pensels hele Kjæfthed, Friskhed og glødende Colorit, bærer Prisen for Geniets poetiske Rigdom, hævder dog ogsaa det danske sig en Plads ved den formelle Elegants, som følger med en mere cultiveret Tid. Her findes en bestemt Idee udviklet, her er Orden, Klarhed og Plan, og Udførelsen har Lethed og Runding.

Men inden vi gaae over til en nærmere Undersøgelse af dette Stykke, vil det være nødvendigt for de Læsere, der ikke selv have gjort sig bekendte med det, at give en Forestilling om det Charakteristiske og mest Fremtrædende ved Indholdet, — saa ufuldkomment end dette ved et prosaisk Referat lader sig gjøre.

„Nun laßt ved Jorden jeg min Flugt begynder“,

siger Phantasmus, der fremtræder som Prologus, og siden helt igjennem Stykket med korte Repliker forbereder de overraskende Sceneforandringer. Og man maa virkelig give ham Ret. Et Selskab kjøbenhavnske Hverdagsmennesker (der er imidlertid dog een Svane i Gaasestien) ere tagne ud til pensioneret Renteskriver Hummelstov paa Fre-

densborg, for derfra at kjøre til Frederiksborg til Krongningen. Blandt disse befinde sig to unge Sødsfende, Anna og Balthasar, Myndlinger af Grosserer Mar. Broderen lider af et dobbelt Tryk, en ubeldig Forlibelse og og en utilfredsstillt Længsel efter at faae bedre Klæder; Søsteren lider af iværmerisk Kjærlighed til en ung Digter, der i den Grad har Herr Grossererens Misbag, at ikke engang hans Navn maa nævnes i hans Huus. I sin Fortvivlelse sender hun ved sin Broder en Ring tilbage, som hun engang har faaet af den unge anonyme Digter, der just ogsaa befinder sig i Fredensborg; medens Broderen er borte, bryder hendes Kjærlighed endnu stærkere frem, hun deklamerer med stigende Lidenkab en Romance, forfattet af hendes Elskede, om Baldemar og Love. Men da hun modtager det Svar fra ham, at han aldrig har elsket hende, formaaer hun ikke længer at bære sin Smerte. Hun kan ikke leve uden at erholde en Forklaring. Hun overtaler let Broderen til at gjøre fælles Sag med sig, og de iværksætte nu en formelig Flugt, først til Ruinerne af Gurre, hvorhen Digteren har yttret at ville begive sig, og derfra „ud i den vide Verden.“ Scenen flyttes til Gurre, hvor Poeten alt maa være indtruffet, men formodentlig har han lagt sig til at sove paa et skjult Sted; thi de to Sødsfende kunne ikke finde ham, og beslutte, da det lider ad Natten, at see Tiden an hver under sin Bust. De svøbe sig ind, falde i Søvn og — drømme.

Istedenfor at Shakespeare med større Dristighed la-

der Tilskuerne drømme hele sit ovenfor nævnte Stykke, eller, om man vil, selv drømmer det, lader Heiberg, for ei ganske at bryde med Illusionen, de tre Hovedpersoner fra de os bekjendte Scener her drømme et Drama 500 Aar tilbage i Tiden, som er „Syvsoverdagens“ egentlige Indhold og Kjerne; og for at Tilskuerne kunne drømme med, svinger Phantasus sin Tryllestav og maner den gamle Gurreborg op af Ruinen.

Baldemar Atterdag holder her, som man troer, af Skinsyge, (skjøndt det nok ikke er ret historisk oplyst), sin Dronning Helvig indespærret, og Drosten Podebuss søger forgjæves at udjævne dette Misforhold. Vore tre Drømmere, eller Syvsovere, optræde her hver med en til Tiden svarende Charakter-Lighed. Anna er Dronningens Terne, Balthasar Drostens Gangerpilt, og den anonyme Digter hedder Thorstein, er Kongens Skjald og erklærede Yndling. Baldemars Elskede, Lovelille, er død. Han har i lang Tid ført hende balsameret om med sig overalt, indtil engang Thorstein har faaet det Indfald at tage en Diamantring (?) af Ligets Finger. Til denne Ring knyttede sig Løves Tryllemagt over Kongen; hans hele Yndest kaster sig nu paa Skjalden, som han ikke senere kan undvære og som med sine Qvad maa oplive hans bedrøvede Sind. Ringen og med den Kongens Gunst gaaer fra Thorstein over til Anna, fra hende til Podebuss, fra ham til Balthasar, der faaer Befaling at kaste den i Søen, men selv en Stund beholder den, indtil hans Herre tvinger ham til at give den tilbage, og selv kaster den i

Søen. Tryllet er hævet; kun at Kongen fyldes nu af Kjærlighed til Søen og hele Naturen ved Gurre. Han forsoner sig med Dronningen, og Thorstein og Anna reise som trolovede til Bretland.

„Søndersoverdagen og dens Nat er endt.“

Phantasia lader Alt forsvinde, byder en Undine at hente Ringen af Søen og en Sylfe at sætte den paa den sovende Digters Haand, og indhyller hele Egnen i en stærk Morgentaage. Igjennem denne kommer nu hele Spidsborgerselskabet travende, for at oplede de Undbegne. En Procurator har i Taagen forlovet sig med Balthasars Udvalgte. De Sovende vaagne, Anna faaer igjen Ringen af Thorstein, og deres Forening bliver legalt sanctioneret efter nogen Modstand af Grosserereren. Taagen adspredter sig, og da den opgaaende Sol pludselig bestraa- ler Frederiksborg, begive de sig tilligemed en Skare syn- gende Bønder til Kroningen.

II.

Medens man endnu kun kjendte dette Stykke af Om- tale, kunde man tænkt sig, at Digteren havde benyttet den bekjendte Legende om de syv Sovere, der under Forføl- gelserne i Christendommens første Tider flygtede ind i en Klippehule, hvor de faldt i Søvn og først vaagnede 500 Aar senere under Keiser Theodosius. Dette Sagn kunde med behørig Modificationer tænkes lokaliseret i nordiske Forholde, og saaledes at foranledige adskillige komiske Si- tuationer som Arabesker udenom det dybere, ideale Ge-

halt. Digteren er imidlertid, som vi have seet, gaaet en ganske anden Vej. Det er hos ham ikke Personer fra et længst forsvundet Old, der vaagne op i Nutiden, men det er Nutidens Mander, som sove sig ind i Fortiden.

Den Modsetning, hvorpaa denne dramatiske Composition hviler, har Heiberg allerede før gjort til Gjenstand for poetisk Fremstilling. Det er Forholdet mellem den prosaiske Filisterverden og den poetiske Tankesphære, den førstes Indholdsløshed i Sammenligning med den sidstes evige, ideale Realitet. Dette Forhold har han oftere fremstillet saaledes, at det poetiske Livselement repræsenteres ved en ud over det Sædvanlige stræbende Tankeflugt, eller ved en sværmerisk, romantisk Kjærlighed som Grundlag for den høiere Ideeudvikling. Herhen høre de Elskende i Pottemager Walthers, Digteren og Manine i Julespøg, Psyche, Agnete i Elverhøi, Marie i Alferne. Naar man i Almindelighed var enig om, at i Fata Morgana Symboliken undertiden gik over i mager Allegori, og Bevidsthedsgradernes Repræsentanter fortyndede sig til abstracte Personificationer, saa maa det indrømmes, at Heiberg neppe nogensinde har valgt en heldigere Form for sin ovenberørte Yndlingsidee, end i Synsoverdagen, naar Talen er om at indvirke selv paa den mere indskrænkede og udannede Sands, og aabne den for Anskuelse, den ellers kun nødig vil admittere.

Vi gjentage det, Valget af dette Dramas Form maa ansees for meget heldigt. Et saa alvorligt poetisk Drømmebillede, indmanet i en Kamme af komisk Prosaiskhed,

maatte just ved Kontrasten blive af stor Virkning, og denne Virkning vilde bleven større, hvis denne Kamme, eller Stykkets Begyndelse og Ende, havde været udstyret med mere komisk Kraft. Men her er, som det synes, Digtets svageste Side. Det Komiske maatte gjerne have været noget mere komisk, Musen maatte gjerne have mishandlet Filisterne lidt mere, dette forresten naturtro, i en liblig Dialog skizzerede Genrebillede, kunde gjerne, uden Skade for det Heles Hensigt, have bragt Lungerne i en stærkere Mystelse. Naar man hertil vil svare, at Stykkets Anlæg har indskrænket det komiske Parti til et snævrere Rum, end gunstigt er for komiske Situationers Udvikling, og kun kunnet lade det blive en let Skizze, saa er dette vistnok sandt, men da dog en Del af Hovedinteressen hviler og efter Planen skal hvile paa dette Punkt, saa maatte det i extensiv Henseende Nægtede være intensivt opveiet ved mere originale, stærkt tegnede, selv maaskee noget karikerede Charakterer.

Vi komme saaledes til at gaae i Rette med Digterens Opfindelsesevne, og Spørgsmaalet bliver da, hvorvidt man her var berettiget til at vente mere, end det Givne. Dette mene vi unægtelig er Tilfældet, og det forekommer os, at Digteren selv har været af samme Mening, naar han lader Phantasus sige:

Jeg viser jer hvert jordist Billed luttret,
 Og luttret Eders Følelse derved,
 Thi snart som Mennesker I skulle dele
 De Jordistes Bekymringer, og snart
 Med Gunders Latter nyde deres Daarskab.

Viistnok er det altid en mislig Sag at love Publicum Stof til Latter, thi Forventningerne spændes da i Almindelighed for sangvinst; og det bliver derfor endnu dobbelt ubarmhjertigt af Digteren, naar han i en af Slutnings-scenerne lader os ane, at de bedste Wittigheder ere givne til Pris paa Vandringen i Taagen, og saaledes aldeles ikke komme Tilskuerne tilgode. Medens Een af Selskabet jamrer over vaade Fødder, en Anden over Asthma, siger nemlig Constance til sin Tilbeder, Procurator Steier:

„De har meget bidraget til at forsøde mig denne Vandrings Gjenvordigheder. I al min Nød har jeg ideoelig maattet lee af Deres lystige Indfald.“

Imidlertid slutter denne Kamme sig ret smidig om det gamle romantiske Maleri, og den vil, naar man nedstemmer Forventningerne noget, endog gjøre et behageligt Indtryk ved den lette Ironi, den simple Naturlighed, det fortrolige Bekjendtskab med Livets trivielle Former, som her træder os imøde.

Digteren Thorstein og ved ham hans Elskede have allerede midt i Prosalivet anticiperet den høiere Virkelighed, og deres fælles Følelse letter dem den fuldstændige Tilegnelse. Ved disse føres Tilskueren ind i den nye Verden, men den Magt, der styrer det Hele, er ikke her abstrakt Philosophi, det er Poesien, hvis Bud vi følge, og derfor er Phantasien og Symbolet, ikke dialektisk Demonstration, den Bro, hvorover vi føres. Digteren i Stykket viser sig ikke paa Scenen før i Drømmeverdenen, og dette er et rigtigt og betydningsfuldt Træk, han tilho-

rer ved sin Genius kun hin Verden og har Intet at bestille blandt Filisterne. Anna behøver en Impuls for at rive sig løs; hun faaer den i den smukke Romanze:

„Koning Bolmer drager affted paa Jagt.“

der er hele Digtets Centrum, og faaer en symbolsk Betydning. Fra det Dieblik hun har reciteret den, er hun løftet ud over det sædvanlige Livs Fordringer; hun følger nu de høiere Magter og tilhører Ideens Verden. Hun faaer Mod til at flygte fra sin daglige Omgivelses Tomhed, til at overvinde sine Tvivl og hengive sig til den Indflydelse, der nu med magisk Kraft bemægtiger sig hende.

Men i det Drama, som Drømmen viser os, spiller det Symbolske med stærkere Glimt, hvorved Stykkets Idee udvikler sig fra den tvivlende Anelse til stedse stigende Klarhed.

Denne Idee, som vi alt i Almindelighed have angivet, udvikler sig i Digtet selv ved den dristige Operation, at Drøm og Virkelighed bytte Roller, saaledes at det Liv, Hverdagsmenneskene i sædvanlig Tilstand kalde virkeligt og vaagent, egentlig viser sig som Drøm, og den digterisk begejstrede Drøm som den sande, blivende Virkelighed.

Anna (til Thorstein).

„— — — — den lange Tid,
 Hvori jeg tvivled, synes mig en Drøm,
 En mørk, en hæsleg Drøm, hvoraf jeg vaagner.
 O Hverdagslivet ligner selv en Drøm,
 Hvor Misforstaaelser forbittre Sindet!

Men her hos Dig er denne Drøm forbi,
 Hos Dig jeg staaer i Digtetekunstens Rige,
 Her svinder Dunkelheden; jeg er vakt
 Ved Fuglesang i Morgenens klare.

Og siden, da han skænkter hende den Ring, han har taget af Lovelilles Liig, siger hun med umiskjendelig Gentydning til sit Tilskuerne tidligere bekjendte Liv i Nutiden:

„Det er som om jeg kjendte den; i Drømme
 Jeg troer, jeg har den seet.“

Men denne begyndende Bevidsthed om den poetiske høiere Virkelighed, frembryder ikke pludselig, den er allerede tidligere motiveret. Anna hører til de kvindelige Bæsjener, der med en reen, uskyldig Umiddelbarhed, hvori den sværmeriske Natur slumrer til en Tid, blot behøver et Pust af en høiere Aandeverden, (sædvanlig skeer det, som her, i Form af Kjærlighed), for at udfolde en Rigdom af romantisk Livsanskuelse. Hendes Ven har forhen meddelt hende Brudstykker af et stort Digt om Valdemar Aftterdag; hendes letmodtagelige Aand er bleven opfyldt heraf, og det er saaledes ikke blot i Stykkets Plan, men tillige psykologisk rigtigt, naar hun om Aftenen, efter Ankomsten til Ruinerne af Gurre, i Samtalen med sin Broder, udbryder:

„Ogsaa jeg føler mig inddragen i en forunderlig magisk Kreds, der paa eengang er mig bekjendt og fremmed. Men det er intet Under. Jeg har jo virkelig levet i denne Kreds, ja netop levet i den, thi hvor føler man mere sit Liv end i Digtetekunstens Frembringelser?“

Derimod skulle vi meget betvivle, at det enten er psykologisk consequent, eller stemmende med Digterens egen Hensigt, naar han her for et Dieblif lader Balthasar sympathisere med Anna:

„Og dette Digt, som jeg nu har hørt saamange Stykker af! Det forekommer mig ligesom jeg havde levet ved Balde-
mars Hof“ o. s. v.

Digteren synes nemlig aabenbart at have villet, at Balthasar skal vise sig uslere og ubetydeligere, jo nærmere han træder Drømmeverdenen, og han falder ogsaa strax tilbage til sin sande trivielle Character, naar han svarer sin Søster:

„Ja Tak skal Du have! Der er dog en stor Forskiel paa Digt og Virkelighed.“

I de ovenanførte Replikker af Anna kan man finde hele Digtets Idee, eller dets ideale Indhold og Udbytte antydet. Men dette Udbytte er ikke som det, hvormed man sædvanlig forlader Theatret; det er et af Menneskeaaendens store Livsspørgsmaal, som her er discuteret med digterisk Overbevisning, med Troen paa Phoebus Apollos Guddom.

Der er en Trang, som gjenfindes hos enhver Menneskesjæl af ædlere Stof, hos Enhver, som kan hæve sin Tanke over de verdslige Formaaes Forfængelighed, det er Trangen til noget Bist midt i dette Livs Omstiftelser, til noget Blivende, eller med andre Ord, Trangen til Sandheds Erkjendelse. Den kan i Almindelighed yttre sig i tre Former: Individet kan stræbe efter at besidde Sandheden enten i Religionen som den populæreste Form, eller i Kunsten, eller i Videnskaben, og først i denne Besiddelse

føler han sig lykkelig. Det er muligt, — at de, der udforske Tankens inderste Bæsen igjennem Philosophien, som har al Videnskab til Forudsætning, kunne komme Sandhedens Kilder nærmest; men det er kun de Færreste, hvem Lyset ad den Vej bliver til Del. En tilgængeligere Vej frembyder Kunsten, navnlig Poesien, derved, at dens Mid- del eller Sprog væsentlig er symbolsk, og saaledes, om man end ikke bliver sig den fulde Betydning bevidst, dog ved sin umiddelbare Indvirken paa Phantasi og Følelse kan frembringe en Tro paa det Uendelige. Saaledes kan Kun- sten, efter den forskjellige Retning i Bevidstheden, enten nærme sig mere Charakteren af Religion, eller af Phi- losophi.

Imidlertid har vel stedse en stor Masse af Menne- sketjønnet været enig i, ikke at troe paa anden Sandhed, end den, man kan see, føle og tage paa, den man kan spise og drikke. Disse uovømme naturligvis ikke gjerne Realit- teten af et andet Liv, en anden Verden, end den, hvori de daglig spidsborgerligen færdes. At vække saadanne Sjæle ved Poesiens uimodstaaelige Magt af deres Sløv- hed, til Bevidstheden eller dog Anelsen om en Verden af høi og blivende Sandhed, kan udentvivl betragtes som nærværende Dramas populære Tendents; Digteren har vist os begge disse Verdener i klare Billeder; Phantasus staaer som Tolk imellem ham og Folket, og lader os høre snart den ene, snart den anden Verdens Toner, som om han vilde sige: „nu kan I selv vælge.“ Men af en saa erfaren Digter var det at vente, at han ikke vilde vise os disse

Livsmodsætninger med den bratte Overgangs Nøgenhed, uden forbindende Mellemlid. Thorstein og Anna staae som Billeder paa, at den materielle Virkelighed ikke ensidig bør foragtes, men kan modtage Betydning og Helligelse ved at beaandes fra en ideal Sphære. Ham har en lykkelig Natur ført Ideen, eller hvad vi have kaldt den høiere Sandhed, imøde, og den kaster en romantisk Glans over hans Kjærlighed; hun kommer gennem Kjærlighed for Manden til Kjærlighed for Ideen.

Foruden de før betegnede to Classer af Mennesker, gives der endnu en tredje, en Art Mellemlid, der repræsenterer Overgangen mellem den høieste og laveste Stræben. Der findes visse mindre kraftige og heldige Mænd, der ikke føle sig tilfredsstillede af den materielle Tilværelses idelig afverlende og forsvindende Phænomener, føle sig idelig illuderede af det Endeliges Tomhed, men mangle Besindighed og Kraft til at tilkæmpe sig Klarheden; de søge med svag Utaalmodighed kun Trøst og Glemsel, og den finde de i tankeløs aandsfortærende Beskjæftigelse, i mystiske Drømmerier eller adspredende og bedøvende Sandfærdigheder. Herhen høre de Charakterer, som i vore Dage svare til de poetiske Typer fra Middelalderen: Tannhäuseren, Don Juan og tildels Faust. Enten gaae de tilgrunde i det Mandløse, eller i Svirvelen af deres Lyster, eller de ved en mægtig indgribende Omstændighed løsriveres af Dæmonernes Garn og gribe det Virkelige i Tilværelsen.

Som en Repræsentant for det sidste Slags har Digteren fremstillet Kong Baldemar Utterdag. Den Ring,

hvis Trylleri han en Tidlang er underkastet, har den samme Kraft, som Alfekongen i „Sommernatsdrømmen“ udøver ved Saften af en Plante, — at frembringe pludselig Kjærlighed til en bestemt Gjenstand; men den faaer tillige en langt dybere Betydning som Symbol paa den stedse vigende og gjøglende Sandhelighed, der besejrer Kongens bedre Jeg, og driver ham rastløs fra Lyst til Lyst.

Da han hører Anna synge den os tidligere bekjendte Romance, som indeholder et gribende Billede paa Kongens urolige, ulykkelige Higen efter at finde Glemsel og Trost for sit bittere Savn, er det som hans Bevidsthed for det Sande pludselig vaagner, det er som han for et Dieblif føler hele Indholdsløsheden af Jagtlivets vilde Udspredeiser, hvori han har søgt at drukne sin Smerte over Tabet af Love. Det synes, at han i disse Toner, i dette forædledede Udtryk af Sorgen, skal finde Indgangen til Befrielse og Frelse. Han udbryder:

„Idet du synger for mig om mit Savn,
 Jeg føler det ved Tonerne forædlet,
 Og Sorgen bliver mig en Nydelse.
 Ja du har Ret: Omsonst jeg gaaer paa Jagt,
 Den vilde Tummel fylder ei min Tanke;
 Forgjæves vanter jeg i Skov og Eng,
 Forgjæves lytter jeg til Bind og Sø,
 Hvad dybt jeg savner, ingensteds jeg møder.“

Han synes at ane, at han i en reen qvindelig Sjæls Ustyld maatte kunne finde Fred:

„Åh, Anna! du kan vistnok ei forstaae mig,
 Thi du har ei erfaret denne Tomhed

I Sjælen, naar man griber utaalmodig
 I Luften efter hver en luftig Skygge,
 Og tænker, der er Liv og Bæsen i den.
 Og dog, hvis du forstod mig, — selv kun halvt, —
 Maaskee jeg fandt hos dig den søgte Lindring."

Men hans Time er endnu ikke kommen. Det er kun Forløberen for et nyt Udbrud af hans sandfelige Liden skab. Ringen er for Tiden hos Anna, og han er endnu stedse dens Trolddom undergiven. For en Hverdags-tid hos Anna vil han tilfidesætte Jagtglæderne. Selv midt i den glædende Sandfælsigheds Udtryk, hvormed han, maaskee bedragende sig selv, søger at besnære hende, viser sig imidlertid et poetisk Gemyt, et bedre Indhold, der er for godt til at gaae tilgrunde:—

„Du veed, ved Borgens vestre Taarn
 Der er en Rosengaard, kun smal og liden;
 Hvis du komme vil, da skal ei Rosen
 Forgjæves sende mig sin Duft fra Kalken,
 Og Stjernen ikke lyse mig forgjæves . . .

. . . . En Løvhytte der staaer,
 Saa tæt og hyggelig, netop saa stor,
 At Lo den rummer i sin snævre Plads;
 Dens Løv er som en grønlig Sky, der skjuler
 For Diet hvad som hviler i dens Favn;
 Ved Midnatstide har den dunkel Aften,
 Ved Aften har den Nat; selv Stjernens Die
 Kan ikke see derind"

Men Forsøget mislykkes ved en List af Anna og Dronningen, da denne i sin Længsel efter at gjenvinde Kongens

Hjerte, istedenfor hin begiver sig til Stævnemødet. Den falske Anna vækker kun hans Egegyldighed; thi hun er ikke i Besiddelse af Ringen.

Og nu viser Digteren os med en næsten grusom Ironi den fluctuerende, endelige Stræbens Betydningsløshed, idet Kongens Tilbøielighed tilsidst knytter sig til den usleste, uværdigste Gjenstand blandt de optrædende Personer, til Drostens Tjener, Balthasar. Hermed er Prøvetiden tilende. Hans Dine oplades endelig for den Væb af Illusioner, hvori han har været hildet, og hans Gjenforening med den ædle Dronning betegner den skuffede Sjæls aandige Frigjørelse.

Vi have i det Foregaaende hentydet paa, at det næsten altid har været visse Ideer, der have ledet Heibergs digteriske Virksomhed, navnlig som Dramatiker. Idet dette maa antages som begrundet i hans eiendommelige Digternatur, bliver det heraf forklarligt, at han, saa betydelig en Plads han end indtager i vor fattige dramatiske Litteratur, sjeldnere (maaskee kun i Nina) har forsøgt sig i den dybere, psykologiske Charaktertegnning. Det stemmer desuden med den æsthetiske Grundanskuelse, han har udtalt og som sætter Skønheden i den eksisterende Virkeligheds Yderflade, at det Plastiske hos ham mere fremtræder i hans Digtninger som Helheder, end i Behandlingen af de enkelte handlende Personheder. Næsten i alle hans Skuespil grupperer Interessen sig omkring Charakterer, der ikke saameget ere dybt udviklede Individualiteter, som Typer eller Repræsentanter for en hel Klasse af Bevidstheder, hvori

en komisk eller alvorlig Idee kommer tilsyne. Dette gjælder mere eller mindre om Goldkall, Hans Mortensen, Frøken Trumfmeier, Trop, Agnete, Clothaldo o. fl. Det samme gjælder ogsaa med Hensyn til Søndersoverdagen. Alle Personerne hvile nærmest i Ideen, som behersker det Hele.

Med dette Princip fæster Digteren mere sin Opmærksomhed paa det Dramatiske som Totalitet, og man vil lettelig tilgive, at han, som det synes, desuden heri følgende sin Naturs Tilbøielighed, er mindre skrupuløs med Hensyn til Charakterernes psykologiske Conseqvents, end andre Digtere, der gaae en anden Vej, og mere vise Menneskekundskab i en detailleret Udførelse, end Kjendskab til det moderne Theaters Fordringer, Handlingens raske Fremadskriden til Maalet o. s. v.

Det vilde imidlertid ikke falde vanskeligt, ogsaa at paavise psykologiske Fortjenester ved Personerne i det foreliggende Drama, skjøndt denne Side maatte blive mindre fremtrædende, da det Heles Anlæg tillod en mere skizzeret Charaktertegnning.

Saaledes er især Kongen fortræffelig skildret. Denne Konge er ikke blot en digterisk Charakter, det er tillige en betydningsfuld Figur i den danske Historie. Der existerer saaledes her historiske Fordringer, som Heiberg efter vor Mening ikke har tilfidesat. Baldemar Atterdag spiller en stor Rolle i den danske Middelalder. Han er saa at sige dens sidste Midder. I de Smaatræk, der om ham ere os overleverede dels af Historien, dels i Sagnene, skildres han netop som en Typus for den Tid, da de Mægtige be-

gyndte at tvivle om Paven's Ufuldkommenhed*), paa den ene Side som en snu Diplomat, hvis fornemste Bevæggrund var Egennytten, paa den anden Side som en letsindig, godmodig, men ubændig Natur, der dog stedse bevarer en romantisk, ridderlig Holdning, selv naar den vildt hengiver sig til Jagtens og Kjærlighedens Sandseberuselser. Han var, som Holberg træffende siger, en Mand, der „tracterede Religionsfager cavalièrement,“ og „ikke var ufølsom imod Fruentimmer.“

Dronning Helvigs sømme, resignerende Charakter tilhører ganske Digteren. Det samme gjælder om Anna. Men, som alt antydet, erholder denne tillige en dybere symbolisk Betydning.

En Forskjel mellem den romantiske Middelalder og vor Tid er ikke blot, at dens egentlige Aristokrati er næsten forsvundet, men at ogsaa Damearistokratiet næsten er gaaet over til det Modsatte. Med saa mangen anden Tro er og den paa Damernes høiere Natur gaaet tabt. Deres Stilling, der dengang var befalende, er nu i Forhold til Mændenes Frihed næsten fortrykt. En svag og kraftløs Mand kan paa vor Tids Overflade spille en taalelig anstændig og almenagtet Rolle, medens han i Fortiden ganske vilde været tilovers; og det er saaledes et rigtigt Træk, at Anna, der i Nutidsvirkeligheden maa skjule sine

*) Bekjendt er saaledes hans dristige Brev til Paven, om hvilket Hs. Hellighed yttrede: „valde amarum est“ (det er saare bittert).

Følelser og tilbagestrænge sin ædle Personlighed, i den drømte Verden optræder uforbeholdent med hele sin Naturs Adel og Barm, hvorimod Balthasar her ikke længer er hendes Broder, men nedsynker til den Stand og Charakter, han i Manden nærmest tilhører, Trællenes, til en Skikkelse, der undertiden minder om Hakon Karls Karer. Charakterens sande Væsen, dens virkelige Betydning maa nemlig udvikle sig i den Verden, der har den største Sandhed, i Drømmespillet.

Goethe skal engang have yttret, at han kjendte de sande Digtere paa deres Behandling af Mellemcharaktererne. Maaſkee kan man henregne Balthasar til disse. Det er, som bekjendt, langt lettere at skildre et Ideal af Fuldkommenhed og et Ditto af Slethed, end disse Blandinger af lav Smaalighed og Skikkelighed, hvoraf Menneskenaturen frembringer saamange. Fra dette Standpunkt vil muligen den Inconseqvents i Balthasars Charakter, hvorpaa tidligere er gjort opmærksom, endog lade sig forsvare, saavelſom den besynderlige Forkjærlighed, hvormed Digteren endnu lader et Glimt af noget Bedre skinne frem hos ham, hvor han beder om at maatte følge med Anna til Bretland:

„Ak, ædle Jomfru! vil I drage bort,
Saa tag mig med Jer; jeg vil tjene Jer.
Jeg finder her utaaleligt at være,
Dg kun for Eders Skyld jeg holdt det ud;
Men gaaer I bort, fortvivler jeg tilvisse.“

Podobusk, den alvorlige, retskafne Drost (første Minister), kjendes af Historien. Han repræsenterer her Me-

diationen, han er det mæglende Princip, det Medskab, hvorved Digtets styrende Magt fører Forviklingen til Klarhed og No.

Blandt de af Profamenneskerne, der ikke forlode deres Element, maa især nævnes den gamle Renteskriver paa Fredensborg. Men han er ikke blot en sand og tro Skildring af Hverdagslivet: han synes at have noget Meer at bestille, end at være Renteskriver og gjæstfri Vært. Man kan i ham see en Repræsentant for et Stadium i Bevidstheden, der ikke er utilgængeligt for en høiere Sandh. Dette er udtrykt derved, at han har taget sin Afsked og flaaet sig fra Verden, ved hans Godmodighed og den Humanitet, hvormed han endnu erindrer sine Ungdomsdaarligheder og viser Skaansomhed mod den yngre Slægt, og endelig derved, at han er en Smule hengiven til Overtro. Han er den eneste, som halvt om halvt troer paa den vilde Jagt.

„Det er ikke fordi jeg just troer derpaa, men der er dog Mange, som forsikre det; — — — Og jeg veed ikke, men for et Dieblif siden det forekom mig, at at jeg hørte saadan en underlig Lyd i Luften.“

Endelig kan endnu som et betydningsfuldt poetisk Moment nævnes 2den Acts 10de Scene, hvor de utaalmodige Spidsborgere, inden Drømmen er forbi, forsøge at trænge sig ind i den dem fremmede Verden. Men dens Hellighed taaler ikke at besmittes af profan Mand, og Phantafus træder dem med sin Guddoms Majestæt i Veien:

„For jer er ingen Birkelighed her.“

Skulde en — det maa tilstaaes, lidt upoetisk — Kritik opholde sig over Noget, da maatte det være over det Factum, at Thorstein, en Charakter, som af Forfatteren synes beregnet paa alle Tiders Agtelse og Kjærlighed, med en utilgivelig Ubesindighed — stjæler Ringen af den døde Løves Finger; thi vel er han Ideens Hovedrepræsentant, og ved den hævet over Filisterlivet, men i dette vil han desuagtet kunne ansees med Straf for „Valrov“ efter Lovens 6, 16—3). Og selv naar det skulde kunne godtgjøres, at Thorstein er yngre end Forordn. af 11te April 1840, vil han dog være at ansee med 5 Dages Band og Brød indtil 5 Mars Forbedringshus. —

Dictionen er helt igjennem reen og ædel, Phantasus's Replikker have især megen Friskhed, og man mindes i de alvorlige Scener tidt om de smukkeste Partier i Deblenschlägers Dramaer. Det hedder i Dedicationen, at

„Hver, som Glæde kan ved Danmark føle,
 Skal her sig glæde ved den danske Luft,
 Ved Nætterne, som kjøle,
 Ved Dagene, som bringe Markens Duft,
 Ved Landets fordringsløse, simple Sprog;“

og saaledes er Heibergs Sprog virkelig: klart, simpelt og fordringsløst.

III.

For de Læsere, som maatte ønske at vide, hvor meget Forf. har benyttet af det historisk Overleverede, skulle vi endnu tilføie Følgende angaaende den herhen hørende Sagnkreds.

Den bestemte Dag, til hvilken en festlig Anledning fremkaldte Stykket, maatte let føre til Benyttelsen af den gamle Folkeovertro, som gjør Sysoverdagens Nat, ligesom St. Hans-, Nytaarsnat o. fl. til et Slags Frihvarteer for Here og Gjengangere. I Overensstemmelse med sit Digts Fordringer gjorde Forf. den tillige til en Faste-lavnsmandag for de vantroe Filistere. Phantasmus, denne ungdommelig kjække, men dog alvorlige Skikkelse, fornægter paa eet Sted sin Natur, idet han skjelmst og skadesro ender første Act med de Ord:

„Ja render kun, I Narre! render til Verdens Ende;
Det er Sysoverdag, det skal I faae at kjende!“

Man har en gammel Ræmpevisse om Dronningens Forhold til Tore og Kongen, som det dog ikke laae i Heibergs Plan nærmere at benytte. Hun skildres der ganske anderledes, end vi see hende i Stykket:

Her gaaer Dands i Borgegaard,
Der dandser Dronning Helvig med udslagne Haar.
Medens Herre Kong Baldemar kand love dem baade.

Dronning Helvig hun sig over Axel saae.
Der seer hun Lovelid i Dandsen gaae.

Dankongen og Lovelid stander under Svale,
De havde saameget om Dan Dronningen at tale.

„Christ give, at Dronningen hun var død,
Da skulde du høre Guldkronen rød.“

De tænkte, de vare eene to,
Der stod Dan Dronning og lydde derpaa.

Kongen drager i Leding, og Dronningen lover ham at vogte Landene og Jomfru Love; men

Dronning Selvig, hun lader en Badstu hede,
Jomfru Lovelild hun skulde først der i trede.

Jomfru Lovelild bad de skulde Dørene opflaa;
Dronningen bad dem gjøre Ild oppaa.

Det kunde de høre saa langt i Stræde,
Hvor Lovelild monne i Badstuen græde.

Det kunde Dronningen høre over Borgegaard,
Hvor Lovelild fik en Død saa haard.

Det fik Dronning Selvig for Lovelild var død,
Ret aldrig bar hun Guldkronen rød."

Hos Hvitfeldt beskyldes hun endog for at have gjengjældt Kongens Utroskab med samme Mønt.

Der meldes i nogle Sagn om et, andet Gurre, hvor Kongen tidligere opholdt sig, og han skal først, efterat Hofmanden, som var i Besiddelse af Klenodiet, havde kastet det i en Sump, tæt ved denne have opført det andet, senere saa bekjendte Gurre. Det herhen hørende Sagn fortæller Peder Eyb saaledes:

"Kong Baldemar IV elskede denne Love (hvilket Navn er endnu brugeligt her), som var af Nyland (Nygen), og siges, at hendes Moder havde bundet noget paa hende, som et Kjerligheds Tynder. Hvorfor og Kongen elskede hende saa høit, at han endog efter hendes død førte hendes Lig om med sig: hvorved Tjenerne fjeddes, som skulde bære Kisten med Liget ud og ind, og derudover, der Kongen var

ej tilstæde, oplod een af dem Kisten, at see hvad i var, og der han saae liget og et Baand om Halsen med noget Tøj udi, tog han det og stak det hos sig. Strax elskede Kongen hannem og skøttede intet om Kisten, saa han stedse maatte være hos Kongen, hvor han var, som og gav ham mange og store Forærringer. Dimsider der han heller vilde være i Rolighed, end i sliig daglig Opvartning, tog han det tingest og bandt paa enden af et Spyd og stak ned i Gure Morats. Derpaa lod Kongen ham fare, og fik usigelig Lyst til dette sted, som er vel bevist, og som Meursius skriver, at han elskte det sted Gure, ja endog mere, end hannem burde. Dend Jislandske Autor in Hist. Seniorum Msr. taler ogsaa om det samme, og legger til hvorledes han skulde did efter sin Død, med mange sorte Medfølgere, osv."

Saa mælde og en Deel Skribentere om Kejser Karl den Store, at han blev forelsket i en slet Kvindes Person, hos hvilken han altid var, endog efter hendes Død, indtil Turpin Erke-Bisp i Kejserens Fraværelse besaae Liget og fandt en ring under Tungen, hvilken han tog til sig. Hvorudover Kejseren, som opvogned af en dyb søvn, beføl det døde Legem at begraves, men elskede siden saaledes Erke-Bispen, at han stedse maatte være hos hannem. Og saasom Turpin befrygtede, at samme Ring kunde komme i andres Hænder, kasted han samme Ring bort i en Søe ved Alfen. Efter hvilken Tid Kongen havde saadan Lyst til dette sted, at han stedse siden helst vilde være der, hvor han og døde og blev begravet."

Vi have da her et af de saakaldte vandrende Sagn, hvoraf maaskee en lærd Historiker i Tiden vil bevise, at der slet ikke har existeret nogen Love, nogen Ting, nogen Kjærlighed til hende hos Baldemar. Dette er imidlertid et af de Uheld, Poesien vil vide at finde sig i.

Den ovennævnte Forfatter fortæller derhos, at man havde spaaet Kongen en Datter med den forskudte Dronning; men han paastod, det aldrig vilde skee.

„Nogen stund derefter kom Kongen til Søborg, og der uforvarende saae en overmaade skøn Jomfru udi grønne Klæder. Begjærede derfor af Hoffinderne, at de skulde føre hende til sig; Men der hun ingenslunde vilde, ja bad og ydmygeligen derhos, at de vilde forskaane hende herfor, klædde de Dronningen, som der var fangen, i hendes grønne Klædning, og førde saa til Kongen, hvilken sov hos hende og avlede Margrete, som siden vandt Sverrig til Danmark. Dette giver og Meursius nogenledis tilkiende, og Lyslander“ . . . osv. *)

Hermed staaer endnu et andet Sagn i Forbindelse, som har en saa poetisk Skjønbed, at Heiberg, hvis han havde kjendt det, maaskee havde benyttet det til sit Dramas Opløsning. „Dronningen sad endnu fangen paa Slottet. Men da Baldemar engang kom ridende over Broen, stod ved Borgleddet en lille smuk Pige, klædt i Bondedragt. Kongen blev opmærksom paa hende og tog hende op foran sig paa Hesten. — Da sagde Pigen: „Du ride vi til Hove“, — hvad vil Du der? spurgte Kongen for-

*) See Kæmpeviserne og Carl Baggers „Smaadigte“ S. 94.

undret, — „bede Kongen om Naade for min Moder, Dronning Helvig.“ Og denne lille Pige, som skaffede sin Moder Friheden igjen, hed Margrete og forenede siden som Dronning de tre nordiske Riger.“

Kong Baldemars vilde Jagt igjennem Luften, (ogsaa et vandrende Sagn, der er almindeligt i Tydskland, og fortælles i England om Kong Artus, ved Slesvig om Kong Abel, ved Kallundborg om Christian den Anden) betragtes af Almuen som Himlens Straf, dels for hans ødelæggende Jagtlidenskab, dels for hans bekjendte formastelige Uttring, at han gjerne overlod Vorherre Paradis, naar han kun maatte beholde Gurre. Det hedder i en Romance af Ingemann:

„Saalunde vil man sige,
Han bøde maa med Nag,
Dg vente paa Guds Rige,
Dg Dommens store Dag.

Men i de Nætter klare,
I Sommer og i Høst,
Som af en Trækfuglskare
Fornemmes sælsom Røst.

Tidt korsfer arme Bonde
Sig end paa natlig Sti,
Hvor Jægere og Hunde
Ham fuse vildt forbi.“

Folk, som ere fødte paa saadanne Dage, at de kunne see Sligt, skildre ham enten med sit Følge ridende paa en hvid Hest, som alle vilde Jægere med Hovedet under Armen, med Hujen og Pidskesmæld og de fulsorte Hunde

med gloende Tunger foran sig, eller ogsaa kjørende med fire hvide Heste. Hele Sjælland rundt gaaer hans Jagtvei, fra Søllerød til Nærum (hvor endnu findes Spor af en Vei, han skal have anlagt), fra „Burre til Gurre“, fra Balløe til Tølløsegaard ved Holbek, fra Odsherred til Bordingborg, over Taget af et Hus ved Herlufsholm. Til alle disse Hvilesteder knytte sig Bink om Kjærligheds-historier. Hvor han kommer, bryde Laase og Lænker. Visse Tjenester løhner han med Guld, som bliver til Guld, men fortørnes han, da giver han med samme venlig smilende Ansigt Guld, som bliver til Jld og brænder gennem Haanden. Ogsaa i Jylland skal han drive sit Uvæsen og stundom forstyrre Godtsfolk ved at raabe paa sine fire Hunde, „Hei, Hou, Lystig, Courage.“

En yngre Forfatter, F. Snedorff-Birch, har (i „Læsefrugter 1832“) meddelt et Sagn om en tydsk Soldat, som ogsaa faldt i Søvn ved Ruinerne af Gurre, og i Drømme var Vidne til Kong Baldemars lystige Hofliv; men der omtales ikke, hvorvidt dette støtter sig paa Tradition, eller er en digterisk Opfindelse. — —

Det er ikke første Gang, at Heiberg har knyttet en dramatisk Composition til danske Folkesagn, og med stor Virkning vidst at bevare i Gjenfødslen den romantiske Duft og det nationale Præg, der stedse er sikkert paa at finde aabne Hjerter. Man vil tillige af det her Anført, see, at han har behandlet det af Sagnet Givne med findrige digterisk Frihed, uden historisk eller anden upoetisk Nængsteligbed.

IV.

Heibergs poetiske Charakter maa nærmest betegnes som lyrisk-dramatisk. Den Lyrik, hvori de første poetiske Noveller pleie at bryde frem, har uden synlige Frugter hos ham gennemløbet det episke Stadium, og derpaa udviklet sig i de ham eiendommelige dramatiske Former. I hans Digtergemyt spille fra først af saa at sige to Natureer, en lunefuld-satirisk og en naïv-romantisk. Men som Folge af denne Tohed, mangler, skjøndt han er i Besiddelse af saa mange dramatiske Anlæg, hans Lune, som det synes, den Udholdenhed, der er fornøden til at frembringe en egentlig Komædie. Lysten til at slaae over i det Romantisk-Eventyrlige og i det objectiv Lyriske, gjør sig stedse uimodstaaelig gjældende, og er selv i Vaudevillerne repræsenteret ved Sangene.

Heiberg er ikke nogen modern Digter. Skjøndt samtidig med Byron, er han tilsyneladende ikke bleven berørt af ham eller hans Skole. Man finder ingensteds i hans Værker mindste Spor af den moderne Poesis Sønderrethed og Tvivlen, endnu mindre Tendenser til at regenerere det sociale Liv. Om han i religiøs Henseende har været Tvivler, kunne vi naturligvis ikke afgjøre; men som Digter har han stedse vist en levende, halv barnlig, halv selvbevidst Tro paa Skjønhedsideens evige Realitet. Han har i Poesien ikke længe ad Gangen hyllet nogen enkelt Skole, men hans litterære Virksomhed er en Række Studier, afværlende fra et spansk, fransk, musikalsk-bellmansk, eller begjælst Standpunkt. De Gamles plastiske Sands,

den spanske lyriske Stil, hele den franske Poesi, især den dramatiske (før den nye Skole), de tyske Romantikere, Goethe, have alle haft en stor Indflydelse paa hans Digterudvikling; dem alle har han meer eller mindre reproduceret i danske Toner og Former. Dog er han især paavirket af Göthe og den franske Mand, hvorimod Shafespeare, som overhovedet alt det Engelske, synes, maaskee ved at frastøde hans Smag for det Elegante, at have ligget udenfor hans Tilbøieligheder.

Den Reaction imod en tidligere, noget excentrisk Kunstbevidsthed, som Baggesen negativt gjorde gjældende, især i sine Recensioner og satiriske Værker, har først ved Heiberg og hans Værker faaet sammenhængende Liv og mere positivt Indhold. Han repræsenterer saaledes i den danske Litteratur en ny Kunstskole. Man har undertiden benævnt den Formens Skole, og herimod skulle vi forsaavidt Intet have at erindre, naar man kun ikke derved, som Mange i det Hastværk, hvormed man sædvanlig affærdiger æsthetiske Spørgsmaal, have gjort, tænker ene paa Vers- og Sprogformen, og troer, at Heiberg, fordi ogsaa denne hos ham er meget correct, sætter Poesiens Væsen heri. Saaledes tænke idetmindste alle de, der ikke finde Andet i et Digt, end Versemaal og dansk Stil. Formskolens Princip er derimod, at der ikke kan tales om et Kunstværk, uden hvor den begejstrede Tanke har fundet et fuldkommen adæquat, værdigt og harmonisk Udtryk, hvor det raa Materiale er ordnet og formet til en skøn, gjennem-

sigtig Organisme, hvor Tanken (som de æsthetiske Spidsborgere ved en sælsom Modsigelse pleie at kalde Stoffet) er bleven Form og Formen Tanke, og begge een udelelig Enhed.

Om de Skikkelser, han lader fremtræde i sine forskjellige Bærter, have vi alt tidligere talt. Med Hensyn til det poetiske Udtryk, har det forekommet os, at Skønhederne i Heibergs digteriske Arbejder ikke opdages af alle Læsere, ligesom selv Folk, som ellers have Modtagelighed for Poesi, ved flygtig Læsning kunne overse dem, — netop fordi de ere indsmeltede i de mest flydende Vers, det danske Sprog kan opvise, og fordi de sparsomme Billeder og den hele poetiske Diction fremtræder saa naturlig, klar og simpel.*)

Men hvad der især fortjener at bemærkes som det Respektabelste, der overhovedet kan siges om en Digter, der ikke selv er Grunder af en ny Litteraturretning og Livsanskuelse, er, at han aldrig som de fleste, saavel i vor, som i andre Litteraturer, har behaget sig selv ved stereotype Manerer, men uafbrudt er skredet frem til høiere Udvikling, og hans rene, noget for abstracte Kunstsans har ikke ladet ham antage en bestemt, subjectivt marqueret Farve. Men her møde vi tillige hans væsentligste Svaghed. Hans Lyrik har ingen subjectiv Farve og Eiendommelighed. Hans Talent har i denne Retning kun en objectiv Lethed og

*) Dette gælder dog ikke om hans senere Forsøg i den philosophiske og geographiske Poesi.

Smidighed til passende, men uden positivt Gehalt, at knytte sig til Omstændighederne og „Leiligheden.“ Sit største Talent har han maaskee vist i sine Kritiker og lunefulde Feuilletoner; men hans Færdighed i det lyriske Udtryk (eller med andre Ord: Versificationen) er især kommen til Nytte i Vaudevillecouplets og Operaoversættelser, hvor en vis objectiv Charakterløshed netop er paa sin Plads. Paa Grund af denne negative Egenskab ved hans Vers har han i Reglen kunnet undgaae at skrive slette Leilighedsdigte (hvilket ofte har skadet større Digteres Credit), uagtet han i Embedsmedfør har maattet levere en saa utallig Mængde; men derfor kan man hos ham heller ikke paavise, hvad man kalder Maneer, derfor er det næsten umuligt at copiere ham, hvilket man har seet, med mange andre Digtere, som Baggesen, Schack-Staffeldt, C. Winther, Heine o. fl., uden store Vanskeligheder lader sig gjøre.

Ogsaa „En Sjæl efter Døden.“

Intermezzo. 1841.*)

Da jeg døde og jeg vaagned
 Efter Dødens Slummer hisset,
 Strax paa egen Haand jeg dristig
 Mig paa Excursion begav.

*) Heibergs i Vinteren 1840—41 udgivne „Nye Digte“, og navnlig den saakaldte apokalyptiske Komædie deri, fremkaldte

Fremfor dem, som døde førend
 Aaret eet og fyrgetyde,
 Bidste jeg mig helt bevandret
 Jo i Landets Geographi.

Snart ved Himmeriges Port jeg
 Ganske rigtig traf Sanct Peder,
 Hatten tog jeg af og sagde:
 Bær saa god og lul mig ind!

„Hvem er De, min Herre, ikke
 Det jeg veed, jeg har den Ære“
 Hvad gjør Navn til Sagen, her man
 Er dog ei saa philistrøs.

„Har De reist i Palæstina!“ —
 Ei Stipendium af Fondet
 Fik jeg, mens jeg leved, og min
 Egen Pung slog ikke til.

Dg desuden var der Krig just
 Mellem Libanon og Jordan.
 Ibrahim, saavidt jeg veed, kun
 Slap derfra med revet Skind.

Men af Hersleb, og af Landkort
 Kiender jeg dog Landet, jeg til
 Artium for Religion og
 Testament fik Laud med Kryds.

to i sit Slags komiske Recensioner af Stiftsprovst Tryde (i Petersens Tidsskrift), og Prof. Martenseni („Ædrel.“ 1841, Nr. 398—400). Den første, som jo ikke er Æsthetiker, søgte især at vindicere disse Digtes Betydning for Theologien; den sidste (dengang æsthetisk Theolog) proklamerede Jors. som Apokalyptiker eller Dante for Skandinavien, med Ret til at belægge forskellige Klasser af Senge i den anden Verden.

„Har De syndet?“ Jo Hr. Peder,
Jeg har skrevet Vers, og nogle
Andre, ikke ringe Synder
Jeg i Livet og begif.

„Har De elsket?“ Ja Hr. Peder,
Altid var jeg lidt forelsket,
Og der staaer: hvo meget elsked,
Meget ham tilgives skal:

Et Bind Kjærlighedshistorier
Her jeg skænker Dem! — Da rysted
Han sin apostolske Skulder,
Og mig spurgte: „har De Tro?“ —

Bed den Tro, der flytter Bjerge,
Som den gudsforgaaene Digter
Tænkte jeg paa Bjerget ene,
Hvor de bedste Druer groe.

„Har De tænkt paa Gud?“ Ja stundom,
I de stille dunkle Nætter,
Efter Sorg og Elfsøvs Glæder
Har jeg vendt min Sjæl til Gud.

Men jeg tilstaaer, som treenig
Kom han ikke til mig uden
Af og til „von Hörensagen“,
Samt af Balles Lærebog.

„Har et Studsmaal De fra Heiberg?“
Det just ei; hans nye Digte
Dog jeg har med Interesse
Læst og dem studert perfect.

Kan De ikke see det paa mig?
 Jeg er ganske her som hjemme;
 Hans sataniske Komedie
 Kan jeg næsten udenad.

„En Attest jeg maatte have,
 Før jeg tør Dem lade slippe
 Ind ad Porten; jeg af Hjertet
 Dem beklager, unge Mand.“

Sancte Peder, Sancte Peder!
 Bedste, misforstaae mig ikke!
 Jeg Dem kun complimentere
 Vilde for en Ordens Skyld.

De vil nok ha'e Drikkepenge? —
 Nei, man os ei længer narrer!
 Hr. St. Peder troer nok ikke,
 Jeg har læst mit „Fædreland“?

Jeg, som varmt for Sandselivets
 Rige Sødheds Bald har sværmet:
 Og for Hellas, Nordens Guder,
 Den moderne Poesi;

Hist i det „phænomenale“
 Himmerig min Plads mig venter:
 Slaaer det fejl, — da en Ulykke
 Times skal Hr. Martensen!

„Intelligensblade“ og „Danmark, et malerisk Atlas, med poetiske Bignetter af J. L. Heiberg. 1842.“

„Han visse Tider har om visse Ting at præke.“

Ped. Paars, 4 B. 3 Sang.

„I Intelligensbladene undergaaer hans Forfatterfikkelse ligesaa mange Forandringer, som hiin Sky i „Hamlet“ for Polonius's Dine, som det forventede Dyr i „Recensenten og Dyret“ osv.

Forord af Nicolaus Notabene. S. 33.

I. Vi have fornylig læst det Specimen i den burleske Poesi, som Hr. Professor Heiberg har nedlagt i „Danmark, et malerisk Atlas.“ Hvorvidt Hr. Bing vil være Atlas nok til at bære den Byrde, Professoren her lægger paa hans Skuldre, eller hvor heldig han har speculeret ved at bringe denne Efterbyrd af „En Sjæl efter Døden“ for Dagen, skulle vi ikke indlade os paa at undersøge. Ligesaa lidt er det vor Hensigt at give Referater af det nye Blad, hvori Hr. Professoren agter hver 14de Dag at lade sin Intelligents straale „som en lysende Fane i al den omgivende Dunst og Taage.“

En hemmelighedsfuld, næsten mystisk Dunkelhed gif forud for Prof. Heibergs nye Tidsskrift. Man udtømte sig i Gissninger om, hvem den ubekjendte Forfatter kunde være, som, efter det pretentjose Slør at domme, der først skulde falde den 15de Marts, agtede at gjøre Epoche i den danske „Litteratur og Kritik.“ I Familier og i Saloner rykkede man nærmere sammen; thi Alle befrygtede

et Uveir, og Enhver søgte at redde sig itide. Endelig kom den skjæbnesvangre Dag. Horizonten formørkedes; Lynet slog ned og ramte — Italienerne. — Havde det været Hr. Konow, han havde beskyldt Lynet for Mangel paa Gæstfrihed.

Det første Nummer indeholder en (naturligvis speculativ) Afhandling om den italienske Opera, hvori Ff., udgaaende fra sine „bekjendte“ Anskuelser, søger at bevise, at den italienske Opera er uværdig til Publicums Enthusiasme, da den hverken er „kosmopolitisk“ eller „dramatisk“, fordi „den protestantiske Romantisme ikke har gjennemtrængt den italienske Kunsts plastiske Characters traditionelle Stivhed“, samt, at det er en „urimelig Formening, at den herværende italienske Troupe besidder udmærkede Skuespillere“, eftersom den „ikke kan besidde saadanne.“ Som sin Tendents angiver Prof. i Almindelighed, at ville afgive „om just ikke en ny Vækker, saa dog en ny Regulator for de æsthetiske Interesser“, da „Publicum altfor længe har gaaet paa egen Haand“ og da „vor Dramaturgie i de sidste Aar er nedsunken til en hidtil næsten ukjendt Slethed, til en raa, ikke paa dramaturgisk Indsigt, men paa reent umiddelbare Fornemmelser og den fadeste Bysnak grundet Skinbedømmelse, som paa eengang er barnagtig og vild, og mod hvilken det vist er paa Tiden“. osv. Forresten vil Prof., hvad der kunde synes overflødig at anmærke, være meget „human—istisk.“

Foruden at dette Tidsskrift vil omfatte Alt, vil det ogsaa bevirke det Resultat, at der fra den 15de Marts

1842 begynder en ny Æra for den danske Dramaturgi, og en ny Sol opgaaer over vort „Nationaltheater“, der hidtil har maattet noies med sin gamle daarlige Maane.

Foreløbig skulle vi kun som Bidrag til de kraftige „Fingerpeg“, Prof. Heiberg baade paa Prosa og Vers (nemlig i sit Atlas) uddeler til de stakkels dramatiske Recensenters „Sinflectie“, efter „den flyvende Post“ meddele som Mønster (hvorefter Alle have at danne sig) en af Redactorens egne Theater-Anmeldelser, see nævnte Blad 1827 Nr. 77:

„Hr. Hass er overmaade godt anbragt som den findige Cleante. Hr. Liebe og Fr. Beyer udføre den smukke Kjærligheds-scene i 2den Act med meget Liv. Ogsaa Mad. Winsløw er meget god i denne Scene, som ogsaa i den foregaaende, hvori Hr. Frydenhahl spiller særdeles godt. Hr. Bauer, som Damis og Hr. Foersom som Rettens Betjent, ere begge meget gode.“

Denne Maade at kritisere paa, er nu vistnok meget aandrig, men Folk har desværre ikke i vore Dage Smag for det, der duer; ellers skulde vi saamæn ogsaa skrive paa samme Maade.

Hvad Publicum angaaer, som allerede er saa slemt medtaget af Professorens, og rimeligtvis endnu kan vente mere, da maae vi til dets Trøst gjøre endnu et „Fingerpeg“, nemlig hen paa Pg. 58 i det berømte Skrift „om Vaudevillen“, hvor man læser følgende:

„Han (Digteren) bør og maa erkjende i Publicum den timelige Magt, under hvis Herredømme han staaer, og som

han ikke blot er nødsaget, men endog forpligtet til at adlyde. . . . Vifer han derimod Kingeagt imod Publicum, og troer sin egen Overbeviisning at være den eneste infallible, saa sletter han sig selv ud af Tidsalderens og Historiens Bog, eller med andre Ord, saa er han ingen Digter."

II. Ingen vil med Billighed kunne nægte, at Professor Heiberg besidder et ualmindeligt Quantum „Intelligens.“ Vi have just ikke hørt Nogen prise ham som primitivt, altudtømmende Geni i Philosophien, ikke som den, der i Poesien byder over de dybeste Livskilder, eller Begeistringens glødende Ildaarer. Hans Fortrin ligger netop snarere i en vis tempereret Grad af forskellige Elementer, der hver for sig, tilbørlig udviklede, kunne constituere en stor Forfatter, og i en vis behagelig Allsidighed; han har, efter den store Göthes Anvisning, søgt sin Styrke i sin Begrændsning (et af de Puncter, hvor den store Göthe mødtes med den store Hegel), og i Bevidstheden om Grændserne for sine Evner. Ved denne mangesidige Begrændsning er han bleven hindret i udelukkende at fordybe sig i nogen enkelt Retning. Han har, som hans Biograph og utrættelige Beundrer, Justitsraad Molbech, fortæller, til sit 27de Aar været uvis, om han var mest oplagt til at være „Poet eller Æsthetiker, Læge eller Naturforsker, professeur de guitarre, Diplomat eller — Landmaaler.“ I de fleste Kunst- og Videnskabsfag har han nedscænket sig til et vist Stadium; fransk «bon sens», spansk Me-

nuetlyrik, dansk Lune, tydsk Transscendentalphilosophi osv. osv. er hos ham „gaaet op“ i en vis Enhed, og saaledes er han bleven den, han er. Men især kan han, ved Hjælp af sin hegelske „Kikkert“, sidde derude paa Christianshavn, og i al Magelighed aflure enhver ham hidtil fremmed Gjenstand det Intelligente ved samme, og saaledes gaaer det til, at han just har sin Force i — ja til Skam for Nationaliteten have vi ikke engang et dansk Ord derfor — i Intelligens.

Var det saaledes „et dobbelt glædeligt Phænomen for Anmelderen“ o: for os ubekjendte Redacteurer af disse „nye Intelligensblade“*), at see Prof. Heiberg, efter sin lange Taushed, forlange Ordet i et Tidsskrift med en saa særdeles passende Titel, saa synes det dog paa den anden Side indlysende, at han ikke kan være i Besiddelse af den hele Verdensintelligens, eller af Intelligens med den bestemte Artikel. Der maa altsaa, selv her i Danmark, existere en Intelligens, som ikke er i Prof. H., men udenfor ham. For at nu ikke en Ensidighed skal gjøre sig gjældende i den „æsthetisk-kritiske“ Intelligens, lig den, Prof. har havt Leilighed til at bemærke med Hensyn til den „statsøkonomiske, den til Borgerheld sigtende“, have vi besluttet at etablere et lille Organ for den „Intelligens“, der udenfor Christianshavn maatte befinde sig her i Landet, være sig yngre eller ældre, skjult og obscur, eller alt

*) Denne Artikel blev skreven som Indledning til de Intelligensblade, som i sin Tid fulgte med Ugebladet „Figaro.“

autoriseret; og vi ville herved have samme venligst anmodet om at indfinde sig ret jævnlig paa vort Contoir, — i portofrie Breve. Thi, for at optage den slupne Traad, dersom Prof. Heibergs Intelligens, forladt af Modsigelsens Princip, gik hen og stagnerede i sig selv, uden objectiv Dialektik, og følgelig uden verdenshistorisk Mediation, var den da ikke bedre tjent med at faae en Møllesteen om Halsen osv.? Hvad? —

Vi tør saaledes haabe, at vore Medborgere ville være enige med os i at erkjende den objective Berettigelse af vor Fremtræden; hvad den subjective angaaer, maae vi naturligvis for det Første nøies med vor egen Overbevisning. Men, da vi ikke ere i det heldige Tilfælde, som Udgiveren af de andre Intelligensblade, at vore Anskuelser ere „bekjendte nok“, og det maaskee ikke er Enhver beleiligt at vente indtil vort Blad selv har fremviist „sit Physionomie“, see vi os nødsagede til, med et Par Ord at omtale den Position, vi agte at indtage, forsaavidt dette ikke allerede af det Foregaaende tilstrækkelig er fremgaaet. Disse Blades Tendents vil da i Hovedsagen være at danne en Modvægt mod den Heibergske „Intelligens“, og føre tilbage fra de Afveie, paa hvilke Publicum let henledes ved en Autoritet, der har saa bestikkende Midler til sin Naadighed. Det vil da være vort Formaal, dels naar Anledning gives, at sige Nei, hvor Prof. H. siger Ja, dels at sige Ja, hvor han siger Nei, og bekæmpe ham med alle tilladelige Vaaben, for saaledes at fremme Sandhedens dialektiske Udvikling, dels at udfylde de Huller, han paa

vort fælles Gebeet maatte lade staae aabne, dels at oplyse et og andet af de terminologiske Stovpartter, hvori han rimeligvis undertiden vil forsvinde for den profane Mængde. Vore Yndlingsgjenstande vilke, ligesom hans, være Litteraturen (ikke blot den danske) og Theatret, medens tillige andre Gjenstande, af humanistisk og kosmopolitisk, ja selv af blot politisk Charakter, kunne finde Udgang til vort Blad, og saaledes f. Ex. Artikler, der ere afviste ved Professorens Intelligensdør, naar de forresten ere saaheldige at behage os. I Mangel af andet Stof vilke endogsaa Digte have Adkomst til at optages, naar de enten besidde et meer end almindeligt Værd, eller have en ephemer, polemisk Interesse. Det ligger i vore Anskuelser af et sammeligt Foredrags Nødtigheder, at vi ingenlunde aldeles vilke afholde os fra "Personligheder". Dette, vi sige det ikke uden Stolthed, have vi tilfælles med den store Hegel. Vort Blad vil saaledes maaskee stundom paadrage sig Skinnet af en dristende Tendens, men Forlæggerens Personlighed borger for, at den stedse vil have en Tilfats af Godmodighed, ja der klæber endnu ved os selv noget Godmodigt-Traditionelt, som vi imidlertid tilligemed andre forældede Kategorier haabe, under Udførelsen af det oplysende Hverv, vi have heftiget os, med Tiden at blive kvit.

Skulde Noget endnu nære Tvivl om det Præfelige i vort Foretagende, da rykke vi strax frem med vort stærkeste Argument, som vi med Billie og efter de dialektiske Reglers Forskrift, have gjemt til sidst. Hører og forstummer, I Lidettroende! Det er hverken meer eller mindre

Tiden selv, som tvinger os til at tale. I det Nutiden, det vil sige Kjernen af Nutiden, meer og mindre bevidst, har optaget Hegel i sin Dannelse, gemmer den allerede Spiren til en Reaction; thi den anerkjender Begrebet som Bevægelse, ikke som cirkelformet Kredsløb, men som spiraldannet Progres. Det er denne Reaction mod antagrede Momenter, som vil udtales, som rører sig i os, og naar vi sige „os“, saa mene vi Mange. Den har nu et Organ. I Tyskland begyndte man, da Hegel blev gammel, og især da han døde, strax at gaae „ud over“ ham. Hos os repræsenteres Hegel ved Heiberg; Begyndelsesbogstaverne ere ganske de samme, og Navnene danne endog ved fælles Vokaler en spansk Assonans; men Heiberg begynder nu at blive lidt til Mars, har ingen Børn, boer desuden noget høit, og har saaledes overseet Bevægelserne i den yngre Generation; som Hegelianer er han temmelig stabil og haardnakket i sine Kategorier: hvorfor skulde vi da ikke lade det „gaae ud over“ ham?

Vor Tid er den høiere Mediationens Tid; den er derhos Individualiteternes Tid; det siger saagar Martensen; men Individet er frit, og det er „protestantisk“, derfor protesterer det mod Systemet, der tilhørte Skolen. Det vil ikke længer mediere det Høieste igjennem Systemet, men igjennem den moralske Følelse, - Gemyttet og den intellektuelle Phantasiansfølelse. Dette er Nutidens sande Emancipationstrang, det er Idealet, der søges under Frihedens saa tidt misbrugte Navn. Fichtes Mand bliver gjenfødt og den gamle Schelling har afløst Hegel. Dette er, (fra

den preussiske Regjerings Side) en Erkjendelse af, at Systemet bør ende med at fortære sig selv.

Naturligvis støtte vore Anskuelser i Poesi, Kunst og Litteratur sig nøie til denne Strømning i Tiden. I en tidligere skeptisk og rationalistisk Tidsalder var det consequent, at man foreskrev Geniet Regler, istedenfor at udelede disse fra Geniet, at man betingede dets Fortjeneste ved den større og mindre Flid, hvormed det havde gravet sig ind i Theoriernes golde Marker. Nu begynder Phantasiens i Tro og Videnskab at faae Vingerne ud af det Dueslag, hvori Forstanden, „die gute verständige Hausfrau“, holdt den indeluft til Husholdningsbrug, og vi dvæle hellere, hvor Menneskelivet, hvor en Digteraand umiddelbart berøres af det Guddommelige, ved den hellige Inspiration, end vi undersøge, hvorvidt dens Virkninger stemme med Recepterne i de støvede Systemer deroppe paa Boghylden. Men det forstaaer sig, vi have dem staaende deroppe, og naar vi have med Folk at gjøre, hvor det Guddommelige er aldeles fraværende, tage vi Apparatet ned og blæse det af; saa kan det gjøre sin Nytte. Vi føle saaledes og Interesse for den moralske eller personlige Styrke, Forfatterne, undertiden f. Ex. i en „umoralisk“ Retning, kunne vise; dels ved den umiddelbare Subjectivitet, dels ved at gribe og gjensøde Stoffet. I Overensstemmelse hermed hylde vi i Historien saavel den symboliske som den psykologiske Betragtningssmaaade. Dog alt dette vil bedre vise sig, naar Bladet begynder at slaae sine Pulsflag. Selv om Nummet eller Stemningen oftere

skulde medføre en flygtig eller spøgende Form, haabe vi, at vore Principer dog ogsaa her skulle skimte igjennem, uden Forstyrrelse for den videnskabelige Grundtone i vore Bestræbelser og den saa meget agtede og yndede Grundighed, som vi ikke ganske skulde tabe af Sigte.

„Men, mine Herrer“, høre vi fra alle Kanter, „alt dette kan være ganske net, men vilde De ikke herved totaliter og principaliter divergere fra det værdige Bladindivid „Figaro“, ved hvem De dog lade Dem introducere hos Publicum?“ Jo tilvisse, det vilde vi, men dette er paa begge Sider en Afstale. „Figaro“ og vi ere kun forbundne udi Materien, men i Ideen ere vi vi høitidelig og med fælles Overenskomst separerede. Det er saamæn ellers en vakker Person, denne Figaro. Vi kom forleden til ham og præsenterede os alle sex; Redactionen skal nemlig bestaae af 6 Medlemmer, nemlig to frafaldne Hegelianere, en emanciperet Historiker, en Musikkyndig og to forhenværende Digttere, den ene lyrisk Dramatiker, den anden dramatisk Lyriker. Vi meddelte ham vor Plan; da vi nævnte Prof. Heiberg, fortrak hans Ansigt sig, som om denne Gjenstand var ham for høi, men vi ilede med at forsikre, at vi nok skulde kunne forstaae Prof., ja at det ikke skulde nytte ham, om han saa trak sin terminologiske Talar helt op om Dreene, eller, for at chikanere os, talte i det Berlinske Drakels dunkleste Mundarter. Derpaa androge vi om at maatte disponere over hans lille saakaldte „Supplementblad“ til deri at nedlægge vore videnskabelige Forskninger. Vi ventede i Grunden et Af-

slag, idet vi overveiede det Tab, som herved vilde tilføies en hel Del af Abonnenterne; men tvertimod. Han rynker Panden, gjør sine Overslag, og udbryder paa een Gang: „bien! — der er virket for den almindelige Underholdning, for Folkelivets Opvækkelse ved Baurhaller osv., Videnskaben bør ikke længer være Stedbarn!“ Vi bleve strax enige — et nous voilà!

Bladet „Figaro“ kan nu mere fuldstændig opoffre sig for sin rette Sphære, den oversættende Belletristik, medens vi skulle søge at repræsentere andre Interesser og dyrke andre Guder. Vi staae aldeles ikke hverandre i Veien. Men uagtet vi have vore væsentlige Tilknøytningspuncter, f. Ex. ved Udgivernavnet, vil det dog være høist urigtigt, om Noget, der ønsker at komme os til Livs, henholder sig til „Figaro“; thi vi ere virkelig ikke Figaro, og Hr. Carstensen har kun i juridisk Henseende i Sinde at svare for os; i alle andre Henseender maae vi gjøre det selv. Men det har ingen Nød. Hvem skulde vel gjøre os Noget? Enhver har i vore Dage nok at bestille med sig selv. Heiberg vil nu allermindst gjøre os Noget; dertil holder han vist altfor meget af os, fordi vi strax imødekomme hans dybsindige og patriotiske Idee, at begynde Statsgjældens Afbetaling med Bogstavet t i Intelligens osv., og desuden vil han allerede undlade det ifølge sin bekjendte sine Taktik. Forøvrigt vil ethvert Forsøg paa at skade eller standse vort Foretagende være ganske unyttigt. Thi, ikke at tale om, at det, som forhen bemærket, er et Moment fremgaaet af selve Verdensdialektiken, med

aldeles absolut indre Nødvendighed, saa har det allerede under Convoi af det hos et vist Publicum grundfæstede Ugeblad „Figaro“ en betrygget, ja uroffelig (Eristens*), foruden den, det maaskee ogsaa udenfor denne Kreds vil vide at erhverve sig.

„Det er Heiberg som hagler, det er Heiberg, som sneer!“ —
Adam Hovig (J. L. Heiberg efter Døden.)

III. Som man seer, har det ikke stadfæstet sig, at Professorens Blad skulde ophøre. Det sidste Nr. indeholdt en Artikel med Overskrift „Skuespilleren, Publicum og Kritiken“, men den sande Titel er „Oversættelser af Rötchers: „die Kunst der dramatischen Darstellung.“ Som Grund til dens Meddelelse angives, at Forfatteren er en Forfatter, „hvis Tænkning er dannet ved den hegel'ske Philosophie“, dernæst, „den store Overensstemmelse“ der naturligvis finder Sted imellem Forfatterens Anskuelse og Professorens, endelig Sidstnævntes Haab, at en saadan „Autoritet vil være et virksomt Mittel til at skaffe de af ham udviklede Sandheder (!) en forøget Indgang“ Saavidt er det altsaa kommet med Professor Heiberg, at han maa tage sin Tilflugt til Autoriteter. Denne Resignation har imidlertid ogsaa sin søde Løn, thi for at vise hin Overensstemmelse, faaer han Leilighed til at opfriske adskillige beaux endroits af sit „Uilas“, ja endog af sine samlede Digte. Som sagt, for Forf. selv har det altid en stor Behagelighed

*) Spart nok et t.

saaledes at foranstalte en ny Udgave af sine „ski—skjønne“ Digte; men forøvrigt indseer Enhver let, hvor lidet Sligt i Realiteten fremmer det tilsigtede Diemed. I ethvert systematisk Skrift vilde det nemlig være en Forunderlighed, om der ikke skulde findes en eller anden Yttring, som stemte med en eller anden Yttring hos en nogenslunde frugtbar Forfatter. Den her gjorte Anvendelse kan saaledes kun betragtes som ny Variation af Professorens Yndlingsthema.

„Populus me sibilat, ast ego mihi plaudo.“

(Man vil maaskee drage vor Paalidelighed i Tvivl, naar vi forsikre, at Andersens „Bazar“, er kommen i Heibergs Intelligensblade, og dog er det saa; men den er rigtignok ikke kommen længer end — til Omslaget; som redigeres af Boghandler Meikel, og den deler her Skjæbne med Hr. Paludan-Müllers poetiske og Hr. Martensens filosofiske Værker.) —

„Atlasset“ besynger denne Gang 1) Toldboden, 2) Charlottenlund 3) Sorgenfri, Alt med samme pindariske Flugt, som forhen. Ved Toldboden kaldes Choriamben til Hjælp, der gjøres Undskyldning for det „profaiske Stof“, Forfatteren „ikke selv har valgt“, men der er en „god“ Gen, som „øver hans Haand i Citherspil“

„Hvergang Hun, som sit Haar fletter til enkelt Lok,
Siger: Huff, at jeg selv hører til Guderne.“

Dette Sted er dunkelt, og har voldet Commentatorerne meget Bryderi. Næmeligvis sigtes der dog her til Musa Bingia,

der mulig kan have tyndt Haar. Choriamberne maae nu besyngge „Petersilien“, „Eskildsens Baade“ og „Was=Controllen“; men Ff. selv siger beskeden, at han „ei besynger“ disse Gjenstande. Derpaa kommer Touren til Brasilien og Indien, og endelig til dem, som

„Med Damp gaae til Charlottenlund.“

Alt dette seer ud som en Indledning, men naar den er forbi, er Alt forbi; Professorens Muse gaaer ombord, damper afsted til Skoven, og ender i Sorgenfri, hvor hun fløiter en Geburtsdagsvise. Denne Vise kunde pynte i „Dagen“ eller Adresssevise, og vilde i Virkeligheden være meget net, hvis den blot behandlede den Gjenstand, den har paataget sig at besyngge. Efterseer man nemlig Overskriften og Staalsticket, da er dette ikke Hds. M. Dronningens Portræt, men derimod Sorgenfri Slot.

I „Charlottenlund“ faaer man et Opflog af Sanct-Hans-Aftenspillet, dette lille Mesterværk, som Prof. Heiberg har saaledes forelsket sig i, at han synes at ville fortære det af bare Kjærlighed. Man faaer en Masse Trivialiteter at høre, men dette maa naturligvis ikke opfattes umiddelbart, det skal være Satire, og Prof.'s Mangel paa Opfindelseevne viser sig her i, at han endnu fjerdegang gjentager sine gamle Bittigheder om „Dren og Drops Børn“, med hvilken Bencævnelse han mener paa een gang at tilintetgjøre alle sine Modstandere. Men Nemesis udebliver ikke. Idet der for disse requireres varme Basler, kommer han, rimeligvis mod sin Villie, til at give sig een selv, hvor han lader sin Trop sige:

„Mine Børn et finde dem fede nok“ —

Nei, det veed Gud, Hr. Professor, Deres Baster falde noget magre!

Forsøvrigt opvartes man i den hele Dialog kun med den fæde Snak, som man hver Dag kan opsnappe paa Østergade og i Bladene, uden mindste Braad, Salt eller Bid, — og dette skal være Satire, samt Folie for den speculative Idee. Ja vi udsætte herved en Belønning af 5 Rbdlr. for den, som i hele denne „umiddelbare Come-die“ kan opdage en Gnist af noget, der kan kaldes Wit-tighed, og herpaa skal det dog, som man tydelig seer, være lagt an. Saavel „Toldboden“ som „Charlottenlund“ afgiver kun Prøve paa den fuldkomneste Desperation om at afvinde det opgivne Stof en eneste poetisk Side. I denne sørgelige Tomhed tager Forf. sin Tilflugt til lidt Frivo-litet (S. 84):

En Dame.

„Min Herre, læs i mit Die!“

Herren.

„I det ene jeg seer Chokolade staae,
I det andet . . . jeg veed ikke nøie . . .
Dog jo! et Smil saa skjelmst mig spaaer,
At min Stræben tør sig tillade . . .“ osv.

Et Mønster paa urban Smag finder man i de Linier, som lægges en Flok Skoledrenge i Munden:

„Vi kom herud i Omnibus,
Mens vi fik Cigarernes Patte.“

Ingen kan være saa ufornuftig at troe*), at Skoledrenge

*) Det er desuden ikke tilladt at ryge i vore Omnibuser.

virtelig tale saaledes. Nei, det er Digteren, Æsthetikeren, Smags-Vægteren og Ridderen, Prof. Heiberg, hvis Geni man skylder denne glimrende Phrase. Det Charakteristiske for den Heibergske Atlaslyrik er saaledes en besynderlig Mangel paa Phantasi og Opfindelse, en Armod, der ikke engang kan kaldes glimrende, uden hvad den Bingske Udstyrelse angaaer. Naar Ff. vil være sublim, har han kun een staaende Ressource: det er Stjernerne. Den ulyksalige „Stjernehimme!“ maa stedsse holde for. Saaledes ogsaa i nærværende Tilfælde. Den optræder her som Skjændgjest, men har naturligvis kun een Hjertesorg, den, at Folket ikke vil studere speculativ Philosophi. Derfor lamenterer den over, at

„Mængden travler i Blindhed om
Mellem lave, smaalige Sysler, —“

hvorved naturligvis ikke maa tænkes paa Prof. Heibergs Polemik. Derfor udbryder den tilsidst pathetisk:

„O Menneskebørn, som foragte min Stat,
Ederes Amme jeg er, tør jeg mene!“

Ikke engang Stjernerne ere originale, men plagiere Bisen af „de Danske i Paris“:

„Hos os, det tør jeg mene, mene, mene,“ osv.

Alt dette kaldes af Ff. selv (S. 73) „Digterens Flugt“, og han underretter os om, at

„Saadan hver en forsøgt Mester i Toneleg,
Hvilket Thema man vil, frit varierer det.“ (!)

Men tro det ikke, gode Danske Folk! tro dog for Guds Skyld ikke, at dette er Poesi! — Poesien er ikke en til-

lært eller tiløbet Kunstfærdighed, saa meget den end kan være i Professor Heibergs og hans troe Tilhængeres Interesse at skaffe denne Mening Indgang. Men naturligvis vil Enhver, som kravler om paa Parnassets Stier, saa gjerne troe, at det hovlamme Ufen, han rider, er den eneste sande Pegasus.

Det er ikke Stedet her til at udvikle Poesiens Væsen i Almindelighed. Kun ved den lyriske Poesi, til hvis Gebet disse „Bignetter“ idetmindste ved deres Form prætendere at henregnes, skulle vi dvæle nogle Dieblkke.

Poesien har, som bekjendt, to Hovedmomenter, et subjectivt, hvor Digteren inspireres gennem sine egne Stemninger, og et objectivt, hvor han optager Noget udenfor ham Værende, og efter Omstændighederne reproducere det i de saakaldte objective Former. Det subjective Princip lægger sig nærmest for Dagen i Lyriken, der dog ogsaa kan have et objectivt Indhold. For at være lyrisk Digter maa man da først og fremmest — og dette kan ikke læres — have marqueret Subjectivitet, have Videnskab: varmere og dybere Følelse, og kunne begejstres i høiere Grad, end de sædvanlige Mennesker; man maa endelig have en rig og bevægelig Phantasi, for at Lyrikens fulde Væsen kan aabenbares, for at den kan blive til skøn Kunst ved nye og skønne Tanker, og ikke ved en fattig Reproduction af nøgne Følelser indstrumpe til monoton Fuglesang.

Men Ingen vil have let ved at bestemme Prof. Heibergs Subjectivitet, thi han har saa godt som ingen.

Faa ville paastaae, at de ere blevne frapperede ved hans Følelseres Inderlighed eller ved Rigdommen blot i hans beskrivende Phantasi, og den skabende eller opfindende mangler ham næsten aldeles. Han kan altsaa ikke være lyrisk Digter. Han har derimod sin Styrke i Alt det, som kan læres, alt det Negative ved Poesien, i Versificationen, i Forstanden og den hermed beslægtede Phantasiart, som kaldes Combinationsevne. Disse Gøner ere heller ikke at foragte, naar de kun ikke forlede Ff. til at overskride det herved anviste Gebet. Desuden har han noget Lune. Derfor har han gjort Lykke som dramatisk Forfatter, navnlig i den Retning, hvor den egentlige Begeistring kan undværes.

Men under disse Omstændigheder bliver det desto klarere, hvor ubesindigt et Skridt det er, endog med Hensyn til det Navn, han i et andet Fag med Nette besidder, at sætte sig ned som Bignet-Lyriker af Profession, og paa Commando hver anden Maaned, til Ære for en eller anden dansk Bygning, at frempidske en Sang af Sidenene paa sin Pegasus. Betragter man dernæst selve „dette Billedværk“ uden Relation til Forfatteren, som selvstændig Erscheinung, kan det næsten ikke undgaae Udseendet af et litterært Styverfænger, hvorved man under Ægiden af et Navn vil indsmugle Noget i Litteraturen, som dog ikke der vil finde nogen Plads. Den Hingeagt, hvori „Atlasset“, som ethvert Attentat paa Litteraturens Moralitet, er kommet, synes endog Ff. selv at dele, idet

han saa jævnlig benytter det som „Afløbsrende“ for privat Chagrin.

— — „en kjær og velkommen Blomst for Poesiens Belyndere.“

Bing & Søn (Adresseavisen).

IV. Danmark, et malerisk Atlas osv, 2. Bind 1. Hefte. (1843.) Flere Blade, hvoriblandt Kjøbenhavnsposten, havde berettet, at „Malerisk Atlas“ var ikke mere. Takket være de naadige Muser, som holde deres Haand over Litteraturen, denne Efterretning har viist sig at være falsk, ligesaa falsk, som den om Jfr. Grabs Død. „Malerisk Atlas“ er virkelig ligesaa levende som Jfr. G., men gjør ikke saa megen Lykke som hun, ikke engang i Sct. Petersborg. „Malerisk Atlas“ er ikke dødt, det har ikke engang havt Tjler — uden maaskee paa Subskribentlisten. Dets Digter har kun udhvilet paa sine Laurbær, han vil paa sine gamle Dage hærde sine Lemmer og sove paa Madrader. Idet vi saaledes glæde os over Gjen synet af en kjær Ven, og beklage den Mistkjendelse, der er falden i hans Lod, falder det os paa eengang ind, at den maaskee kun har sin Grund deri, at endnu Ingen har betragtet dette „Billedværk“ fra det rette Synspunct.

Medens Poesien i lang Tid alene gav sig af med de mere umiddelbare Phænomener af Naturen, Menneskelivet, Historien, Kjærlighed og andre Trivialiteter, synes nu ogsaa den endelig „at være greben af Philosophiens stærke Arme“, og, idet den fremstiller den immanente Essents i Phænomenet, meer og meer at fjerne sig fra Livet, som „afhænger af den menneskelige Vilkaarlig-

hed, Naturlovene og deres Nødvendighed." Tiden fordrer, at Poesien skal være speculativ, d. e. der skal speculeres i Poesien. - Men det Speculative er jo, populært udtrykt, det samme som det Hegelske. Poesien skal altsaa være hegelsk. Dens Opgave er da ved enhver Leilighed at afspeile de hegelske Trilogier. Den skal ikke længer bekymre sig om Menneskehedens indre Natur; det er kun de primitive Dilettanter, der holde paa denne Jordom, de der, som f. Ex. Dehlenschläger, have „opgivet Philosophien". Den ene sande, eller hegelske, Poesi er nemlig „Begrebets Kunst, og den lyriske Poesi, som den første og umiddelbareste, maa frembyde de samme Sider, som det oprindelige Begreb selv."*) I saa Henseende vove vi at paastaae, at Heiberg i „Malerisk Atlas" har præsteret det Høieste, idet han her, udgaaende fra forstjellige danske Gaarde, Huse og Bygninger, stedse har fremstillet det lyriske Begreb i samme. Man maa i Sandhed undre sig over, at Ingen hidtil er bleven opmærksom herpaa, og det saameget mere som Forfatteren og Hr. Bing selv umiddelbart have henpeget paa Trilogiens Stadier ved at lade hvert Hefte indeholde netop tre Digte, samt derved, at de ere Tre om Værket: Heiberg, Bing og Christensen.

Men det sidstudkomne Hefte af „Malerisk Atlas" overgaaer i enhver Henseende sine Forgængere. Thi Digteren har her fremstillet den trilogiske Continuitet af de aller-

*) See Heibergs Intelligensblade Nr. 26—27.

høieste Ideer, det Sande, Skjønne og Gode, eller med andre Ord, det Logiske, det Æsthetiske og Ethiske, saaledes at det Første repræsenteres ved Nicolai Taarn, det Andet ved Thorvaldsens Museum og det Tredie ved Partiet af Bredgaden, hvor det Universelle forenes med det Particulære i den Iethiske Enhed, hvilket er saameget mere betydningsfuldt som det Universelle (den lyriske Ideefylde) i Virkeligheden netop i Bredgaden findes forenet med det Particulære (Prof. Heiberg), som nu boer sammesteds. Dette synes for et nogenlunde speculativt Blik aldeles isinefaldende, ja vi ere overbeviste om, at Alle, som læse nærværende Udvikling, ville bagefter skamme sig over, at de ikke af dem selv kunde falde derpaa. Saaledes indeholder „Nicolai Taarn“ næsten ikke Andet end lutter logiske Sandheder. Hvad kan f. Ex. tænkes sandere, end disse Linier:

„At, Ingen veed i Livets Aar
Den Skjæbne, som ham forestaer,
Men først i Døden vil sig vise,
Om han sig lykkelig tør prise.“

Men det Logiske Begreb omfatter tillige det Historiske. Derfor følge nu historiske Sandheder. Kirken skulde først været catholisk:

„Men før den var til Ende kommen,
Bestemtes den til Lutherdommen. —
Her første Gang i Arkens Skjød
En evangelist Præken lød.“

Fremdeles, at den ikke brændte „i den første store Brand“,

men derimod i den næste, hører ogsaa til de historiske Sandheder, saavel som de Linier:

„Du minder strax om Ildbrand,
Din Egte skaffer Sprøitevand.
Du staaer som Midtpunkt i vor Stad," osv.

Nu kommer den sidste Slags Sandheder (thi ikke nok, at hvert Atlas udgjør een stor Trilogi, men de enkelte Digte indeholde endog hver for sig en lille Trilogi): det er de ideelle eller metaphysiske, f. Ex.

„Og Glemset grib dit Contrafeti,
Sanct Nicolai!"
„Du staaer paa Realismens Bei,
Sanct Nicolai!"

Alle de Sandheder, der kunne siges om Nicolai Taarn, ere nu udtømte, og Digtet kan saaledes kaldes fuldendt. Ydermere har Forf. i den Linie:

„Og Geistlig er Du længer ei"

beriget Sproget med en ny Construction, dannet efter Hauchs „mindre langt" (see Gjengangerbrevene). Maa- ske vilde Enderimene i hvert Vers have vundet i Euphoni, hvis Digteren havde stavet Nicolai efter den populære Udtale „Nikkelei". Dog dette være fremført i al Beskedenhed.

Det næste Digt fører os altsaa ind i den æstheti- ske Kategori, hvor Phænomenerne, efter det forhen Udvi- lede, skulde bestaae af lutter Skjønheder, hvilke dog ikke kunne paabises i det Enkelte, fordi det Hele udgjør en eneste stor Skjønhed:

„Stærkt man trænger til det Store,
 For at hæves fra det Smaa,
 Manden trænger til 'en Spore,
 Før den søvrig gaaer istaa.“

Med disse Ord „sporer“ Skjalden sin Mand, stiger „over
 Profamuren“, tager „Mængden“ ved „Haanden“, og fører den med en passende Tale ind i Musæet.

Endelig straalet os den ethiske Idee imøde fra
 „Partiet i Bredgaden.“ Som bekjendt er det Ethiske næsten det samme som det Moraliske, og Digteren begynder derfor meget passende med at moralisere for Kjøbenhavns

„Herrer i Snørlov, — —
 I Munden Cigar, i Lommen en Stof,“

som

„offre hele Personen
 Til Modens Afgud paa Thronen.“

Dette er det første Stadium i Bredgadens Trilogi. Digteren forlyster dernæst sit Sie

„Med Damernes nette Figur;“

og da skjønnne Vers, efter Intelligensbl. Nr. 26—27, „kun er de, hvori Udtrykket har Saft og Kraft“, kan man sige, at han besynger Bredgadens Slutning i følgende „skjønnne“ Vers:

„Før Sværmen har naaet det Grønne,
 Spadserer den her forbi
 Saa mange Bygninger skjønnne:
 Chirurgisk Academie,
 Det catholske Capel, som nybyggt staaer,
 Hospitalet og Søcadetternes Gaard;

Saa er man ved Enden af Gaden,
Dg vandrer i — (gjæt!) Esplanaden." (!)

Som man seer, har det Ethiske her optaget baade det Sande og Skjønne som Momenter i sig. Den digteriske Route gaaer derpaa over Langelinie til Hveen, hvor Prof. S. dog immer tilsidst lander.

Dette er den sidste Trilogis andet Stadium, og igjennem denne Overgangs forskjellige Mediationer føres man endelig til det sidste Stadium, den høieste ethiske Forsoning, som repræsenteres ved Familielivet i et Hus paa Kysten af Skaane, hvor Datteren

„Den Lillievand,
Modtager med Velkomftbæger
Indtrædende Vandringmand." — —

„Da høres Gjøen af Hunde,
Dg Faderen kommer hjem
Fra Jagt i de grønne Lunde
Dg tager sit Bytte frem."

Her viser sig det speculative Bliks Styrke paa det mest Slaaende, idet det ene ved sit immanente Lys seer „Lunde" paa den skaanske Kyst, som det profane Die end ikke med Fjernrør er i Stand til at opdage. Naar vi endelig udhæve det originale Billede, som sætter Kronen paa det Hele:

„Saa nyd da Synets Rose, min Ven,
Trods Afstandens Torn, som vogter den!"

Saa haabe vi, man vil indrømme, at Professor Heiberg her har realiseret, hvad han i det oven citerede Intelligens-

blad fremstiller som Poesiens høieste Ideal, og man kan saaledes sige med hans egne Ord, at hans Lyrik i dette Atlas „staaer ved Poesiens Maal og Ende.“ *)

V. Disse og forskjellige andre Artikler fremkaldtes ved den besynderlige Kamp mod Bladene og Publicum en masse, som Heiberg i sin Tid begyndte i sine Tidsskrifter, og som gav til Resultat, at det fører til Intet at drage tilfælts mod en hel, ubestemt Masse, og at den Stilling, Bladene indtog ligeoverfor hans „Flyvende Post“ 1827—30 (da han var aandrig). ikke, som han mente, var den samme i 1842—43, da han selv syntes at være,

*) Fra dette Tidspunkt taber „Atlas'ets“ Historie sig i en mystisk Dunkelhed. Nogle paastaae, at det ikke er udkommet mere, men hensovet ved en stille Død; Andre mene, at der efter et halvt Aars (istedenfor en Maanedes) Mellemrum har vist sig et Heste endnu, hvori Skjalden har kvædet værdig hin „høie Flugt“, hvormed han besang Frederiksberg, (der staaer øde og bedrøvet, fordi Kongen og hans Adjutanter ikke meer seile i Kanalen), Grisetterne i Kongens Have:

(Dg ved Dryaders Bistand kan meget passere;

Men jeg tænker: lad gaae! hvad er det saa mere?)

den pjaltede „Blomsterpige“ paa Børsen, og den Aftensmad, han indtog hos Briggs i Helsingør:

(Dg vær smigret ved den Tanke:

Danmark har et godt Hotel!)

Saameget er imidlertid vist, at Forlæggeren fritog Subskribenterne for den sidste Levering, som de endnu havde at befrygte, og Digteren vendte sig nu fra Topografien til — Astronomien.

hvad han (i Berliner Jahrbücher) engang saa pompøst proklamerede om Dehlenschläger: „geistlos geworden“. Man har bebreidet os, at vi saa usforbeholdent have „hædet og forfulgt“ denne endnu af Mange yndede Forf. Men vor Opposition havde ikke blot den ydre Anledning, at han selv paa sin Side var en stor Hader og Forfølger; den havde sin indre Gyldighed i vor Overbevisning, at han forsægtede ikke blot forældede, men fordærvelige Principer i Literaturen. Han, som havde været Repræsentant for Bevægelsen, blev det nu for Stagnationen; han har indestænget sin egen Land i et terminologisk Bur, hvor han seer det Absolute i en Bevægelse som en chine-sisk Pagode, der kun har meget problematisk Gyldighed. For en Fjende af det Philistrøse og Stereotype, er han saaledes selv blevet paa sin Viis philistrøs og stationær. Dette have vi bekæmpet, og naar den mere spøgende Tone, hvori vort Felttog begyndte, senere er forandret, saa er det fordi den paatagne Fornemhed i hans maskerede Bitterheder affskar enhver fri og fyldig Discussion. Atlasets Pile havde Blyspidser og „Intelligensbladenes“ kunstige Deduction af „Anonymers absolute Ureløshed“ opløste sig, som man erindrer, i en sophistisk Sæbeboble. Vi have kun bestridt en litterær Person og et litterært Princip. Men der gives Tilfælde, hvor man ikke kan adskille Forfatteren fra Mennesket eller den moralske Personlighed. Dette viste sig f. Ex. den Gang Heiberg, netop paa samme Tid, som han beskyldte Bladene for Uærlighed, ved Skæbnens Lune selv blev greben i factisk Usandhed, nem-

lig da han i sit Blad vedblev at paastaae, at en Mand, som siden beviste sit Alibi, paa en vis Aften skulde have hysset i Theatret. Og da han tilsidst fik en Erklæring i den Form, han selv havde foreskrevet, fandt Prof. Heiberg det passende, ikke at kvittere for Modtagelsen. Istedensfor dette truede han i sin Brede med herefter, naar det behagede ham, offentlig at nævne Enhver, der i Theatret gav en „afvigende“ Mening tilkjende (en Idee, han dog ikke senere udførte). Undgik han, som han selv har rost sig af*), at blive „compromitteret“ i den Baggesenske Feide, saa undgik han det idetmindste ikke her.

Vi have i Henhold til vore tidligere Uttringer søgt at kæmpe for de Principer i Litteraturen og Livet, der give sig tilkjende som frisk og livsbarm Opfattelse, sand Naturlighed og organisk Bevægelse. Vi anerkjende villigen Prof. Heibergs Talent som positiv Forfatter, kun i dets virkelige Begrænsning. Vi have ikke villet, at hans Autoritet skulde tilintetgjøres, men kun anvises sine rette Grændser. Om det er skeet mest ved vore eller Andres Bestræbelser, kunne vi ikke afgjøre. Nok, at det er skeet, og som den oven citerede Pseudonym siger:

„Det Foraar bliver, den muntre Lærke
 Synger igjen ester vante Stik,
 Og frygter ei længer for Heibergs Kritik...
 Og Alle sig ved deres Frihed kvæge,
 Fordi det nu er ganske forbi
 Med hele det Heibergske Compagni.“

*) See Molbechs Anthologi.

H. C. Andersen.

(født 1805.)

I. **Mulatten.** Drama i 5 Acter. 1840.

Om dette Stykke har den almindelige Mening allerede udtalt sig saaledes, at det vil være vanskeligt heri at tilveiebringe betydelig Forandring, og vi skulle derfor indskrænke os til ganske faa Betragtninger. Det har paa Scenen — og det er uden tvivl den bedste og kjæreste Løn for en Digter — mødt et udelst Bifald, og vi skulle ikke smaalig undersøge, hvormeget der heraf maa skrives paa de Spillendes Regning. For den kolde, rolige Læser har det derimod ikke i den Grad kunnet staae sin Prøve, dels fordi Forventningerne ved det store Ny, der gik forud, vare spændte unaturlig høit, dels formedelst de unægtelige Svagheder, hvoraf det lider, og som især falde i Dinene, naar man blot betragter Stykket i dramatisk Henseende. Men dette er i vore Tanker hverken den rette eller retfærdige Synsmaade. Vi vilde ønske, at Digteren havde kaldt sit Digt „lyrisk Drama“, og hverken originalt eller romantisk, da det første har vaakt Indsigelse, og det sidste neppe behøvedes. Det er nemlig kun som lyrisk Drama, det kan forsvares mod de forskjellige Anker, man har fremsat; det er Lyriken, der kan og maa bære de dramatiske Svagheder, og det er den, der skal afvise „Fædrelandets“ noget smaalige, noget uæsthetiske Beskyldning for Mangel

paa Originalitet. Naar de spanske Dramatifere have bona fide laant hele Indholdet til deres Dramaer af meget lange Ballader og christelige Legender, der endog dengang vare almindelig bekiendte, og ikke som Novellen „les épaves“, kun kjendt af en Enkelt, for hvem Digteren selv maaskee privat har opgivet det; — naar i vore Dage Dehlenschläger i sin Aladdin har ganske uforbeholdent fulgt Gangen i det østerlandste Eventyr, og Heiberg endnu mere tro har laant sine Alfes af Tieck, da har aldrig Noget herimod reist Indsigelse, som det synes i den rigtige Erkjendelse, at det især ved et dramatisk Arbeide mindre kommer an paa det valgte Stof, end paa Formen, hvori det er omstøbt, og at navnlig det lyriske Drama, ved den Overvægt Lyriken faaer, hvor den med Geni gjøres gjældende, tilstæder en mindre stringent Scenecomposition, en mere skizzeret Charaktertegning.

Men det er aabenbart, at i Hr. Andersens Behandling af „Mulatten“ er Alt lagt an paa at gjøre en i Særlighed lyrisk Effect, frembringe lyriske Dialoger og Situationer, lade Personerne tale den høieste Lidenskabs Sprog, — med andre Ord, skrive et lyrisk Drama. Det første Spørgsmaal vilde da blive, om Emnet passede til en saadan Behandling, og dette ville vi ikke ubetinget besvare bekræftende. Men dog være det langt fra os at gaae i Rette med en Digter, fordi han til et Stof, der har vundet hans Forkjærlighed, har valgt den Form, der laa ham som begyndende Dramatiker nærmest, om man end af hans sidste Arbeide („den Usynlige paa Sprogø“, som vi ansee

for, i Enhed og Formfuldendthed, at staae over Alt, hvad Hr. Andersen endnu har skrevet for Theatret) ikke med Grund kunde vente, at han med saamegen Barme og Sjælsfylde vilde vende tilbage til det Lyriske. Dog Poesien er en Republik; Formerne ere hver for sig ligegode, ligeberettigede Statsborgere, og de have endog Lov til, uden fremmede Magters skæleiede Misundelse, at optage sig i hinanden indbyrdes.

At det Lyriske Dramas Idee under Udarbeidelsen har foretvævet Forfatteren, synes klart, saameget meer, som han har paalagt sig den luxuriøse Forpligtelse, at skrive hele Dialogen i rimede Vers, hvorved der, naar man ikke er en stor Mester, let bliver anvendt mindre Kraft paa Charaktertegningen. Det bliver dog Spørgsmaalet, om han herved har gjort Litteraturen nogen væsentlig Tjeneste; thi paa Scenen høres disse Rim næsten slet ikke. Men i saa Fald maatte Vers og Rim for Læsernes Skyld have været i høi Grad correcte, og dette er ikke Tilfældet. Naar man ikke vil skrive den Del af Dialogen, som ikke er lyrisk, i rimfrie Jamber, hvilket forekommer os her at have været mest passende, saa maa man idetmindste ikke rime Kunstner paa Dunster eller Sorte paa turde, osv., At Hr. A. skriver „for Alle“ istedenfor „fremfor“, og troer saa fast, det hedder „Frankrige“, at han endog for Versets Skyld, apostropherer e't (S. 15), ere vel Smaating, men dog Ting, som ikke see godt ud i et æsthetisk Værk.

Hvad der imidlertid maa sætte os ud over alle Bi-hensyn, er Stykkets Lyriske Charakter, der unægtelig hæver

sig høiere og kraftigere i Følelsens og Lidenstabsens Sphære, end vi af yngre danske Forfattere pleie at vente det. Denne tropiske glødende Varme passer desuden netop til Indholdet, ligesom vi efter vor Anskuelse af Stykket maa finde det rigtigt, at den dramatiske Plan er saa simpel og lidt forviklet som muligt; thi herved viser Digteren jo, at han just har villet give Lyriken Overvægten, og selv, hvor den, som Mange have dadlet, udspinder sig igjennem hele Scener, mene vi, at hvis forresten den indre Anledning ikke mangler, er dette ganske i sin Orden og i den Calderonske Komedies Mand.

I de lyriske Partier har Digteren næsten stedse fastholdt den rette pathetiske Høide, med en virkelig svulmende Fylde, medens derimod Dialogen paa andre Steder, hvor der ikke er Anledning til Rimenes Prunk, synes noget mat og næsten trivial. Imidlertid er dette Værk en Gave i vor fattige dramatiske Litteratur, som det var ubilligt ikke at modtage med Velvillie og Taknemmelighed, og det kunne vi vel uden at ansee det for feilfrit.

Med Hensyn til Charaktererne, da forekommer Hovedpersonen os noget negativt skildret, og vi indsee ikke, hvorfor Hr. A. har villet vise hans „Mandsudvikling“ ved udstoppede Fugle og tørrede Planter, da det dog tillige oplyses, at han kjender Digtere, ja selv er et Stykke af en saadan. Heller ikke Cecilie synes os grundig tegnet; det synes os ikke ret motiveret i Charakterens tidligere Retning, at hun — noget overfladisk — fører „Christenhjærlighed“ og „Religion“ i Munden. Vi troe, at hvad

der bevæger og her bør bevæge hende, er hverken meer eller mindre, end den os idetmindste fra Sibbern bekjendte Følelse: Elskov eller Kjærlighed mellem Mand og Kvinde. Derimod er Eleonore¹, denne heftige, udvortes lade, men indvortes sydende, ægte Kreolerinde, saavel som hendes Mand ypperligt og konsekvent skildrede, som man burde vente af den, der har tegnet en Charakter som Naomi^{*)}; ligeledes Palme, der dog ved sin mørke, energiske Lidenskabelighed, belyst af enkelte menneskelige Glimt, fortjente, at man fik et Bink om hans Fremtidskjæbne.

Med Hensyn til det Hele og dets Behandling, da gaaer derigjennem en ædel Indignation over den Behandling, den farvede Befolkning i Vestindien maa lide, vi see den bedre Menneskenatur's Ret vindiceret, idet en af den foragtede Klasse vinder en rig Grevindes Kjærlighed, saa hun først ved at ville løskjæbe ham, og tilsidst ved offentligt at faare ham til Egtfælle, befrier ham fra den Ulykke og de Pinsler, hvormed den skinsyge Plantør truer ham. Men vi troe, at Stykket vilde have vundet i dramatisk Interesse ved at sammensmeltes i 3 eller maaskee endog 2 Akter, hvilket i alt Fald hvad de to første angaaer meget let lod sig gjøre. — Af stor dramatisk Virkning er den Skjæbneironi, der flere Steder træder frem: Balmusiken, Mulatten sidst i 4de Akt hører i sit Fængsel, derpaa Synet af selve Ballet med al denne Nydelsesfylde, denne bedøvende Sandseglæde, denne yppige Livspotensering, „som skal visne og forgaae“, — samt la Rebelleres Belurelse

*) I Romanen: „Kun en Spillemand“.

først i 5te Act af sin i Søvn talende Kone. Med Hensyn til Knudeløsningen havde det maaskee været mere originalt og grandios, mere værdigt den Kjæfthed og Friskhed, som vi her møde paa saa mange Steder, om vi aldeles havde været fritagne for Femis Opdagelse, at Horatio i Grunden er Grevinde Cecilies Eiendom, slavefødt paa hendes Gods, og for de herhen hørende Interventioner. Det havde uden tvivl været mere poetisk, at Intet var skeet før Auktionen, men at Cecilie der først havde vedblevet at byde høiere og høiere, ja tilsidst sin hele Formue, og saa, naar Alt var forgjeves, benyttet det i Løven hjemlede Middel, at ægte den Ufrie.

II. En Digers Bazar. (1842.)

Naar der udrustes Skibe til at omseile Jorden, er man i Almindelighed meget ivrig for at faae et Par Naturforskere med, som kunne drage Omjerg for, at en saadan Reise ikke blot bliver til Fordel i merkantil Henseende men ogsaa kan bringe Udbytte, som man siger, for „Videnskaben“. Det er underligt, at man aldrig er faldet paa at engagere en Digter til at reise med, som ved Opfattelse af den ydre Natur og Menneskelivet, i deres Storhed og rige Afverling, kunde medbringe et gehaltfuldere Udbytte for Nationens Dannelse og Forædling, end den Samling af tørrede og udstoppede Gjenstande, som sædvanlig er Frugten af Naturforskernes Deltagelse i en saadan Reise. Skulde denne Anskuelse nogensinde hos os finde Gjenklang, vide vi i Sandhed ingen Digter, som til dette Diemed mere

var at anbefale, end Hr. H. C. Andersen. Om han ikke allerede tidligere havde vist sig særdeles kvalificeret i saa Henseende, har han i alt Fald tilfulde gjort det ved sit sidste Værk. Det er ingen Reisebeskrivelse, det er en Reise, thi Læseren faaer Alt at see, hvad Digteren har seet, han reiser selv med. Det er intet Digterværk i Ordets strengeste Forstand, vi her have for os, og det vilde være latterligt, om Noget vilde kritisere det efter Æsthetikens Love. Det er en Reise, foretaget af en Digter, og skildret i Digterens Sprog, i lyriske Digte og Skizzer, der ofte kunde have fortjent metrisk Form, uagtet Forf.'s Prosa er begejstret og poetisk nok. Mellem disse Digte paa Prosa slynger sig en uendelig broget Række af Landskabs- og Genremalerier, benkastede med ægte malerisk Blik, med en rask Pensel, en ofte yppig og glødende Kolorit.

Med et forunderligt Talent veed han stedsse at afvinde ethvert Stadium af Reisen, enhver Situation, den maleriske Side, og næsten instinctmæssig at opfatte det Poetiske og Charakteristiske i de tilsyneladende mest ubetydelige Omgivelser, saa at hele Reisen i en Række levende Tableauer stiller sig frem for Læserens Øie. Men idet Bogen saaledes er en poetisk Perspektivkasse, med hvilken man kan vandre en skøn Del af Verden rundt, unddrager den sig paa en naturlig og dadellos Maade den „lærde“ æsthetiske Kritik, som Betragtning af en Totalorganisme; Spørgsmaalet kan nærmest kun blive om, hvorvidt de enkelte Billeder ere sande, og herom bære de i høi Grad indre, talende Vidnesbyrd. I vore Dage, da hver anden For-

fatter synes næsten med Flid at kvæle det Naive og Ungdommelige i Phantasi og Følelse, for at fremvise et gammelt afbleget, rynket Forstandsfysiognomi, er det en sand Bederfvægelse at træffe paa et Skrift som dette, hvor Naturen og Livet træder os imøde med Natur og Liv, forherliget i et Digtergemyns Huulspeil.

Efter hvad her er yttret, kan der da i denne saakaldte „Bazar“ ikke være Tale om at analysere eller dissekere, men kun om at nyde, nyde med naturlig og frisk Begeistring, uden al Affectation, nyde saaledes som Digteren har nydt. Naar vi nævne saadanne Skizzer som „Gellerts Grav“, Sagnet om Ridder Gypelin (S. 39), Fløitespilleren i Appenninerne, den mesterlig tegnede Englænder paa Beturintouren, de tre romerske Drenge, Sanct Knud, Carnevalet, den originale Dialog mellem Pegasus og Beturinhestene, Rosen fra Homers Grav, og hele Orientens glødende Livsvegetation i Menneskene som i Naturen, naar vi nævne Digte i Prosaforn, som S. 137 o. m. fl., saa have vi kun valgt iflæng; thi næsten ethvert af Bogens mange Afsnit indeholder saadanne Udbrud af Ff.'s smukke, levende Begeistring, og Bevise paa hans mærkværdige Talent til at finde det Skjønne og Sande i det Smaa. Saaledes Scenen (S. 97), hvor den fattige Tiggerdrenge, efterat være mættet og opflædt, begynder at drille Madamens Bologneserbund. Hvor sandt og rigtigt er ikke dette Træk? hvor dybt grebet ud af Barnelivets særegne Poesi, i den Tid, da man ikke tænker paa den Dag imorgen, og dog fødes af den himmelske Fader? —

Det er beklageligt, fordi det frastøder en Del skole-
rette Læsere, at N., der besidder saa mange Elementer til
et skjønt, libligt, ja ofte henrivende Foredrag, endnu be-
handler det Grammatikalske og Syntaktiske temmeligt skjø-
desløst, f. Gr. (S. 153) „vi føle som Catholiken en Trang
at bøie sig for den usynlige Gud“, Germanismen „Stru-
del“ (S. 226) o. s. v. Dog — slige Bagateller bør
ikke forstyrre den naturlige Glæde over Bogen, som for
Enhver, der ikke selv har Udsigt til en saadan Reise, er
det bedste Surrogat, vi vide at anbefale. Kun skal Ingen
reise strar efter at have læst den; thi da man faaer Dig-
terens individuelle Begeistring med i Kjøbet, var det jo
umuligt, at Virkeligheden ikke for Alle og Enhver viste sig
i saa glimrende Belysning. Som Lyriker dvæler Forf.
især ved Naturen og Fortidsminderne, som Genremaler ved
folkelige Sæder og Smaatræk. Et af disse er karakteri-
stisk ved den mærkelige Kontrast, det viser imellem, hvad
der hører til den fine Tone i Tyrkiet og hos os. Her-
hjemme maa man, som bekjendt, ikke ryge Tobak i Nær-
heden af fornemme Huse, hvor der gaaer Skildvagter uden-
for, (eller i Casino), og har man en Cigar, maa man smukt
tage den af Munden. Naar man besøger „den høie Port“,
er det derimod et Tegn paa den fletteste Levemaade, hvis
man ikke vil ryge; hvad der hos os ansees for at være
pligtsskyldig Urefrygt, er i Tyrkiet en Opsætsighed, der
mulig kunde medføre Stofkeprygl under Fodsaalerne eller
paa Maven, og Andersen „der aldrig ryger Tobak“, maatte
saaledes her „af Høflighed tage en Pibe i Munden.“

III. Nye Eventyr. (Tredie Samling. 1845.)

Det er, som bekjendt, ikke Enhver givet, strax at opfatte digteriske Frembringelser fra det Synspunkt og under de Relationer, hvor Forfatterens Villie og Værkets Betydning først viser sig i sin Sandhed, og hvorved altsaa ogsaa Nydelsen af dette er betinget. Dertil hører ofte (thi undertiden er jo et Digterværk af den Natur, at det rette Synspunkt af sig selv frembyder sig) en universel Dannelse, en Indsigt i de forskjellige Digtarter, saaledes som de historisk have udviklet sig, og et Bekjendskab paa første Haand med Livet i dets forskjelligste Skikkelser, som det ikke er Enhvers Sag at have tilegnet sig. Heraf kan man forklare sig det velbekjendte Phænomen af de mangfoldige, helt forskjellige, ofte hverandre aldeles modsigende Domme, der af Folk, som i andre Fag kunne være ganske fornuftige, fældes over æsthetiske Arbejder, — Domme, som ved deres totale Forskjellighed i Princip, Maalestof og Anvendelse, naar Nogen i de enkelte Tilfælde gjorde sig den Uleilighed at foranstalte en Sammenstilling deraf, vilde afgive interessante Bidrag til den menneskelige Naragtigheds Historie. Det er ikke nok at besidde saamegen Phantasi og Følelse, som der behøves til overhovedet at have Sands for det Poetiske. Det er ikke engang nok at have et Hjerte, som er aabent for det Skønne, der bydes, at sige, naar man vil udtale en Dom, og ikke, som de fleste gjorde rettest i, nøies med at nyde. For at Dommen skal kunne tillægges nogen Betydning, maa den have et almengyldigt Udgangspunkt, og i det særlige Tilfælde

fremgaae af en grundig Indsigt i Digtetekunstens Væsen og Arter, af en praktisk Fortrolighed med Naturens og Sjælelsens forskjelligste Livsformer, der, som sagt, ikke er et Fællesgods, som tilfalder Alle og Enhver ved Fødselen. Den, der mangler disse Kvalificationer, maa altsaa nu, da Kritiken er en Modesag, da Alle ville kritisere og Faa forstaae at nyde, da det er en Skam at henholde sig til Autoriteter, om man selv er nok saa incompetent, — tage sin Tilflugt til en tilfældig Stemning, en adspredt Flyvegrille, det Indtryk, man har modtaget af et tidligere Værk af samme eller en hvilken som helst anden Forfatter, o. s. v. som Udgangspunkt og Maalestof for den Dom, man i givet Tilfælde vilde ansee sig prostitueret ved ikke at have færdig. De, der endelig til Gudernes Bedrøvelse, leve af Kritiken, uden at have levet for den, og som have forpligtet sig til i de mest heterogene Tilfælde at bestige Dommersædet, nødsages saaledes til, enten directe at bringe deres private Borneerthed til Torvs, eller (saafremt de have Talent dertil) med paatagen Sigegyldighed for al aandig Begavelse — at lade ethvert slet eller godt Produkt gaae igjennem Spottens altnivellerende Brynmølle.

Det lader sig neppe nægte, at en stor Del af de Domme, der i en Række af Aar, offentlig og privat, ere udtrede herhjemme over forskjellige af Andersens Værker, kunne tjene til Stadfæstelse af de ovenfor fremsatte Sætninger. Denne Digters væsentlige Fortrin, hvori han uden Sammenligning rager frem over sine samtidige danske Colleger, er en rig, frisk og letproducerende Phantasi, en

varm og letbevægelig Følelse, hvorimod hans svagere Side er den beregnende Forstandighed i Anlægget, og den forresten agtværdige Correcthed i de udbortes Details, som ligge indensfor en veloplært Skoleungdoms Kundskabskreds. Der har vist sig en fremherskende Tilbøielighed til i Dommene over Andersens at blive staaende ved det Sidste, og en paa-faldende Banstuelighed ved at finde de Synspunkter, hvorfra hans poetiske Betydning først ret falder i Dinene. Kritikken har derfor ofte maattet tye til de Lokalkundskaber, der i Mængde kunne have om Forf.s Personlighed og Privatliv, og fulgt disse som ledende Stjerner under Udøvelsen af sit ophøiede Kald. Herved forklares det Særsyn, at en Del af hans Arbejder, hvis Feil herhjemme enhver Student kan staae paa eet Been og opregne udenad, netop have vundet ualmindelig Anerkjendelse i Udlandet, hvorhen Privattrykter og Anekdoter naturligvis ikke kunne naae saa hurtig, og hvor man saaledes har maattet anlægge en anden Maalestof. Dog maa herfra undtages Norge.

Andersen er imidlertid den eneste virkelige Digter, som hos os er fremgaaet umiddelbart af Folkets Midte. Det var derfor sandsynligt, at der maatte være noget hos ham, som umiddelbart fandt Vej til Folkets Hjerte. Og saaledes var det virkelig; thi paa samme Tid, som den hvilerde Kritik rettede Feil i hans Stil og Metrik, havde hans Arbejder et større Læsepublicum end de fleste andre danske Forfattere kunne rose sig af. Ja enkelte af dem lykkedes det endog at vandre aldeles uantastede Landet om,

og vinde Bifald saa godt som hos alle Klasser af Læsere. Dette gjælder navnlig om en Mængde af hans Smaadigte og alle hans Eventyr. Der er saaledes Sandsynlighed for, at den samme velvillige Modtagelse hos det læsende Publikum, samme Skaansel og Tausshed hos det lærde Kritiske, vil blive disse sidste Eventyr tildeel, i hvilke Digteren atter har lagt sin ualmindelige Evne i det Phantastiske, Naive og Rørende, i fuldt Maal for Dagen. Endnu et Element, som han i Reglen sjeldnere gjør Brug af, er her kommet til: det Satiriske.

Ikkedestomindre turde der maaskee for Kritiken i nærværende Tilfælde være noget mere Anledning, end ved de to foregaaende Samlinger, til at meddele et Par orienterende Vink. Det kan naturligvis ikke falde os ind at tage Hensyn til de utallige ephemere, subjective og private Tilfældigheder, der kunne tænkes virksomme ved Tilagnelsen af et poetisk Arbejde. Derimod maae vi berøre et Misgreb, som i alt Fald var mere undskyldeligt, nemlig om Nogen her vilde fastholde Indtrykket af den foregaaende Samling, og anvende dens særegne Fortrin som Maalestof for Nydelsen og Bedømmelsen af denne sidste. Igjennem de to Eventyr „Grantræet“ og „Snedronningen“, som hin Samling indeholdt, gif der en dyb Verdensallegori, og der fandtes i det sidste af dem en Rigdom i Composition, Opfindelse og Charakterfildring, hvorpaa Digteren i sin sidste Samling aabenbar ikke har lagt an. Ved altsaa at betragte denne som en Fortsættelse af hin, og for-

dre her de samme Egenskaber videre udviklede; vilde man kun gjøre Digteren Uret, og hindre sig selv i Opfattelsen af det, hvorpaa det kommer an, hvilket i nærværende Tilfælde er noget ganske Andet. Da Poesien hos Andersen, meer end hos de fleste andre af vore Digtere, frembryder som umiddelbart Naturproduct, maa ethvert nyt Værk af ham helst betragtes for sig, og fra det Synspunkt, som dets særegne Charakter selv angiver; ligesom man, for at glæde sig over en smuk Blomst, gjør rettest i at see den som den er, uden ængstelig at bekymre sig om dens Forhold til diverse Exemplarer af andre Arter, eller om den Plads, den mulig indtager i det botaniske System.

Et andet Moment, som ved nærværende Samling „Nye Eventyr“ maaskee kan behøve at fremhæves, er det, at man ikke smaalig maa gaae i Rette med Forf., fordi han har ladet de fem forskjellige Arbejder, den indeholder, gaae under den fælles Bencævnelse „Eventyr“. Vilde man her opstille den ueftergivelige Fordring, at de alle skulde i strengeste Forstand være Eventyr, da vilde Forf. upaatvibelig komme svært tilkort: thi egentlig tilkommer dette Navn kun „de røde Sko“ og „Hverdinden og Skorstensfeieren“; de øvrige kunne hver i sit Genre mulig endog staae høiere, men Eventyr ere de unægtelig ikke.

Nærværende Num. holder imidlertid til den Mening, at man, i Betragtning af Litteraturens for Tiden i mange Maader ikke glimrende Stilling, bør være glad, naar Indholdet er godt, selv om det ikke paa det allercorrecteste sva-

rer til Titelen. „Springsfyrene“ er hverken meer eller mindre end en Fabel, men kjækt opfundet, og med en ypperlig satirisk Pointe. „Elverhøi“ er en Slags Capriccio, en spøgefuld Naturphantasi, der er benyttet som Folie for en Satire af speciel Natur. Medens Samlingens to egentlige Eventyr nærmest ere „for Børn“ (ogsaa heri forskjellige fra de næstforegaaende Samlinger), er denne Skizze egentlig bestemt for Børne, idet Forf. med en Ironi, der ofte nærmer sig til Humor, i et aldeles barnligt Foredrag uddeler den ene „ergötzliche“ Vister efter den anden til en vis Art vorne Personer. Det er nemlig den Art Morste, der allerede i Wessels Tid, som han selv siger, troede

„At der findes Mennesker
Kun i Engelland og der.“

Andersen indfører saaledes „Troldegubben fra Dobre“ ved Billedet i Elverhøi som en ærlig gammel Karl, men „Drenge“ vare nogle „uvorne, kjæphøie Unger“ der trak Støbler og Kjoler af, og lagde Benene op paa Bordet, for „de troede nu, at Alting flædte dem.“

Hvad der gjør de to ovenfor nævnte Arbejder til Eventyr i Ordets strengere Forstand, er dels det episk Fremskridende og Afsluttede i Formen, dels de Glimt af en ethisk Idee og moralsk Verdenstilstand, der bryde sig i det poetiske Clair-obscur, og som fra Arilds Tid har hørt til Eventyrets Prærogativer. Den Idee (Hyrdinden og Skorstensfejeren) at tænke sig de forskjellige Smaadukker, som man pleier at opstille paa Møblerne i vore Bærelser,

befjælede, og lade dem hver med sin særegne Charakter opføre et lille Drama, er ikke blot i og for sig nydelig, men ogsaa ægte barnlig. Det ethiske Moment er her den blide Kvindeligheds Hængen ved Hjemmet og dens blufærdige Angst for den store vide Verden, som udtaler sig i den lille Hyrdinde.

„De røde Sko“ er imidlertid Perlen i Samlingen, forsaavidt som Blikket her har en videre Horizont, og skuer dybere ind i Poesiens Himmel. Det er den i et ungt Pige hjerte alle bedre Mander beseirende Forfængelighed, der faaer en Straf, hvis Skildring vilde være sonderri- vende, hvis ikke netop det Energiske i den bidrog til at forhøie Virkningen af Forsoningen. Slutningen, hvor Kir- ken „kommer hjem“ til den lille Karen, er paa een Gang saa dybt religiøst følt, og saa glimrende poetisk tænkt, at Even- tyrlitteraturen ikke har meget Skjønnere at opvise.

Lidt om Calderon.

Dorothea og Gomez Arias, Drama i 5 Acter, oversat af
Hfr. Beyer, 1840.

(Brev til en Dame.)

Da vi sidste Gang talte sammen, var det, som De erindrer, blandt Andet om „Dorothea og Gomez Arias“, og De erklærede da til min Forbauselse, uden Grunde og med det Egensind, der forresten klæder Dem saa godt, at De hverken vilde see eller læse dette Stykke. Skjøndt jeg ikke har opgivet Haabet om, paa en eller anden listig Maade at indsmugle den smagfulde danske Bearbejdelse af hint spanske Drama paa Deres Læsebord, hvorfra det nok selv vil skaffe sig Indgang i et Gemyt, der ellers er saa aabent for Livets og Kunstens Poesi; skal jeg dog tillige her paatvinge Dem nogle flygtige, men maaskee lidt orienterende Bemærkninger om dette, paa vort Theater saa interessante Phænomen.

- Efterat i Løbet af det 14de og 15de Aarhundrede en ny Aand og Cultur, som man, i Modsetning til den gamle „classiske“, pleier at kalde den romantiske, havde skabt en ny Poesi i de italienske Epikere (Petrark betragter jeg blot som en ved classisk Lærdom uddannet

Troubadour); efterat fra Slutningen af det 16de de protestantiske Vestlandes Genius havde concentreret sig i Shakespeares historiske Dramaer; culminerede i det næste Sækkulum, allerede før Ludvig den 14des franske Parnas blev etableret, en ny romantisk Poesi med mærkværdig Originalitet og Modenhed, i Calderons lyriske Dramaer, i Spanien, hvor de uafbrudte Kampe mellem Araber og Christne, fremfor i noget andet Land, havde givet hele Livet et stærkt Præg af poetisk Ridderlighed og Romantik. Men disse Dramaer, til hvilke ogsaa maae regnes adskillige af den anden spanske Skuespildigter, Lope de Vega, (som vel i Frugtbarhed og dramatisk Behændighed, men ikke i Phantasi og Dybde overgik Calderon), staae ikke isolerede i den spanske Litteratur: de fremgik med en vis Naturnødvendighed af en forhaanden værende rig Romanzepoesi, modtog deraf deres eiendommelige Form og bleve et høist karakteristisk og fuldstændigt Udtryk af den spanske Nationalitet. Denne viser sig allerede i den Pomp og „Grandezza“ der, tidt ledsaget af spidsfindig Dialektik, hersker i Dialog som i Skildringer. Men den fremtræder især interessant i Konflikten mellem de katholske-christelige Guddomme og den romantiske Uresidde, som ofte her kæmpe om Suprematiet hos Individerne, saaledes som dette intet Sted udenfor Spanien har vist sig.

Heri ligger Grunden til den høie Interesse, disse poetiske Dramaer hos forskellige Landes Læsere have vundet, men tillige til den Vanskelighed, det har kostet at bringe dem paa Scenen udenfor deres Fædreland. Franskmæn-

dene ere ikke af Naturen lyriske, om de end engang have været en romantisk Nation, men deres Smag er det jo, der til forskellige Tider, — navnlig i dramatisk Henseende — har gjort sig gjældende fast over hele Europa, og som kun for en Tid fortrængtes af den tyske romantiske Skole, (der netop ledte Opmærksomheden hen paa Calderon), for senere i ny Skikkelse, Balzac, Scribe & Comp., atter at indtage sit gamle Herredømme. Ethvert Forsøg paa at bringe spanske Stykker paa Scenen vil mislykkes, naar det ikke skeer med meget Talent.

Hvis De nu ikke ifjor ved Opførelsen af „Livet en Drøm“, som vi skyldte den samme talentfulde Oversætterinde, har gjort Bekjendtskab med den calderonske Form, saa vil De maaskee paa Grund af den løse Scenesammenhæng, de mindre correcte Motiver og den vidunderlige eventyragtige Frihed, hvormed Phantasien og Lyriken vaier over det Hele, udbryde som en og anden i Parterret: „Noget kuriosøst Tøieri“, „urimeligt“, ja „umoralisk“ — dog nei, til det sidste har De for god Smag; men De vilde dog maaskee ikke engang ret forsones ved den poetiske Musik, hvori Alt er transfigureret. Thi et calderonsk Drama er en Opera uden Musik, at sige instrumental*), men forresten

*) Som Exempler herpaa skal jeg meddele et Par Smaafragmenter af „Livet en Drøm“:

Stykket aabnes af Rosaura saaledes:

Din Sippogryph, lig Binden,
 Sig styrter uden Frygt fra Klippetinden:
 Den stolte Ganger hastet,
 Sin svage Byrde den i Græsjet kaster,

ganske fuldstændig, med Arier, Duetter og Chor i yndige Trochæer, og Recitativer i verende tre- og femfodede Tamber. Med Hensyn til det Skizzerede, snart Flygtige, snart Driftige i Charaktertegnning og Handlingsudvikling, da maa jeg ærbødigt henholde mig til, hvad jeg tidligere har yttret for Dem, dels om Operaen i Almindelighed,

Dg som en Fugl sig svinger
 I Dybet ned paa ætherlette Binger.
 Bildfaren nu jeg vanker
 Blandt Krat og Ljørn, ført frem af mørke Lunter,
 Mens Rattens Skyer lægge
 Det sorte Slør om Klippens steile Bægge,
 Der synes Solen true,
 Fordi den negter dem sin milde Lue.

I. 4: Astolfo (hilser Estrella:)

Medens Lundens Chor i Sang udbrøder,
 Hilser Dig som Blomsterlandets Flora,
 Hver en Sangfugl af Metal udgryder
 Her sin Tone for vort Haabs Aurora.
 Krigsbasunens Mund med vældig Røst
 Priser Dig som Pallas, dens Gudinde;
 Men Astolfos luehede Bryst
 Udmygt hilser Dig som Hersterinde!

I. 6: Rosaura (forklædt.)

Ædle Herre! Tusind Afs
 Trykker jeg paa Dine Fødder;
 Dig det er, jeg skylder Livet,
 Det er dit til evig Tid.

Clotaldo.

Mig du ei dit Liv kan skjenke,
 Thi du har et Maal for Die,
 Som det ganske opfyldt har.
 Om en Sviig, en Haan du talte.
 Dg en Mand af ædelt Sind
 Ei sin Skændsel overlever.

dels i Anledning af Mulatten. Interessen maa i det lyriske Drama hvile især paa de store dramatiske Situationer og den livlige, i Indhold og Form poetisk hævede Dialog, hvoraf de fremgaae. Og hermed maa da ogsaa nærværende Stykke forsvare sin sceniske Eksistens: det vilde kun have vundet en mere glimrende Triumph over alt prosaisk-traditionelt Filisteri, dersom Flertallet af de Spilende vare i Besiddelse af den Dannelse og de Naturgaver, der ere nødvendige for at opfatte og gjengive et saa

Wren maa tilbagevindes,
 Eller Blod udvaske Pletten,
 Uden Gre, intet Liv!

Rosaura.

Frygt ei, at jeg Sønnen glemmer;
 Uafbrudt i Hjertets Grund
 Taler den med hundred Stemmer,
 Raaber høit i Drømmens Blund.

Clotaldo.

Tåg da her dit Sværd igien;
 Kæmp for Wren, hvv der end
 Falde skal for dette Bærg.

Hun drager derpaa ud for at dræbe sin troløse Elsker.

II. 5: Estrella.

Hvor min Fætter er galant!

Sismondo.

Sødt dit Blik beruser Manden!
 Mildt bevæget er mit Bryst
 Ved din elselige Røst!
 Gulde Frænde! Ræk mig Haanden,
 Dette hvide Lilliebæger,
 Hvori Dagens Glands sig præger!
 Laal, at mine Læbers Ild
 Blidt ved denne Snee sig føler!

isøregent og sublimt Digterværk værdigen og i Overensstemmelse med den æsthetiske Idee, der her er bragt til Bevidsthed; det var en poetisk Sol, der drog over Scenen, en smuk Sol, men ligesom Vorherres var den ikke uden Pletter.

Jeg skal nu blot med saa meget, som maa ansees nødvendigt for dertil at knytte nogle Betragtninger, driste mig til at anticipere den Nydelse, De af Stykket selv har i Bente.

Som Ramme for de Situationer, hvorover Ff. her har udbredt sin begejstrede Phantasie's Glands, har han valgt den Tid, da Maurerne af Ferdinand den Catholske vare fordrevne fra spansk Grund, og kun en Enkelt af dem levede i Bjergene af Nøveri. Gomez Arias, paa

II. 10: Rosaura.

Kjærlighed er ei, hvor Tanken
 Bakker, mellem To er deelt;
 Der kun, hvor den eneste Gienstand
 Er os Livet, er os Alt,
 Og alt Andet Intet, uden
 Det, hvorpaa hans Døie faldt;
 Blomsten, som hans Blik har skuet,
 Sporet af hans kjække Fjed,
 Streugens Guld, hvortil hans Stemme
 Toned' sødt om Kjærlighed;
 Myrthens Løv, Platanens Blade,
 Naar de mildt ham Skygge bød;
 Busken, som han utaalmødig
 Bed sin Ankomst gjennembrød;
 Helligt er hvert Sted paa Jorden,
 Hvor han gik og hvor han kom;
 Hjertet hvert et Minde hylde
 Som en kostbar Helligdom!

een Gang Stykkets Helt og Skurk, har — næsten som Don Juan — først elsket Donja Beatriz i Granáda, men paa en Flugt til Cadix, (han troer at have dræbt sin Rival Don Felix) seer han Dorotea, og i Consekvents med en Livsanskuelse, han philosophisk udvikler for sin Tjener, indflæder han sin sandselige Attraa i saa skønne Ord, at han vækker hendes Kjærlighed med Spanierindens hele glødende, hensynsløse, althengivende Lidenstabs. Hun flygter med ham gennem Skovene til Bjergene. Han lover at ægte hende, men engang hun af Træthed er slumret ind, forlader han hende, og hun, som troer ham dræbt, falder i Hænderne paa mauriske Høvere. Den spanske General, Don Diego, Beatriz's Fader, kommer med et Troppescorp, hvorved Dorotea reddes og føres til hans Huus i Granada, hvor Gomez just er i Begreb med atter at bedaae Beatriz; hun giver efter, men i Mørket tager han fejl og bortfører anden Gang Dorotea, just som hendes opbragte Fader vil dræbe hende. De maae antages paa Veien ikke at have verlet et Ord — og dette er et Misgreb, som tilhører Bearbejdelsen — thi først paa samme Sted i Bjergene, hvor han første Gang forlod hende, mærker han sin Feiltagelse, og forbitret herover, og trods al den Kjærlighedsfyldte, hun i det skønneste Sprog ødsler paa ham, sælger han hende til den samme Maurer, og hans Tjener Ginez, der søger at afholde ham derfra, frister samme Skjæbne. Denne seer Leilighed til at undvige, og giver Dronning Isabel Underretning om Alt. Maurerborgen indtages og Dorotea befries atter. Gomez bliver

greben, medens han igjen bytter Kjærlighed for Beatriz. Han angreer nu paa een Gang Alt, bliver paa Dronningens Bud viet med Dorotea, men Kongen lader ham derpaa, skjøndt Dorotea anraaber om Naade for ham, føre til Retterstedet.

De vil af ovenstaaende Omrids have dannet Dem et saadant løseligt Bekjendtskab med Gangen i Stykket og Hovedkarakterernes Udvikling, at De med Lethed vil kunne følge mig, naar jeg noget nærmere omtaler de sidste; thi det, der er den Calderonske Poesis og ogsaa dette Stykkes egentlige Kjærne, om end Udskillige ville kalde det Skallen: den glimrende lyriske Dialog, kan jeg naturligvis ikke give Dem noget Begreb om, uden at udskrive hele Scener. Jeg kan her kun sige: kom, see og lad Dem overvinde! — De, som hidtil kun kjendte Cæsars Fremgangsmaade.

Stykkets Hovedkarakter er Dorotea, og ikke, som man af Titelen skulde antage, tillige Gomez Arias. Den Kjærlighed, der i Doroteas Person er skildret, er ikke en Kjærlighed som den, der i vort Clima gaaer under dette Navn. Og dog er den hverken unaturlig eller upoetisk; den er tværtimod det Modsatte i høieste Grad. I Kvindernes Kjærlighed — undskyld min Dristighed, men De ynder jo frimodige Yttringer — er Sandseligheden, vel oftest uden at de selv vide det, ikke sjelden en virksom Inгредиens. Gjælder dette allerede hos os, hvormeget mere da i Spanien, hvor Mandeltræet og Drangerne dufte, hvor hele Naturen indbyder til sandselig Nydelse, hvor hele Livet

bærer Sandfælsighedens Præg. At fordre Kvindeskjærlighed skildret, navnlig af en sydlandsk Digter, uden det, der giver den dens egentlige Blod og Farve, Sandfælsigheden, er at fordre Unatur, og heri synes det mig, at „Morgenbladets“ lærde Referent har gjort sig skyldig, naar han dadler det som uoverensstemmende med Doroteas „elskverdige Kvindelighed“ og naturlige Retfærdighedsfølelse, at hun, efter Gomez's nedrige Handling, endnu kan have Kjærlighed for ham. Det maa her erindres, at en Kjærlighed som den, hvorom her er Tale, — den samme, som George Sand saa fortræffelig har skildret i Romanen „Leone Leoni,“ — en Lidenskab, der fast er at betragte som en bevidstløs Kraftyttring af Naturlivet, netop aldrig kan gjøre Retfærdighedsideen gjældende; og hvad den „elskverdige Kvindelighed“ angaaer, da kunde allerede den første Acts 5te Scene, hvor Dorotea i halv ironisk Tone siger:

„Hvis I kom, for mig at see,
Kunde det jo skeet i Aften, —“

og sammes Acts 8de Scene, hvor hun ganske uforbeholdent selv erklærer sin Kjærlighed:

„Som I vil det, jeg tilbeder,
Elsker Jer — ic.“

lære os, hvis det ellers ikke var tilstrækkeligt bekjendt, hvor lidet den i sin nordiske blide Form har at bestille med en Spanierindes Kjærlighed. Jeg kan saaledes ikke skjønne rettere, end at Calderon her bør for Tiltale af Manden i Morgenbladet fri at være.

Med Hensyn til det Poetiske ved en Charakterfik-
 dring som denne, da vil vel Ingen nægte, at det mest poe-
 tiske Moment i Kvindens Liv, og som saaledes stedse maa
 ligge Digteren nærmest, er det, der betegnes ved Kjærlig-
 heden i Ordets strengere Forstand, denne hæftige glødende
 Attraa, der maaskee rettest kaldes Elskov. Men denne Liden-
 skab, — og det er just dens Form som Liden-
 skab, — som enhver Monomani, forhøier den psykologiske og poetiske
 Interesse —, forraader netop derved sit sandselige Udspring,
 at den dels positivt fremtræder som Natur- og Sandse-
 livets eiendommelige Egoisme med en uudtømmelig Masse
 af Fordringer, (og selv dens Offere ere i Grunden kun
 en Tilfredsstillelse af hin Egoisme), dels negativt viser
 sin Charakter deri, at den som enhver sandelig Drift ikke
 formaaer at skabe varig Glæde og Tilfredshed hos Væse-
 ner, der ikke leve ene for at gaae tilgrunde. Man har
 saaledes med Rette gjort den Bemærkning, at Fruentim-
 mer aldrig gjøre Mændene lykkelige ved deres Elskov, men
 først naar den har forsat sig, opgivet sine phantastiske For-
 dringer og er vejet for Fromheden og en i alle Livsfor-
 holde uomskiftelig Omhed, og at det saaledes er paa denne,
 at Ægteskabet bør baseres. For at De imidlertid ikke
 skal troe, at dette er en Bemærkning af mig selv, jeg
 saaledes vil søge at indsmugle, skal jeg blot tilføie, at jeg
 sidst har truffet den hos en polsk Forfatter, L. Chodzco,
 der i Paris udgiver „la Pologne illustrée.“

Dog, det er fornemmelig G. Arias's Charakter, som
 har vaakt Skrupler hos dem, der ikke formaae at hense

sig i det 17de Aarhundrede da Stykket blev skrevet, eller blandt et Folk med en fra vor egen saa forskjellig Natur; og saaledes som han i Bearbejdelsen viser sig, er der unægtelig bleven endnu mere Grund til Anstød. Saameget man maa paaskjønne den Pietet, Oversætterinden har vist mod Digteren ved at gjengive hans spanske Kvinde tro, selv i det, der for en nordisk Kvinde kunde synes overdrevent og ukvindeligt, saameget maa det beklages, at hun ikke har vist samme Pietet ved Behandlingen af Gom. Arias, og saaledes uden at vinde i æsthetisk Henseende kun udvistet en Del af Digterens historisk eiendommelige Præg; de med denne Charakter foretagne Vilkaarligheder lade sig ikke forsvare fra andet Standpunkt, end det rent philistrøse, og ere vistnok i æsthetisk Henseende høist ubeldige, selv om de end ere at betragte som halv-officielle Directionsforandringer. Og om end det Formaal, der med Hensyn til Gomez Arias's Charakter har ledet Oversætterinden, tilsyneladende kan have en Del for sig, navnlig i Philistormoralen og den store Publikums Mangel paa Modenhed til rigtig at opfatte den stærke, næsten grusomme Ironi, hvormed han, noget en profile, er tegnet; saa synes Jfr. Beyer ikke at have betænkt, at den ham her paaklistrede „Omvendelse“ konsekvent kun kan betragtes som Hyfleri saavel for Andre, som for ham selv, og at det formodentlig tilsigtede forsonende Element saaledes involverer en endnu blodigere Ironi, — hvilket vistnok neppe har været hendes Mening. I Gomez tænker man sig en ung svulmende Kraft, der ved sine Anlæg og ved Omstændighederne føres

til at degradere sin bedre Del i et Chaos af den raaeste Sandselighed. Som Følge heraf tiltager hans Egoisme i den Grad, at han endog krænker Grens og Ridderlighedens helligste Fordringer. Saaledes er han da, særdeles i et chatolsk Land, saavel den timelige som evige Straf hjemfalden, og det har vist aldrig været Calderons Hensigt at fremkalde Frygt eller Medlidenhedstaarer for ham, som i en aristotelisk Tragedie. Enhver Ombendelse under Dren er allerede i Virkeligheden meget mistænkelig, men paa Scenen har den neppe nogensinde hjemme, og i nærværende Tilfælde synes det, ifølge det ovenfor Yttrede, ikke blot ufornodent, men endog uforsvarligt, at gjøre en Charakter, hvis Interesse netop hviler paa det Diaboliske, ubetinget ussel — ved at lægge den en Anger i Munden, som den, vi høre i 5te Act's 5te Scene:

Den er vaagnet af sit Blund!
 Sjælens længe skjulte Dommer, —
 Gysen vækkes i min Hu;
 Fast i Syndens Lænke bilstet,
 Var jeg troløs, haard og grim,
 Pligtens Røst var qvalt og stum ...

— — — —
 Mildt vil Dronningen tilgive,
 Og jeg vil en anden blive!

som Ingen troer paa, endsiges føler med, og som bliver end mere ubegribelig umiddelbart ovenpaa 4de Scenes Slutningsreplik:

Kunde Doroteas Raab
 Hævnens vrede Vænder vække?

Skal min Banes Blomsterrække
 Sønderrides med mit Haab?
 — Dog jeg vil ei feig forsage —
 Sværdet har jeg end tilbage ...
 Svigter end mig alle Stjerner
 Som jeg forhen saae at vinke,
 Snart min Klinges Lyn skal blinke —
 Mars mod Nemesis mig værner!

Af de andre Charakterer er det kun fornemmelig
 Tjeneren Ginéz og Maureren Canjeri, der gjøre Fordring
 paa meer end underordnet Interesse. Den første henhører
 til en Slags Figurer, en Slags lyrisk-dramatiske Sancho-
 Pansaer, der omtrent ere lige saa constante i de spanske
 Stykker, som Henrikerne hos Holberg, og som oftest i et
 lystigt „Frisprog“ parodiere deres Herrers høitrvænde
 Phraser, og frembringe ved deres komiske Lune tidt en be-
 hagelig Afverling i Lyrikens gravitetiske Alvor. Maureren,
 en Blanding af arabisk-romantisk Sentimentalitet og He-
 roisme, bliver for umandig ved at Over sætter i den stedse
 lader ham flygte, og navnlig ganske udelader to hele Ba-
 tailler, medens man næsten ene hører ham sukke efter jor-
 disse Houris; og naar han (i Bearbejdelsen) søger at dræbe
 sig selv ikke „af Trods, men som en Helt“, da er dette,
 netop paa Grund af hans foregaaende Passivitet, uden
 Tvivl ikke motiveret.

Med Hensyn til Bearbejdelsen maa jeg forøvrig ind-
 skrænke mig, til at bemærke, at den ifølge Fortalen i Be-
 gyndelsen af 4de Act tilsigtede „Illusion“ aldeles er svæf-
 fet ved den forudgaaende Mellemact, og at det neppe kan

virke uden paa meget uskeptiske Gemytter, at Gjenkjendelsen (af Mangel paa Tid om Natten?) udsættes til Morgenens, og at vi „see Dorotea flaae Sløret tilbage“, og „høre Bemærkninger om den hurtige Flugt.“ I dette, som næsten i Alt, havde det været ønskeligt, om man havde taget sig Arbeidet mageligere og givet os Originalen ubeskaaren. Meget af det Korte og Dristige hos Calderon, der staaer i nødvendig Sammenhæng med det lyriske Dramas Foragt for prosaisk beregnende Hensyn (det moderne Skuespil er derimod lige saa meget Produkt af prosaisk-praktisk Forstandighed som af digterisk Begeistring), vilde i mine Tanker netop gjøre theatralisk Effect, gjøre det lettere for Tilskuerne at henseette sig i den rette Sphære, — der vistnok maa forekomme mange af vore Modenspersoner „forunderlig“ — og abstrahere fra alle tilfældige og nedarvede Forestillinger om „et godt Theaterstykke“. Sproget og Versene ere ualmindelig smukke og correcte, og jeg skal kun nævne den Besynderlighed, at Jfr. B., formodentlig ifølge Justitsraads Molbechs Ønske, stedse skriver „skindsyg“ og „Skindsyge“.

Som et karakteristisk Exempel paa, til hvilken Grad af Abstraction en spansk Digter (og følgelig ogsaa Folket, hos hvem han fandt Gjenklang) kunde gaae i Opfattelsen af Gresideen, uden at Troen paa dens Guddommelighed svækkedes, kan anføres, at i nærværende Stykke den poetiske Retfærdighed ansees fyldestgjort derved, at Forbrøderen, der har krænket og solgt Dorotea, og derfor skal henrettes, dømmes af Dronningen til først at — ægte hende:

Sin Ed han nu skal gjøre
 Til Sandhed — han til Alteret skal føre
 Sin Brud; og hun skal bære
 Hans Navn, og gjenopreist er hendes Ære!"

Og hertil siger Kongen:

„Som det sig en Dronning sømmer,
 Handed du, min Isabel!
 Hendes Ære, som var krænket,
 Atter Du Dpreisning gab!"

Derimod fremtræder atter det rent Menneffelige, hvor Dorot. tilsidst søger forgjæves at redde Gomez's Liv.

Af mine flygtige, historiske Indledningsbemærkninger vil De, Høistærede, have seet, hvor langt det er fra, at jeg mener, man af en gammel spansk Cavalier maa forlange et efter Nutidens, især visse Recensenters Fordrindringer til „dramatisk Handling“, skoleret Stykke, og hvor trivial den Indvending er, at Calderon ikke er en stor Skuespildigter og ikke kan bruges paa Theatret, fordi adskillige Tilfældigheder i Anlæg og Apparat, som paa hans Tid vare i Moden, nu ere fortrængte af andre.

Desuden er hin Anvendelse af Ordet „dramatisk“ hvortil vore Recensenter hvert Dieblig recurrere, som oftest en aabenbar Misbrug af Ordet. Det er nemlig en Forverling af „det Dramatiske“ og „det Theatraliske“, som først er indført ved Heiberg og hans æsthetisk-kritiske Artikler*), navnlig imod Dehlenschläger. Hvad der ikke

*) Siden er denne Forverling, sagtens ubevidst, eller for Bequemmeligheds Skyld, adopteret baade af hans Modstandere og Tilhængere.

stemmer med et temporært Theaterpublikums Smag, som er dannet f. Ex. ved Kogebues eller Scribes og de andre Franskes Maneer, navnlig ved Letheden i fra saa rigtflydende Kilder at fylde Repertoiret, — det kalder man med eet Ord „udramatisk“, undertiden kaldes det ogsaa „episk“ eller „lyrisk“ efter Omstændighederne, o. s. v. Men man mener i Grunden kun, at det er utheatralsk: ikke stemmende med Recepten af den for Tiden herskende Theatersmag. Saaledes er Dehl. og Hauch ofte bleven kaldte „udramatiske“, fordi de ikke i Almindelighed lægge an paa det Pikante, Intrigant=Forviklede, eller den med smaalig Kløgt beregnede Spænding af Nysgjerrigheden, hvormed man i vore Dage har forvænt sin Smag. Endnu langt flere Exempler paa „udramatiske“ Dramaer og Scener vil man med denne ephemere Maalestof kunne udpege hos Shafespeare og Calderon. Men man kan dog ikke med Billighed fordre Nutids Smag i Get og Alt tilfredsstillet af en 200 Aar gammel Digter og lægge ham enkelte Anstød mod vor Tids dramatiske Mechanik til Last, aldenstund vi dog ere langt fra at sidde i Overflod, og naar der dog hos ham er saa meget Friskt, Skjont og Herligt at glæde sig over, og idetmindste Noget saa nyt og ualmindeligt, at det ikke kan andet end virke oplivende paa en Scene, der trods alle Oversættelser af franske Døgnproducter temmelig længe har lidt af Svøgnighed.

Tilbageblik

paa vor æsthetiske Litteratur i 1841 og 42.

I.

Intelligentsen lægger sig blandt Andet ogsaa for Dagen deri, at man rigtig forstaaer at stige op paa sine Forgængeres Skuldre, at man ikke skammer sig ved at tilegne sig det Gode og Nigtige, fordi det først er bragt til Bevidsthed og i Udførelse af Andre. Saaledes har nærværende Forf. længe misundt den Berlingske Tidende Førstefødselsretten til den Idee at give aarlige „Tilbageblik“ over Mandens og Materiens forskjellige Livsyttringer hos os; men da det nu engang forholder sig saa, og ikke kan skjules, saa tilstaaer han hellere aabent, at Ideen er laant af den Berlingske, medens han dog haaber at have opfattet og gennemført den paa en selvstændig Maade.

Den æsthetiske Litteratur har hos os i Maret 1841 ikke i særdeles høi Grad udmærket sig ved Nyheden, Skjønheden eller Rigdommen i Frembringelser. Lyriken, Poesiens egentlige Basis eller Grundkilde, har i dette Aar saa at sige aldeles forstummet, men Grunden hertil ligger neppe i en total Mangel paa Digttere i dette Fag; thi det slaaer neppe Feil, at der hos et og andet poetisk Gemyt

gjæterer og forbereder sig Spirer til en ny Æra i Poesien. Grunden ligger naturligvis, som vi Alle vide, først hos det store Publikum, der, absorberet af materielle Tilbøieligheder, ikke læser, eller med andre Ord ikke forstaaer at nyde lyriske Poesier, og dernæst hos Boghandlerne, der naturligvis ikke ville resikere det mindste pecuniære Tab, for at imødefomme en ideel Betragtning af Litteraturens Betydning. Den dramatiske Litteratur har beriget Theatret med enkelte nye Arbejder, der ikke ville gjøre Epoke i dets Historie, samt et Par originale Tragedier (Dehlenschlägers Dina og Hauchs Svend Grathe), hvilke, skjønt begge alt forlængst antagne til Opførelse, først i 1842 ere komne frem; den sidste først i Litteraturen og senere paa Scenen. Den episke Poesi har foruden det sædvanlige Kvantum oversatte engelske Romaner fra Hr. Steens Forlag, bragt os Dehlenschlägers „Orvarodds Saga“, som stillede sig værdig i Rækken af Forfatterens tidligere Mesterværker; samt Paludan-Müllers „Adam Homo“, 1ste Del, der kan antages at være underkastet tilstrækkelig Drøftelse. Forf. af en Hverdagshistorie udgav Novellen „Nær og fjern“, der, ligesom det psychologisk-interessante Arbejde fra samme Haand, „Gen i Alle“, ingenlunde fandt udelst Bifald, uanseet den høist kuriøse, filosofisk-ubegribelige Phantasi over denne Novelle, hvormed „Dagen“ regalerede sit Publikum, — hvilket vel nærmest havde sin Grund deri, at saa meget man end gjenfandt den routinerede Charakterkildring og Behandling af Sproget, saa savnedes dog for en stor

Del den Mangfoldighed og Opfindelse, den Sindrighed i Forvikling og Opløsning, hvortil denne Forf. tidligere har vænnet os, selv hvor Scene og Lokale nok saa meget nærmer sig den hverdagsagtige Natur. Derhos vare heterogene Elementer indblandede, som ikke stode i nødvendig Forbindelse med Novellens indre Organisme. I Trykkefrihedsselskabets Folkekalender, der i poetisk Henseende syntes os mindre heldig udstyret, end det foregaaende Aar, leverede Hr. Herz et Par moralsk-didaktiske Noveller, der vistnok her kunne være paa deres Plads, Hauch en smuk Romanze, og Allen en interessant Skildring af Slaget den 2den April, som hurtig oplevede et nyt Dplag i „Dagen“. Af ældre Sager begyndte Langhoff, der havde erfaret, hvormegen Interesse hans Landsmænd have for „gamle Minder“, en ny Udgave af C. Bernhards første Noveller „Et Aar i Kjøbenhavn“ osv. Det samme gjorde Reichel med Ingemanns „Baldemar Seier“, der, uagtet den har sine Svagheder, dog altid vil indtage en betydelig Plads i Museet for vor Nationallitteratur.

I Kjølvandet af disse mærkeligere Frembringelser sluttede sig en Del meer og mindre umodne Arbejder af underordnede Talenter; saaledes Konows Novelle „Nord og Syd“, hvor en ei almindelig Phantasifulighed, ikke i Opfindelsen, men navnlig i Opfattelsen af Naturscener, var forenet med en kolossal Smagløshed i alt Øvrigt, især i Brugen af Billedsproget. Fremdeles Hr. Etlars „Madsalune“, Herr Comets „August Hasting“, Herr

Kaalunds „Balkyrien Gondul“ o. fl. Den Sidste, der blandt disse Forfattere ustridig indtager den øverste Plads, har i dette Bærk forladt den antik-naiv-episke Løbebane, han forhen i Dehlenschlägers ophøjede Fodspor har betraadt, og søgt at forhøje sine Læseres Nydelse ved i sin Naivitet at optage den „moderne“ Tidsalders „Tankesylde“. Han har saaledes leveret et symbolisk eller spekulativt Epos, og synes herved at forlade det Dehlenschlägerske Mønster, for at stille sig under den Heiberg-Martensenske Skoles Faner. Kun Skade, at denne Slags Poesier i Almindelighed behøve prosaiske Fortællinger, enten i selvstændige Artikler, eller, som Tilfældet er her, i selve Bogen. Hos Boghandler Klein udkom Dr. Dampes poetiske Skrifter, som godtgjøre, hvis man ikke alt havde gjættet det, at Hr. D. har faaet større Celebritet som Politiker, end han vil opnaae som Poet. Indholdet deler sig i: 1) Romanzer uden Rim, med splinternye, af Forf. selv opfundne Rhythmer og Constructioner, f. Ex. „Haanden den venstre rakte han frem“ osv. 2) Prosaiske Fortællinger i forældet Maaner. 3) Satiriske Dialoger, hvori et temmelig bredt Indhold paraderer med en Del fra de senere Decenniers udenlandske Politik bekjendte Navne. Frem af denne Masse hæver sig som et langt respektablere Arbeide den historiske Roman „Lordenstjold“ af den ubekjendte Forf. P. P., en Bog, som, uagtet den forpidskede Form, vistnok har fundet et ikke ubetydeligt Antal Læsere, ogsaa for en Del ved „Dagens“ Eftertryk.

Den uden Tvivl stærke Opmærksomhed tildrog sig de tidlig paa Maret udfomne „Nye Digte“ af J. L. Heiberg; og dog kunne de ikke egentlig siges at have angivet en ny Retning i Litteraturen, da de nærmest ere at betragte som fremskridende Udvikling af den saakaldte spekulative Tendens, Heiberg i flere tidligere Arbejder har angivet, og som Studier efter de æsthetiske Principer, denne Digter og hans Ven, Professor Martensen, i den nyere Tid hos os have søgt at begrunde. Saaledes modtog vi her i „En Sjæl efter Døden“ det første danske Forsøg i den af Hr. Martensen (dels i Anledning af Lessaus Faust, dels i en Defension for Heibergs Fata Morgana) som Poesiens høieste Skikkelse proklamerede „apokalyptiske Komedie“. Samlingen indeholdt desuden „Gudstjeneste“, et lyrisk-reflektende Digt, „Protestantismen i Naturen“ en „Mysterie“ i Cantateform, der virkelig var saa mysteriøs, at man til Læsningen behøvede et theologisk-philosophisk Lexicon, eller idetmindste en Fremmedordbog, og saa forstod man det maaskee dog ikke; endelig en Romanzecyclus „de Nygifte“, som ved ualmindelig Friskhed og naturlig Simplicitet meer end det Øvrige tiltalte en Del, og det neppe de fletteste Læsere — uagtet den mystiske Katastrophe, der fremtræder som Ideens egentlige Udgangspunct, unægtelig synes at staae i et afgjort Misforhold til den lyse, klare Horizont, hvori Digtets øvrige Partier vise sig. Til det store Publikum kunde disse Digte imidlertid ikke vente tilfulde at trænge ind, ialtfald ikke uden Cicerone; og det er endnu temmelig uvist,

om de to Anmeldelser, der ved dem „benstabeligst“ fremkaldtes: (en abstrus=docerende af Martensen og en opbyggelig=homiletisk af Stiftsprovst Tryde), have haft den i saa Henseende tilsigtede Virkning.

Af dramatiske Arbejder maae vi herefter først nævne „Venus“ et dramatisk Digt af Paludan=Müller, og „Svanehammen“ et Festsykke af H. Herk, i Anledning af Formælingen, efter det bekjendte Eventyr hos Muscous. Hr. Herk leverede her et smukt og passende Leilighedsstykke, der udmærker sig ved skjønne lyriske Dialoger og Vokalnumere i Ræmpevisetonen. Men til det dramatiske Ideal hører dog ogsaa en interessant, rask fremadskridende Handling, og her har Stykket sin svageste Side. Det førstnævnte Digt, „Venus“, fremkaldte saavel offentlig som privat forskjellige Domme. Paa den ene Side blev Kritiken (i Skikkelse af en philologisk Time lærer) ubillig og upoetisk staaende ved Tilfældigheder i den ydre Form, som om de vigtigere Adjunctforretninger ikke tillod den (Kritiken) at dvæle ved Ideen, eller trænge ind til Kjærnen. Paa den anden Side har man med Belvillie søgt at fremhæve det ideelle Udbytte, uden dog at indrømme Digteren Ret til i vore Dage at skildre Kjærligheden i saa skarp Modfætning, og uden selv at være vis paa i Alt at have forstaaet Forfatterens rette Mening. Alt dette forudsætter vistnok en Svaghed ved Digtet, en Mangel paa Klarhed i det Hele, som ikke tilfulde erstattes ved skjønne Partier i det Enkelte; og vi ere tilbøielige til den Mening, at Ideen, som syntes at kunne have avlet et stort og skjønt

Digt, har overvældet Forf.'s Kræfter, og at han saaledes ofte kun cursorisk og fragmentarisk har været i Stand til at explicere den. Maaſkee kan engang en ny Betragtning kaſte et nyt Lys paa et Værk, der under alle Omſtændigheder hører til vor nyeste Litteraturs mærkeligſte Frembringelser.

Som Repræſentanter for den lavere Klaſſe af dramatiſke Arbejder, hvor Forf. med ſplendid Anbringelse af alle Slags mechaniſke Apparater og laante Fjære forgjæves ſøge at opveie, hvad de ſelv synes at ane, der mangler dem i virkelig poetiſk Kraft, — fremtraadte Jfr. Beyers „Ingolf og Balgerd“ og Hr. Borgaards „Hullen i Kullafjeld“, hvis Titel, allerede ved at minde om den Tid, der frembragte „Blomſten paa Kullafjeld“, „Dana“, „Gefion“, „Væſefrugter ſamlede paa Litteraturens Mark“, oſv. oſv., maatte vække Uengſtelse for den Smag og Verdensbetragtning, paa hvis Baſis Stykket hvilte. Begge diſſe Dramaer modtoges paa Scenen omtrent med lige ſtærkt Biſald, der imidlertid ikke ved nærmere Bekjendtkab ſtod ſin Prøve, og begge ere alt for en Tidlang ſiden, omtrent ſamtidigen lykkelig ankomne til Lethesfloden, hvilket i en vis Henseende taler til Fordeel for „Hulen“, da „Ingolf“ eller ſom man kaldte det „Ildbrandsſtykket“, paa Grund af Tidſfølgen maatte have et temmeligt Forſpring. Nu da begge Stykker længe have været borte, hører man ikke Nogen ſpørge efter dem; ja man vil ikke engang have bemærket, at nogen „tilreiſende Familie“ i Adreſſebogen

har anmodet Theaterdirectionen om at opføre et af disse Scenearter.

En paa een Gang straffende og forfriskende Livs-
aabenbaring med Hensyn til vor poetiske Litteratur, der
for en stor Del synes som "den frie Rhin" at ville tabe
sig i Sandstepper, kom os imøde i den klassiske Over-
sættelse af den græske Shakespear, *Æschylus's*, Tra-
gedie *Agamemnon*, hvormed Hr. Statsraad Brøndsted
i sin "helleniske Nytaarsgave" forøgede den uforglemmelige
Fortjeneste af den danske Litteratur, han senest ved sin
hæderlige Færd som Opretholder af et henvisnet litterært
Samfund, har indlagt sig. Det er godt, at saaledes og-
saa den ulærde Del af "ædle og dannede Medborgere"
kan gjøre Bekjendtskab med en Poesi, der ikke "spiller
paa Livets Overflade" og med en Digter, der stedse greb
sit Emne "med sin modige Sjæls hele Kraft". Gid
denne lille Bog, og dens lovede Fortsættelse, maa blive
et Marsel for bedre Tider! Et godt Haab knytter sig
ogsaa til den Varme, hvormed et talrigt Publicum har un-
derstøttet den nye, billige Udgave af *Dehenschlägers*
Tragedier.

Betragtningen af dette Mars lyriske Frembringelser
finder, som sagt, ikke meget Stof. Foruden de omtalte
Digte af Heiberg, møde vi kun den samlede Udgave, som
Hr. Rosenhoff besørger af sine poetiske Værker. Vore
Novellerne, med Undtagelse af det lette og flydende Sprog,
ubetydelige, saa finde vi derimod i Digtene, navnlig i Ro-
manzerne, imellem en stor Masse Fyldeskaff, ikke saa Styk-

ker, der udtale en behagelig naïv og folkelig Livsanskuelse, og som sørgeligt nok vise, at vi i Tf. have tabt en virkelig Digter, og ikke engang faaet en Journalist isteden derfor.

Alt det Dvrige indskrænker sig til to Samlinger af forhen trykte Digte. Den første er anden forøgede Udgave af Hr. Frederik Barfods poetiske Læsebog for Børn og barnlige Sjæle. Udgiveren „borger med sit Navn“ for, at Udvalget er skeet med en god Billie, men uden synderlig Smag og Tact. Et Anhang af svenske Digte er tilføjet, men Valget af disse synes skeet saa temmelig paa Beram, uden omfattende Kundskab til den svenske Litteratur; og herved har man tillige mistet de Digterbiographier, som ledsagede første Udgave, og som, trods alle stilistiske Platheder, interesserede allerede ved Stoffet. Løftet om, at de senere skulle udfomme, kan neppe gjøre Fordring paa den nulevende Generations Opmærksomhed; thi da der er medgaaet 5 Aar med at vælge nogle nye Digte og at aftrykke de i den første Samling optagne, og da Samarbejdelsen af Biographierne og Forfattelsen af flere nye, idetmindste medfører det tidobbelte Arbejde, saa vil der efter en sandsynlig Beregning omtrent medgaae 50 Aar, inden vi kunne vente den nye Udgave af disse Biographier. Forøvrigt troe vi ikke, at det er ved saadanne religiøse og andre rimede Trivialiteter, uden alt poetisk Værd, som i temmelig Mængde findes optagne i Bogen, at det barnlige Sind bør eller vil opbygges; men endnu allermindst ved Udgiverens velbekjendte Personlighed, som

i enhver Linie af Fortalen og Noterne dukker i Beiret, og som han synes at have stillet sig til Opgave ved enhver Leilighed at drage frem, om det saa skal skee gennem Sidebenene.

Den anden lyriske Anthologi har derimod en reen æsthetisk Charakter; men det er Professor Heiberg, som har samlet den, og da Subjectiviteten aldrig ganske kan fornegte sig selv, vil man let slutte, at der ved Valget mindre er taget Hensyn til dristig, original Tankeflugt, dyb Inderlighed og glødende Begeistring, end til en harmonisk Structur og Udtrykkets formelle Elegants. Denne Samling kan saaledes, naar man ikke udelukkende seer hen til de Digte af Dehlenschläger o. A., som nødvendig maatte optages, betragtes som en Demonstration imod den egentlige Poesi, der kun fremgaaer af et dybt og rigt bevæget Liv. Udg. synes ikke gjerne at ville indrømme den Kjendsgjerning, (der dog netop hos os saa slaaende har stadfæstet sig, idet Dehlenschlägers Digterliv daterer sig fra 1801), at den ægte verdenshistoriske Poesi kun fremkaldes ved „store Begivenheder, der udrive Folk af det ensformige Livs almindelige Kredsløb, og tvinge dem til, i Glæde og Sorg, i Lidenskab og Daad, at henvende deres Indre paa Noget udenfor dem.“*) Det vilde være ubilligt at opholde sig over, at flere yngre Digtere ere forbigaaede, uagtet dog vistnok adskillige f. Ex. af Marestrops Digte saavel i Phantasi og Følelse, som Correcthed, kunne maale

*) Steffens.

sig med mange i Samlingen; men vi maae især undres over, ikke at finde et Vers af Kingo, Brorson eller Stubb, f. Ex. den sidste's gudelige Arie:

„O min Siæl, du gaaer og vanker, osv.“

og af Grundtvig og Gvald kun eet Digt af hver. Vi skulde dog mene, at f. Ex. den sidste's Dde „Bed den helige Madvere“, „Til Sjælen“ og „Til min Moltke“ ere lyriske Digte, som i Begeistringens og Dictionens Styrke og Skjønhed ikke senere ere overtrufne i den danske Litteratur. Dette kan ikke saa ganske henføres under Kategorien „Smagsag.“

Prof. Heibergs egen nyeste Lyrik i det „maleriske Atlas, Danmark“, skulle vi, for ikke at paadrage os Beskyldning for directe og personlig Partiskhed, kun indskrænke os til her at nævne. Vi nære tillige den Overbevisning, at Publicum i dette Tilfælde ikke trænger til nogen „Bæfker eller „Regulator“. Samme Prof. har fremdeles fortsat Udgaven af sine samlede Skrifter, og deri, som man seer, optaget sine første philosophiske Lucubrationer, samt Flyvepostpolemikerne imod Dehlenschläger og Hauch.

Af vore to eneste belletristiske Tidsskrifter, besluttede „Salonen“ sig efter langvarig Upasselighed til at skifte Læge, for idetmindste under nye Auspicier at kunne forberede sig til den evige Hvile, medens det andet, „Figaro“, endnu som hidtil bestaaer, med Undtagelse af enkelte Original-Artikler*), for største Delen ved Portrætter, Oversættelser og festlige Tilgifter.

*) F. Ex. den memoireskrivende „Macintosh“, som for at vi

Af Thieles „Thorvaldsen og hans Værker“, udgivne hos Reizel med forkortet Text af Hr. Hillerup, er første Bind udkommet, som et særdeles smukt og forholdsvis billigt Nationalværk. Hvorvidt imidlertid dette Foretagende stemmer med de Løfter, der bleve givne Subskribenterne paa første Udgave, og som nok tildels betingede denne, maae vi henstille til Prof. Thiele og den nye Forlægger at afgjøre med deres respektive Guder og Samvittigheder. Om det nyoprettede Holbergske Selskab skulle vi kun bemærke, at Ideen er laant af det Engelske, samt ønske, at Udførelsen ikke maa blive altfor Molbechsk.

Kaste vi til Slutning et Blik paa det Fundament for en fremblomstrende Litteratur, som dannes af vore Boghandlere og Forlæggere, da finde vi, at Reizel staaer i Spidsen som første Æsthetiker, idet hans Virksomhed dog stedse er betinget ved en priselig Forsigtighed, samt stadigt Hensyn til Forfatternavnernes Klang, og den Gjenklang, der herved kan ventes af det blanke Metal. - I hans Fodspor, kun med langt strengere nationaløkonomiske Principer, have Dhr. Bing begyndt at slutte sig, idet de have forøget deres „yndede“ Kunsthandel med et Forlags- og Stentryks-Etablissement. Hos det „Gyldendalske“ Firma, som undertiden skal være villigt til at forlægge imod Honorar af Ff., har derimod Forsigtighedsprincippet været aldeles overveiende, og paa en særdeles konsekvent Maade manifesteret sig i fuldkommen Passivitet. Steen omplanter

Danske ikke skulle staae tilbage, skjæmper os en Mysterielitteratur fra Esplanaden, Brokkensbod, Ladegaarden osv.

ufortrøden „fremmede Classifere“, og Langhoff gjør sig fortjent af Nabolandets Boghandel ved ene at opoffre sig for Oversættelsen af svenske Thee- og Hverdagshistorier. Philipsen lever uden Tvivl mest flot af dem alle; thi han forlægger og oplægger fornemmelig kun Handelsbrev- og Dyr læge-Bøger o. desl. Klein, der ikke udgiver Andet end „Dampe“ og theologisk-spekulative Sager (især Oversættelser), synes at spekulere paa en theologisk Doctorværdighed, eller maaskee — som Hr. Dr. Ligt — paa en philosophisk, thi han tager, som bekjendt, ogsaa Musiken under sin Beskyttelse. Høst bør nævnes sidst, som Rossinen paa Bunden; thi han er uden Sammenligning den driftigste (!) Forretningsmand og virksomste „Entreprenør“ af dem alle. Han bearbejder alle Litteraturens Marker, men hvorledes han gjør sin „Høst“ indbringende, maa Vorherre og han selv vide. — Provindsboghandlerne faae alle uden Undtagelse Charakteren Nu l.

II.

Om Aaret 1842 gjælder i det Hele det samme, som om 1841. Den egentlig poetiske Litteratur har ikke været meget frugtbar eller betydelig. Det Mærkeligste i lyrisk Poesi var ubetinget Hauch's samlede Digte (hos Steen), som indeholdt mesterlige Ting især blandt Romanzerne. Søtoft's „Pantheon“ bragte enkelte Reminiscentser af Ff.s tidligere Talent, ledsagede af en Mængde frafødende Smagløsheder. Pastor F. Schjøtt udgav i Fyen et Bind Digte, mest Veilighedspoesier og gudelige Sange,

som udmærke sig ved et rent Sprog, men mangle poetisk Mand. Rosenhoff vedblev som i forrige Aar. Barfod udgav „med Bistand“ af Ploug og Liebenberg en „politisk Bisebog“, en Speculation, beregnet paa Diebliffets Interesse, altsaa af „liberal“ og skandinavisk Tendents, men uden kyndigt eller heldigt Valg. Schaldemose, (hvis eget Talent i denne Retning er anerkjendt) udgav en Samling „Fabler“ for Børn, med Lithographier (hos Klein); men især maa som et særdeles fortjenstligt Foretagende nævnes Berggreens Samling af Folkesange med Melodier. De italienske ere især smukke og karakteristiske, fulde af Liv og Følelse, og det er rigtigt, at han blandt de svenske ogsaa optager Dandse, der, som bekjendt, i den ældre Tid altid knyttede sig til Folkesangen. I musikalsk Henseende er det en Fortjeneste, at han, hvor det kan gøres, har lagt Melodien i Accompanementet. Vi haabe, at han efterhaanden ogsaa vil meddele Folkesange fra de forskjellige slaviske Nationer, som paa dette Gebeet, i den ægte oprindelige Naturlyrik, ubetinget overgaae de fleste andre europæiske Folk. Chr. Thaarup oversatte et Par af Byrons „tales“, med Troskab og i et godt Sprog, men uden at gjengive Digterens Mand, Ild og Lidenskab. Sidst paa Aaret kom H. P. Holsts „Ude og hjemme.“

Den dramatiske Poesi bragte kun Hauchs „Svend Grathe“, samt Overfjovs og Arnesens „Capriciosa“, der har sine Fortjenester som Theaterstykker, men ikke i Litteraturen.

Heller ikke den originale episke Litteratur kan i dette

Nar rose sig af sin Berigelse. Det eneste Arbejde af Betydning var Jean Pierres „Liv af Død“ (hos Langhoff). Samme Forlag udgav desuden tre ubetydelige Noveller af Damer, som hurtig forsvandt i Leiebibliothekernes Mørke: „Taarnet ved Dardanellerne“ (af Hanna Jrgens?) „Fanny“ og „En Skribentindes Datter“. Den sidste var den bedste. Af Chr. Comets ret livlige, men brede og aandløse Skildringer af Virkeligheden udkom Aug. Hasting (2den Del) og „Blyantskizzer“, hos Andr. Fr. Høst. Saavidt vides, er han den eneste Boghandler, som selv bedømmer Manuskripter, og „handler“ efter egen, selvstændig Overbevisning. Han har saaledes haft den Overbevisning, at Dhr. Rumohr, Dr. Sophus, Cometen, Ff. af „Lindormen“, o. fl. lignende, vare Genier, og han er bleven Martyr for denne Overbevisning. Til Bladene i sin Martyrkrone fjøiede han endnu de meget omtalte „Lappalier“, hvilke han lod trykke uden at have „gjort sig bekjendt med“ Manuskriptet, og siden selv som en unaturlig Fader desabouerede i „Fædrelandet“, samt „Mødet paa Thorseng“ (af Lindormens Ff.), et sjeldent Mønster paa en i alle Henseender tosset Bog. — Andersens „Bazar“, som for en Del kan regnes til den lyriske Litteratur, er paa andet Sted omtalt. Ingemann udgav Frugterne af sine ethnographiske Studier i Grønland som Novelle, under Navn af „Kunnuk og Naja“, og fortsatte Godtfejbsudgaven af sine ældre Romaner med „Erik Menveds Barndom“ og „Kong Erik og de Fredløse“. Ogsaa af sal. Joh. Wildts Romaner udkom hele fem i ny Udgave. I den rimede

episke Poesi fremkom Grundtvigs „Kronikerim“ i ny Udg. og hans Søns Oversættelse af engelske og skotske Folkeviser. Schaldemose udgav 3die Oplag af „Mittel Aep“ oversat med hans sædvanlige Talent, men med vilkaarlige Udeladelser og subjective Illusioner. Han besørgede en Samling „Sagn og Eventyr af forskjellige Digtere“, og gav en flydende, livlig Oversættelse af Apuleius's, især i kulturhistorisk Henseende interessante Roman „Æslet eller Forvandlingen“. — Vi komme til de prosaiske Oversættelser. De ordinære Fabriker (først og fremmest den Steenske) vare her i sædvanlig travl Virksomhed. Der produceredes Romaner ikke bindvis, men dusin eller snesevis. Minworth, James, Charlotte Bury, W. Scott, Cooper, Bulwer (Janoni) Marryat, Paul de Kock, Michel Masson, Michel Raymond, Steffens (Memoirer) Wilibald Alexis (Roland i Berlin), Fru Carlén etc., vare Navnene paa Original-Leverandørerne.

Som Skrifter af ikke ringe Betydning for den æsthetiske Litteratur i kritisk-philosophisk Henseende maae nævnes 2den Del af Poul Møllers Saml. Værker, S. Kjerkegaards Disputats „Om Ironi“, og Dr. Beck's „Begrebet Mythos“, der tillige var den første Fremtræden hertillands af Philosophiens nyeste Skikkelse.

Til Slutning paa dette Overblik skal jeg kun endnu lidt nærmere omtale nogle af de mærkeligste, her allerede nævnte Frembringelser.

Svend Grathe eller **Kongemødet i Moeskilde**, Tragedie i 5 Acter af C. Hauch. Efterat den paa Ny-

heder armeste af alle Saisoner havde slæbt sig næsten hen til sin Ende, fremtraadte et ædelt og skjønt dansk Digterværk paa vor Scene. Vi havde troet, at Publikum, efter saa mange lange Dagsreiser igjennem en uoverskuelig Orken, skulde med Jubel og Tak til Muserne have leiret sig ved denne Dase, hvor Poesiens Palmer vinkede med Skygge, og hvor kølige Kilder lovede Styrke og Forfriskning. Men Livskraften var allerede fortæret, og den dødelignende ligegyldige Lethargi havde indtaget dens Plads. Vi havde dog troet, paa Grund af den Varme, der viste sig nylig ved den gjentagne Opførelse af Dehlenschlägers udmærkede Værk „Tordenskjold“, at Publikums Sind atter havde vendt sig til Tragedien og den rene og op- høiede Skikkelse, hvori den i vor egen Litteratur er fremblomstret. Men vi bedroge os. Kun Dehlenschläger kan endnu vække eller tvinge de træge Sjæle til et Dieblisks Begeistring, til at glemme Trivialiteternes kvælende Hydra; men Hauch, han, som dog af Alle staaer Mesteren nærmest, kan det ikke; dertil „skriver han for lidt for Theatret, lever for langt fra os“, osv. — ja, Enhver, der kjender vort Spidsborgerliv her i Hovedstaden, veed noksom, hvor vægtige disse Grunde ere i et Tilfælde som nærværende. Efterat have draget to Suk, et for Publikum og et for Digteren, skulle vi et Dieblisk dvæle ved hans Værk. — Hvad er Hovedideen, det abstrakteste poetiske Stof, i denne Tragedie? det er naturligvis ikke Svends Attraa efter Eneherredømmet, og det ved ham, eller rettere ved de to, der drive ham (Ditlef og Thorbilda) foranle-

digede Drab paa hans Medregent. Dette er kun den tilfældige historiske Grund for Maleriet. Nei, det er den gamle, og dog i ethvert ægte Digterværk nye og gjenfødte Kjærlighed mellem Mand og Kvinde, der her besejrer en Datters Kjærlighed til hendes Fader. For at give den saa stor en Berettigelse, er Faderen ikke blot en Nidding, men en svag vankelemodig Charakter, som netop herved frembringer den dramatiske Spænding, og Gjenstanden for Kjærligheden (der har sin tragiske Spire deri, at den ikke gjengjældes) er en genial Natur (Baldemar), i hvem Folket og navnlig Repræsentanten for dets bedre Del (Arel) seer Skaberens af en stor, velsignelsesrig Fremtid. Derved faaer Kjærligheden sit begeistrende Element, derved bliver den poetisk, og derved frembringes den sande Tragedies Formildelse af Smerten over, at en ædel Kvinde (Luccardis) gaaer tilgrunde med denne Følelse. — Dette er den poetiske Verden, hvori Digteren bevæger sig; men det individuelle historiske Lokale, han har valgt, gjør sine Fordringer gjældende, og idet Ff. samvittighedsfuldt vilde tilfredsstille disse, indtraadte en vis Delthed i Interessen, en episodisk Uro i Handlingen, en hyppig Sceneforandring, et Overmaal af Bipersoner, der for en Del maatte svække den theatraiske Effect. Idet Digteren med maaskee vel megen Ængstelighed har respekteret Historiens Realitet, har den poetiske Grundtanke ikke i fuldkommen Enhed gennemtrængt Digtets Organisme, men dette hæveder sig dog stedse et høit Bærd ved den sikre Charaktertegning, ved den begeistrede Pathos, ved den Renhed, Adel og Rig-

dom i Dictionen, som udgjør her det væsentlige digteriske Udbytte. Paa Fremstillingen maatte der, ved en saa stor Masse af Personer, være en Del at udsætte. Men selv saaledes som den var, afgav den i vore Tanker i det Hele en skøn og forfriskende scenisk Nydelse.

Liv af Død, en Fortælling af Jean Pierre. Medens de saakaldte Hverdagsnoveller med en saa kvantitativ Overvægt ere fremblomstrede i vor nyere Litteratur og fornemmelig (?) ved kvindelige Forfattere, tilfredsstillende nærværende Fortælling et af de Sagn, der især bemærkes ved Hverdagsnovellerne; den har en afgjort ideal og mandlig Charakter. Ogsaa den fører Læseren til en høiere Forsoning og Harmoni, ogsaa den har til Formaal „at forsoner Livet med dets Idee“, men den fører os til dette Maal ad Tankens Himmelflugt, igjennem en virkelig indre aandelig Strid, der med Nødvendighedens hele Strengthed udkæmpes, ikke igjennem Huslivets indskrænkede Labyrinter, ikke igjennem den sociale Spidsborgerligheds dagligdags Konflikter. Derfor vil den ikke modbevise Poesiens Ikketilstedeværelse i dette Liv, ikke „redde Poesien for Livet“, men den vil redde selve Livet for en Slægt, der dels i ubevidst Tankeløshed, dels med en vis demonisk Bildhed og Trods vender sig bort fra Livets evige Kilde. Ff. vil ikke vise os et idealt Liv i profant Egtteskab med de materielle Interesser, men han lader hint med begejstret Stolthed overslybe disse. Det er ikke et af Poesiens, men af Menneskeslægtenes Livsspørgsmaal, det er Udødelighedstroen, som denne Fortælling afhandler. — — Det er ikke

første Gang dens Forf. optræder i Litteraturen. For et Par Aar siden udgav han et meget lovende Arbeide, „Dialoger og Skizzer af en Physiognom's efterladte Papirer“, som, nærmest paa Grund af sit mindre populære Stof, ikke blev saa bekjendt, som det fortjente. Men selv den, der ikke interesserer sig for physiognomiske Studier, eller har nogen Tro paa deres Realitet, maatte her tiltales af den klare, livlige og tankefulde Fremstilling. Især gjaldt dette om Slutningen, hvor Dialogen gik over i Novelleform; man traf her Skildringer af Charakterer og Situationer, (navnlig den kvindelige Hovedfigur og Fyrværkeriet), som ingen af vore første Digtere behøve at skamme sig ved. Men hvad der i høi Grad maatte frappe, var denne stedse stigende, og hos en begyndende Ff. saa yderst sjeldne, Mesterlighed i Stil og Foredrag. Forf. har i sit sidste Arbeide ikke skuffet de vakte Forventninger. Vi gjenfinde alle hans tidligere gode Egenskaber, og modtage tillige her et rent harmonisk Totalindtryk; thi under Tankernes og Reflexionens Tyngde har han forstaaet at organisere sin Fremstilling til et kunstnerisk Hele. Det er en tænksom og dygtig Forfatter. Han har Intet vovet, som overstiger hans Kræfter; han har valgt en Form af stor Simplicitet, men netop derved har han kunnet udfolde sit Talent med ualmindelig Sikkerhed og Modenhed. Troer Nogen imidlertid, at denne tekniske Indsigt er opnaaet paa Følelsens og Friskhedens Beføstning, da tager han feil. — Kritiken har hidtil ikke taget Notits af denne Forf., men dette er da intet Særsyn.

Skal man kalde dem lykkelige eller Daarer, som aldrig faae Tid til at tænke paa noget Hinsidigt? De slide og svede, puste og stønne, for at opfylde Pligterne mod Kone og Børn, de spise og drikke for en Ordens Skyld; men naar Alt dette er forbi, og Tanken begynder at ane sin Tomhed, at skjælte for det uoverskuelige Dde, der udstrækker sig foran den, saa kommer Trætheden efter Dagens Byrder, Legemet fordrer sin Ret, og den velsignede Søn gjør en hurtig Ende paa Sjælens Grindringer om sit Slægtsskab med noget Høiere, og dens andre oprørste Symptømer. For disse Folk er denne Bog ikke skreven; heller ikke for dem, som ønske at spændes ved rig Opfindelse og Handlingsforvikling. Men de Faa, som mindre nøisomme i Alanden have hævet det spørgende Blik ud i Universet, som have aabnet Brystet for Tviblens Dæmoner og levet i fortrolig Omgang med dem, som have tørstet efter at hengive sig til den evige Kjærlighed, men ikke kunnet finde Ordet, hvorved Templets Porte aabne sig, de ville i denne Bog finde Næring, og ikke lægge den fra sig uden Trøst. Forf. er Theolog; der gaaer en religiøs Begeistring igjennem hans Bog, og den minder i saa Henseende om „Johan Gordon“, hvor ogsaa en saadan Tendents var udtalt i Novellens Form. Men han er mindre Sværmer, end Hr. Lind, han forbilder sig hverken i Mystikens eller den moderne Spekulations Ellemoser; med en sund, menneskelig Følelse holder han sig til virkelige Livsphænomener, og med christeligt Dybsind forherliger han disse i Glandsen af det Uendelige. Han erkjender Kjærligheden som Jordlivets høieste Magt,

den er ham en Helligdom, en guddommelig Emanation, men han lader den ikke forflygte sig i Sandselighedens eller en /overspændt Romantisk Phantasterier; han seer i den det stærkeste Vehikel for Udsødelighedshæbet. (S. 84.)

Forøvrigt udvikler denne Grundtanke sig igjennem en begavet Natur, i hvis Sjæl Tvivlens Sæd tidlig fandt Indgang, især ved en from men uklog Moders Opposition mod de letsindige fritænkteriske Ytringer, som let trængte ind i Fædrenehuset. Theologiske Studier, navnlig af Kirkehistorien, nære denne Sæd. Men Kjærligheden træder ind i hans Sjæl i sin fuldeste Glorie; den Elskedes Billede „var den Guddom, for hvilken hans Sjæl laae i en evig Tilbedelse.“ Denne Kjærlighed er efter de verdslige Forholde en Mesalliance, men den er ægte paa begge Sider. Den Elskede flygter fra sin fornemme Familie til ham, og Jordens høieste Lykke falder i deres Lod. Han dyrker sin Gud i hende, men hans Sjæl er kun beroliget, den er ikke frigjort fra Tvivlene. Da hans Hustru kort efter dør, bryde de frem med Fortvivlelsens Banvid. Dette Tab knuser ham. Men efter en lethargisk Krisis vaagner Troen i hans Bryst. Han „faaer Mod til at leve evigt“, og dette Mod kom, „da Verden med Haanlatter havde søndertraadt hans Blomster, og han følte sig slaaet af den Herre, for hvem alle Knæ skulle bøje sig, og for hvem han ikke havde bøjet sit.“ Men Ff. har ikke overseet den Naturnødvendighed, at Sorgen, da den her var Fortvivlelse, maatte nedbryde Livsorganismen stærkere end ellers. Han oplever endnu den Fryd

med et oprigtigt Hjertes Veltalenhed at tale Troens opbyggelige Ord til sin Menighed. Dog det er kun Lysets sidste Opblussen. Hans jordiske Liv er forbi, men han dør med den Overbevisning, at „for den, der elsker, er der ingen Trivl om et evigt Liv . . . den, der ei føler dette, hans Kjærlighed er uægte.“ — Ligesom i Ff.s første Arbejde en videnskabelig Hypothese var Udgangspunktet, som kun igjennem Afveie og Tjørnekraft førte til Bekjendtskab med den digteriske Personlighed, saaledes maa det indrømmes, at ogsaa her den religiøse Idee stedse beholder Overvægten over den poetiske. Dette er maaskee kun tilfældigt, og behøver ikke at være saa hos denne Ff.; thi han har saavel i sit første Skrift, som i dette, navnlig ved Kjærlighedsforholdet og den komisk-prosaiske Nabopræst, viist, at han ikke besidder mindre Evne til klar objektiv Skildring, end Dybde i Følelse og Iagttagelse. Vi ønske, at den Anerkjendelse og Opmuntring, Ff. har Krav paa hos Publikum, ikke maa tilfalde ham saa sparsomt, at det skulde indskrænke ham i at følge sit afgjorte Kald for Productionen.

Engelske og Skotske Folkeviser, fordanskede af Svend Grundtvig. Naar Poesien hos et Folk ved forfinet Kultur og slappende Reflerion, ved stigende Luxus og Materialisme, er udartet og truer med at visne og hændse, har næsten stedse et Instinkt ført de dybere Gemytter tilbage til Fortidens kraftige Liv, til en svunden Poesis evig friske, evig rige Kilder, som om Forfriskelse, Foryngelse, nyt Liv alene herfra var at haabe. Udfaldet

har ogsaa vist, at dette var det Rette. Det har gjentaget sig næsten overalt. I Tydskland reddede Goethe og Romantikerne, i England Walter Scott, i Danmark Dehlenschläger, i Frankrig B. Hugo, paa denne Maade den hensygnende Poesi. Alle disse store Skribenter saae næsten kun en Orken umiddelbart foran sig, men Manden rev dem med sig dybt ind i Oldtid og Middelalder, den aabnede Ridderborge, fortryllede Skove og Bjerger for dem, og de vendte tilbage, straalende af Kraft og Sundhed, belæsfede med kostelige Ertser og Stene, med klingende Harper paa Skuldrene. Hos os har atter i de to sidste Decennier en vis Magerhed og Fattigdom ved Siden af en minutios Kofetteren med Poesiens Mangler, for en Del været at bemærke, og den poetiske Sands har opbygget sig ved ephemere Talenter saalænge, indtil den selv i en betænkkelig Grad har tabt sig. Ethvert Forsøg paa ved sund og primitiv Næring at gjøre denne Sands livlig og sund, maa derfor være velkomment. Det var ikke blot Digtere, men og en stor Componist, som ved sin geniale Bearbejdelse af de gamle Melodier, atter vakte Interessen for vore Kæmpeviser. Af disse udgav derpaa Chr. Winther og Dehlenschläger to Udvalg. Et tredie „kan ventes“ fra Trykkefrihedsselskabet, men dette Selskab følger gammel Skik; naar det vil foretage Noget, maa det først sove paa det.*) Til denne Række slutter sig nærværende engelske og skotske Kæmpeviser, som, skjøndt

*) Det sover i den Henseende endnu i 1847.

ikke saa lidet yngre end vore, have en høi Interesse for os ved det Slægtsskab, vi spore her saavel i Aand som i Form. Oversættereren røber saavel Bekjendtskab med Middelalderens Poesi, som en digterisk Evne, der er fornøden, for at reproducere saadanne Digte. I Almindelighed har han ret heldig truffet den gammeldanske Aand og Tone, og Arbejdet vidner i det Hele om, at det er foretaget med Kjærlighed. Til de smukkeste af disse Viser høre: „William's Aand“ (et Sideslykke til „Ridder Aage og Else“) og „Stolt Margrethe“, og vi skulle af dem som Prøve meddele et Par Brudstykker:

„Dit Ord og din Tro du aldrig faaer
Dg aldrig af mig skal vinde,
Alt før du kommer udi mit Buur,
Dg kysser mine Rosentinde.“

— „Jeg er mig slet ingen jordisk Mand,
Til dig i dit Buur at gaae;
Dg skulde jeg kysse din Rosensmund,
Dine Dage de bleve saa faa.“ . . .

„Dit Ord og din Tro du aldrig faaer,
Dg aldrig af mig skal vinde,
Før du tager mig til Kirkechor
Dg lader Guldring os forbinde.“

„Mine Been er jordnet paa Kirkegaard
Saa langt over salten Sø,
Det er kun min Aand, der taler
Med dig, min elskede Mø!“

Katte hun ud sin Lilliehaand,
Hun var ved saa tungt et Mod:

„Der har du dit Ord og din Tro igjen,
Gud unde din Sjæl god No!“

Saa kitted hun op sin Kjortel
Og saa sit løvgrønne Strud,
Saa fulgte hun med den døde Mand
I Vinternatten ud.

„Er der Rum ved dit Hoved, William?
Er der Rum ved Foden din?
Er der Rum ved din Side, William,
Hvor jeg maa krybe ind?“

„Der er intet Rum ved mit Hoved,
Der er intet Rum ved min Fod,
Der intet Rum ved min Side,
Saa trang er min Kiste god.“

Nu galed Hanen den røde,
Nu galed Hanen den graa;
„Nu er det Tid, Margretelil,
Jeg hjem til Graven maa.“ osv.

I den anden Bise vil Broderen brænde sin Søster fordi hun er svanger med en engelsk Lord. Særdeles rørende er her „Smaadrenge“ Optræden, hvor hun i sin Nød vil sende Bud til sin Elsker:

„Og hvor skal jeg finde en Smaadrenge god,
Vil hjælpe mig i min Nød,
Og løbe med Hast til Lord William,
Og tælle min smædelig Død?“

Det meldte den liden Smaadrenge,
Stod ved hendes Broders Side;
„Og jeg vil løbe jert Grinde
Alt over Verden saa vide.

Saa ofte har jeg løbet Eders Bud
 Alt baade i Regn og Vind,
 Men jeg vil løbe jert Bud idag
 Med salten Taare paa Kind."

(Det var den liden Smaadrenge
 Han var sig saa rap til Been,
 Saa løb han flux af Borgen ud,
 Alt over Stof og Steen).

Dg naar han kom, hvor Bro var brudt,
 Da svam han over det Vand;
 Dg naar han kom til saa grøn en Eng,
 Der løb han med Skoe i Hand.

Dg der han kom til Lord Williams Gaard
 Saa mød af sit rappe Løb,
 Han ei mon banke, han ei mon kalde,
 Men brat over Bolden frøb.

Ei han banked og kaldte ei,
 Men steg over høien Tinde;
 Før Portneren kom til Borgeled,
 Da var han i Hallen inde.

„Dg ere mine Borge faldne, Dreng!
 Mit Land udi Fjendevold?
 Eller er min Fæstems vel forløst
 Med en Søn eller Datter bold?"

„Ei er dine Borge faldne, Herre!
 Ei dit Land udi Fjenders Hænde;
 Men den fagreste Jomfru i alt det Land
 Idag for dig maa brænde!"

„J sadle mig brat den sorte Hingst!
 J sadle mig brat den brune!
 J sadle mig den rappeste Ganger,
 Der Bidsel har baaren i Munde!“

Han var end en Miil fast fra det Baal,
 Hun hørte hans Stridshingst fnyse:
 „Du øge den Jld, min falske Broder!
 Mine Knæ de monne end fryse!“

Dg der han kom for det Borgeled,
 Hun hørte hans Bidsel ringe;
 „Du øge den Jld, min falske Broder!
 Den er end langt fra mine Kinde.

Du øge den Jld, min Broder!
 Du øge den kun for mig;
 For hisset seer jeg ham komme,
 Som snart skal den tænde for dig.

O, var mine Hænder nu løse, William!
 — De ere bundne saa faste, —
 Da skulde jeg fra den hede Blød
 Din unge Søn til dig kaste!“

„O, jeg skal brænde for dig, Margrete,
 Din Fader og saa din Moder!
 Dg jeg skal brænde for dig Margrete,
 Din Søster og saa din Broder!“

Jeg skal brænde for dig, Margrete,
 Saa mangen hjerteløs Frænde!
 Saa tænder jeg op en Glædesild
 Den skal mig selv opbrænde!“

Ude og hjemme. Reiserindringer af H. W. Holst. Naar en Digter vil skildre en Reise i Sammenhæng, og saavidt muligt optage Alt, hvad der med nogen Interesse og Betydning er traadt ham imøde, da gjør han uden tvivl bedst i at vælge den prosaiske Form, saaledes som f. Ex. Baggesen og Andersen have gjort. Vil han derimod kun gjengive de enkelte Momenter, som stærkest have grebet ham, da kan han vistnok med Held bruge Verset,

„cette langue immortelle,

Que tout le monde entend, et ne la parle pas“*) —

men han maa da kun meddele de Indtryk, som af sig selv afrunde sig med den Individualitet og organiske Enhed, som er en Hovedbetingelse for den poetiske Form. Dette Princip har nærværende Forf. i det Væsentlige fulgt. Hvor der paa hans Reise har frembudt sig et Brændpunkt i Naturen eller Folkelivet, hvor et betydningsfuldt Sagn**) er dukket frem, der standser han, og lader de spredte Lysstraaler samle sig i Huuspeilet af et Digt, der ofte kan give et klarere Skue af det. Oplevede, end mangen Semilasfoss bindstærkt udtrukne Beskrivelser. Thi det er det Særegne ved den poetiske Form, at den giver saameget mere, end den nærmest har for Sie. Hvor ofte kommer ikke en

*) Alfred de Musset.

**) F. Ex. det smukke om Sangeren Frauenlob:

Men da han døde, da de søde Toner
 For evig tang, og brudt var Wandringsstaven:
 Da flokked unge Piger sig og Koner,
 Og hare ham paa Hænderne til Graven; —

Digter, medens han blot tænker paa at forme og udtømme sit Stof, til i Forbigaaende at give en hurtig Lokalskildring, hvor tidt kan han ikke, uden at vide og ville det, blot ved et henkastet Ord, et uvilkaarligt Udbrud, ligesom ved et Lysglimt oplyse os en hel Egn, et helt Land, en hel Folkecharakter? Dette gjælder her ogsaa om to af de profaiske Stykker, „Improvisatricen Rosa Taddei“, og den ved Friskhed. Følelse og livlig Charakter-skildring udmærkede, vakre Novelle „Reisekammeraten“.

Vi tilstaae, at vi ikke anerkjende den Slags Digte, som blot beskrive Egne, Rejsephenomener osv., i hvad Hegele kalder „en slet Uendelighed,“ for hørende til Poesien. Vor egen Litteratur har en temmelig Overflødighed af saadanne Digte, der blot beskrive en Næppe fortløbende Gjenstande, hvor man stedse forgjæves forventer Pointen, og som ligesaa godt kunde ende ved den 4de, som f. Ex. ved 10de Strophe, uden at skade det Heles Rundhed. Vi vide ikke hvorfor saadanne Ting skulle maskere sig i den poetiske Form, til hvis helligste Væsen dog nødvendig hører en individuel Sjæl og Kærne, hvormed alle Enkeltheder staae i inderlig Sammenhæng, og hvorved de alene faae deres Berettigelse. Vi henregne uden videre den Slags Digte til den franske og engelske „deskriptive“ Poesi, der, tilligemed den didaktiske, forlængst er indgaaet til evig Hvile. Det kan ikke nægtes, at en Del af Hr. Holst's Digte høre til denne Kategori, og de kunne saaledes, efter vor Anskuelse, kun holde sig ved den lette, zirlige Sprogform. Men i det Hele er det dog ikke Tilfældet, og vi troe endog paa

flere Steder i denne Samling at bemærke en ny og friskere Mand, en kraftigere Tone og varmere Pensel, der vidner om, at Reisen har baaret Frugter i et modtageligt Gemyt. Allerede i det første Digt „paa Rhinen“, er Beskrivelsen bleven Poesi ved den engelske Individualitet, hvorum Landskabet grupperer sig. Men „Il bello sguardo“ f. Ex. taler, som det synes os, afgjort for den ovenfor udtrede Anskuelse. Den forresten varme og velklingende Skildring hæver sig egentlig først til Poesi, hvor et individuelt Liv frembryder deri:

See hvor yndig hun sig bøier!
 See, hvor tugtig og dog frit!
 Rinden straalende af Sundhed,
 Diet fyrigt og dog blidt!
 Ned om Nakkens fine Bue
 Lokkerne vil flagre — men
 Grumt en gylden Piiil dem binder —
 Skjønne Barn, hvo gav dig den? o. s. v.

Man er vel i Almindelighed enig om, at Holsts poetiske Evne har sin Styrke i Følelsen, mindre i Phantasien. Dog i eet Gebet synes Følelsen at pulsere stærkere, det er Erotiske, og der vore ogsaa Phantasien's Vinger mere ud, som i „Serenaderne“, hvor en virkelig sydlig Ild netop i den sydlige Poesis Maneer former sig til sindrige Tanke-billeder:

Din Kind er rød som Negliten, din Mund
 Er frisk som en Granatblomst, der udspringer;
 Som Perlerne paa Havets dybe Bund
 Er hvert et Ord, der fra din Læbe klinger;

Dit Haar er dunkelt som den stride Flod,
 Dit Digt lyser som en Altarkjerte;
 Saa let som Snugget er din lille Fod, —
 Men ak! som Pinieæblet er dit Hjerte.

Af hundred Kærner Piniens Frugt bestaaer,
 Hver enkelt gemmer Sødhed i sit Indre;
 Og alle flynge i den unge Baar
 Sig sammen tæt, de større med de mindre;
 Som den har og dit Hjerte hundred Rum,
 Hvert enkelt gemmer paa en Elfers Billed,
 Og lige mild Du er og lige grum
 Mod alle dem, der i dit Net sig hilded.

Hvad nytter det mig, Cecca, at din Mund
 Er frisk som en Granatblomst, der udspringer,
 At som en Perlestat fra Havets Bund
 Er hvert et Ord, der fra din Læbe klinger?
 At Haaret vælger som den dunkle Flod,
 At Digt lyser som en Altarkjerte,
 At let som Snugget er din lille Fod,
 Naar ak! som Pinieæblet er dit Hjerte?

Med Hensyn hertil maae vi tiltræde den Mening, Digte-
 ren bestedent yttreer om sig selv i „Lyren og Cros“, at
 Sangen mislykkedes for ham, naar han sang „om Kamp
 og Krige“ og at „Cros lærte ham Alting“. Og dog sy-
 nes det næsten, som han her har gjendrevet sig selv, navn-
 lig ved „den døende Fægter“, som slutter saaledes:

Den ædleste Smerte sig maler
 I hans mandige Træk, i hans døende Blik,
 Thi med forstærket Kraft sig hæve de vilde Triumfskrig,
 Som med ulidelig Dval sønderslide hans Sjæl;

Dog hans Læbe blev taus, — kun det haarde Marmor fortæller
 Høit og rystende sandt Alt, hvad i Døden han led,
 Og disse jublende Skrig, der engang fyldte Theatret,
 Efter Martusfinder end klinge fra Marmorets Steen.

Den topographisk-statistiske Skizze „Ischia og Ischitanerne“ vilde taget sig bedre ud i Prof. Schow's Ugeskrift, men vi, fra vort poetiske Standpunkt, savne her den indre Enhed, den individuelle poetiske Sjæl, som Samlingens øvrige Charakter berettiger til at vente. Desuden skyldte vi dog Sandheden at tilstaae, at der endnu er Et og Andet i Bogen, som mindre har behaget os; men dette overlade vi til Læserens egen Skarpsindighed at udfinde. — —

Tale, i Anledning af Kongens Fødselsdag, ved Universitetsfesten 1842, af Dehlenschläger. — Det er meget almindeligt, at der her i vort Spidsborgerland udkomme Festsaler, holdne ved en eller anden Spidsborgerhøitidelighed, skjøndt Gud maa vide, hvorledes Forfattere og Forlæggere finde Regning derved. Thi i Almindelighed kan man rolig lade disse Produkter være ulæste. Underledes forholder det sig med nærværende Tale. Det er Modersmaalets store Betydning for den sande almindelige Dannelse, som Dehlenschläger her har udviklet, og hvo har vel en skjønnere og nærmere Met dertil, end han? han, hvis Værker især have lært os at skatte og høiagte dette Modersmaal! — Naturligvis har han ikke løst sin Opgave i Form af en lærd demonstrerende Afhandling, men i en digterisk, ofte meget aandrig Fremstilling, med stadige Henviisninger til det aandige Livs Udvikling i Naturens og Kun-

stens Sphærer, og i Sprogenes Historie. Den Grundbe-
 tragtning, hvorfra han fornemmelig udleder den Afgtelse
 for Modersmaalet, han har villet indskærpe, er „den skjønne
 Lighed og skjønne Ulighed“ i alle Livets og Historiens
 Phænomener, som viser sig for ethvert sundt Die, og som
 naturligvis endnu klarere opfattes af det digteriske Blik.
 Idet Poesien meer end noget Andet bestaaer i Enheden
 af denne Lighed og Ulighed, og den atter kun kan frem-
 spire og blomstre, hvor der er et Modersmaal, som
 agtes og elskes, er med det samme dettes Betydning godt-
 gjort. Og ligesom en sand Nationalitet ikke kan bestaae
 uden et nationalt Sprog, saaledes tjener dette til Styrke
 for hin, idet det som et Familiebaand sammenholder Folket
 og bevarer en ædel Selvfølelse. Ved at omtale den skade-
 lige Indflydelse paa Nationaliteten, der fremgaaer af Børns
 altfor tidlige og overdrevne Dressur i fremmede Sprog,
 kommer Forf. til at udtale Anskuelser, der saa simple og
 naturlige de end ere, dog ikke synes i Virkeligheden til-
 strækkelig anerkjendte. Disse Tanker har han forøvrigt i
 det Væsentlige udtalt for længe siden i et af sine Værker,
 som, uagtet dets i mange Henseender saa rige Indhold, er
 vistnok langt mindre kjendt end det fortjener, jeg mener:
 „Den i Sydhavet.“

Vore Blade have allerede med megen Roes omtalt
 denne lille Tale, og meddelt Brudstykker deraf, som nok-
 som vise, at det ikke er en Fæsttale af det sædvanlige Slags.
 Den har endnu et Afsnit, der maa gribe og interessere
 Mange, det er de skjønne hjertelige Mindeord, som Forf.

her har viet sin afdøde Ven, den berømte, ædle Brøndsted, hvis Tab, baade for Fædrelandet som Lærd, og for mange Danske som Menneſke, vil være uerstattet og uforglemmeligt:

„Dg kan jeg ved denne Leilighed undlade at nævne Ham, i hvis Sted jeg ſtaaer her idag? Den aandfulde, hjertevarme Brøndsted, der forbandt Kjærlighed til Nutidens gode Værker med Lærdom og Oldtidsfortrolighed? O, hvor langt var han fra hint støvede Skolepedanteri! Med en Sjæl aaben for alt Skjønt, med et Hjerte fuldt af det Gode, med en Aand, der forſkede Sandhed og ſøgte Kundskab med Kjæthed, Originalitet og Ærlighed, drog han ſom Yngling ud fra den lærde Worms jydſke Skole til Høiſkolen i Arelſtaad, for førſt der og ſiden i Frankrigs Hovedſtaad at fuldende ſine græſke Studier. Men ſkjøndt en ſjelden Græker, (han talede og ſkrev med Lethed mange Tungemaal), blev han dog altid Modersmaalet helligt og dyrebart. Under ſine græſke Studier i Paris lofede ham den gamle Normanniſke Sanger til at overſætte de naive Rim. Dg ſkjønt og rørende var det, min dyrebare Ven! at Du, ligesom drevet af en Anelſe om din nærforeſtaaende Død, midt i din kraftigſte Sundhed, i den ſidſte Vinter af dit Liv, vendte dig fra dine lærde Syſler, for til Guds ſidſt at gjensøde et ſtort herligt Digt af din Æſchylos i den danſke Tunge. Du, ſom elſkede Poesien ſaa høit! Du, ſom yttrede dig ſaa aabent og varmt, hver Gang Du traf Noget, Du fandt værdigt til dit Bifald. Dette begeiſtrede, veltalende Bifald, hvormed Du, uden mindſte Gnift af Misundelſe og Jalouſie, kom alt Godt imøde, — har glædet Mange, har vederqvæget mange Hjerter, ſom din Død bedrøvede, og hvis Dine ſunkle med en Bemodſtaare ved dit Minde.“

